

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдүниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 131 (10116) 1976 чылдың июнь 2, среда 1925 чылда үлдүлдөттүгөс

НААДЫМГА ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР

Республиканың көдээ ишчилеринин ажил-агыг чылынын баштайгы чартынын социалистик чарыжынын түнелин индүрери чанчыл болган Наадын июль 17-18 күннеринде эрттирер дугайында доктаалды СЭКП Тыва обкомунун бюросу хүлээп алган.

Наадымга киржир эрге дээш, продукция бүдүрери болгаш күрүгө садарын бүгү тала-биле көвүдөдир. оон шынарын экижидер, ниитинин малын онча-менди тургузарын хандылар, малдын чайгы семиртилгезин үлгөргөндү чорудар, хой кыргылдаын чогуур үезинде организастыг эрттирер болгаш мал чечин белеткээр талазы-биле чарышты калбартырып партия райкомнарынга, ажилчы чоннар депутаттарынын район Советтеринин күөсөмнарнарынга, көдээ ажил-агыг эргелдеринге, колхозтарын болгаш совхозтарын удуртуучуларынга, партия организацияларынга ук бюро доктааткан. Бо дээрге СЭКП-нин XXV съездинин төөгүдүл шийткелдерин амыдыралга боттандырынынга, ону беш чылдын баштайгы чылынын соругдаларын, ылангыя чартык чылдын планын оонадаларын хуусаа бетинде күөсөдиринге Наадымга белеткелдик чугулазын херчелеп турар хемчег-дир.

1976 чылда бүдүрүлгенин аяктыгын болгаш ажилдын шынарын бедир дээш, улус ажил-агыг планын чедишикчинин күөсөдир дээш Бүгү-эвилелдик социалистик чарыжынын дугайында СЭКП ТК-нын, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-нын доктаалыга хей-эйт кирген көдээ ишчилер мал болгаш чер ажилынын продуктуларын болгаш хевирлеринин күрүгөне саапар планын декабрь 25-те күөсеткен турарын хүлээген. Олар социалистик хүлээлге өзүгара 55 муң тонна (планда 50 муң тонна) тарааны, 27,7 муң тонна (планда 200 муң тонна хөй) ээти, 25 муң тонна (планда 23 муң тонна) сүттү, 2825 тонна (планда 125 тонна хөй) дүктү садар, бо дээрге белен эвес соругта. Оң күөсөдириниң чедишикчинин болуру бо талазы-биле планын оонадаларын болгаш социалистик хүлээлгелеринин бирги болгаш ийги кварталда—баштайгы чартык чылда күөсөдиринден улуг хамааржыр.

Тыва АССР-нин ажилчы чоннарының 1976 чылда социалистик хүлээлгелеринде бо чылдын бирги чартында күрүгөне 5480 тонна ээти, 9500 тонна сүттү болгаш 350 тонна дүктү дужаары көрдүнгө. Республикага калбарган социалистик чарыштын ачызында районнар, колхозтар болгаш совхозтар баыйр эвес көргүзүлгөри чыл эгезинден не чедип ап келген. Ычангаш бирги кварталда ээт садарынын планы 125,1 хуу, сүттү 122,8 хуу күөсеттиген, күрүгөне пландан ажыр 563 тонна ээт, 872 тонна сүт саттыган. Ол үезин дургузулда эртен чылдын бирги кварталында турганындан дөртөн муң тураган хөй алдыган.

Чартык чылдын төнчүзүңге чедир чангыс ай арткай. Май 16-нын медээзин өзүгара алдыр, ол хүн күрүгөне сүт садарынын планы 74,2 хуу, ээт садарынын 57,7 хуу күөсеттиген. Сүт садарынын чартык чыл планын Тожу район. Бай-Тайганын, Бин-Хемнин, Тес-Хемнин колхозтары болгаш «Кара-Хаак», «Тора-Хем», СЭКП-ниң XXII съездинин атты совхозтар, ээт садарынын Бин-Хемнин совхозтары хуусаа бетинде ажыр күөсеткен, а элээн хөй ажил-агыллар ук планнарын күөсөдириниң кырында келген. Ычанга-даа байдал чер-черде дески эвес.

Сүт садарынын чартык чыл планының күөсөдирин Бай-Тайга, Өвүр, Чөөн-Хемчик, Танды районнара жоюдала турар. Ылангыя «Ленинчи орук» совхоз 3000 центнерни садар тургаш, 1495 центнерин, Салчак Тока атты совхоз 4900 центнерни садарынын орнуна 2244 центнерин, «Ак-Тургат» совхоз 150 центнерин садар тургаш, чүгле 18 центнерин дужаган. А Өвүр, Чөөн-Хемчик, Танды, Эрзин, Тес-Хем районнар ээт садар планынын чартынын бешин күөсөдир албааннар. Чандык районнарда болгаш ажил-агылларда бо ажил күзгөр чоруп турар-даа болза, көргүзүлгөри эртен чылдынанда куду. Ээт планының күөсөдирин «Большевик», «Ак-Тургат», «Сукпак», ССРЭ-нин 50 чылы аттыг совхозтар дыка оонадалып турар.

Ам партия организацияларынын, партбөлүктөринин болгаш коммунисттеринин соругдалы—ажыл-ишчилеринин кичээнгейин чартык чылдын планын оонадаларын дулу болгаш ажыр күөсөдиринче, Наадымга куш-ажылчы белеткелдик ужуражырынче эеке улам эвилделдеп, ажил-агыг партиянын удуртуган куштелдирери.

Май 16-нын медээзи-биле алдыр, чартык чыл планынга чедир ам-даа 24,158 центнер сүт, 23034 центнер ээт садар арткай. А күрүгөне дүк дужаары чаа-ла эгелеп турар. Ындыг болганда көдээ ишчилерин мурунда кылыр ажил хөй: Ону кылырда СЭКП-нин XXV съездинин айтканын өзүгара кол кичээнгейин ажилдын шынарын болгаш бүдүрүлгенин аяктыгын бедиринче, куш-ажылды бүдүрүчүлүгүн улгаттырыныча, курагыларын дулу ажил-агылчыгы уландыраар херек. Маңаз-кол ролдуу социалистик чарыш ойнаар ужурулуг. Ычангаш ону колхоз, совхоз, ферм, бригада бүрүзүнө калбартыр чугула. Чүге дээрге, Наадын—онгу беш чылдын улуг соругдаларын калбар чүкүсеттинин эгелээнинин көрдүдө.

ӨӨРÜШКҮНҮ ҮЛЕЖИП ТУР БИС В. И. ЛЕНИННИҢ АДЫ СОРУК КИИРЕР

«Тыва даг-дүтү» комбинатта делегейин ажилчы чоннарынын баштайгы Совет Эвилелинин Коммунистик партиязынын болгаш баштайгы социалистик күрүгөнин үндөп-өлчөпчү В. И. Лениннин ады тывыскай чорук Тыванын удуртуучулары болгаш бүгү ажилчы чоннары Тороо туртуну улам-на чектелээшкенин дээш куш-ажылчы сорук кирер турар. Улетпүрүт Ак-Довурак болгаш Кызыл хоорайларда анаа хол-баштыр байырыг митингилер, хурадалар үргүзүлөп-ишпөл.

«Тыва даг-дүтү» эргелдирин, он дөрткү механизация эргелдирин Ак-Довуракта үчүстүгүлүк автономдор бүдүрүлгезинин коллективтеринин митингилеринге чыггалар бедек үнеде дээш—

Тываның индустриализацияны баштайгы Лениннин ады тывыскай бастырып куш-ажылчы сорук кирерин. Бистер база бир тутуда тудурун — көргүш-иш театрынын башканын Октябрьдин социалистик Улуг революциянын аяктыгын куш-ажылчы сорук кирерин, 1977 чылдын сентябрь 1-де, ажилдагы кирер

«Тыва даг-дүтү» комбинатта тывыскай оон тудуучуларынын болгаш митингилеринин чыггаларынын үндөп-өлчөпчү Тыванын ады тывыскай чорук кирерин, 1977 чылдын сентябрь 1-де, ажилдагы кирер

ЭКЗАМЕННЕР ЭГЕЛЭЭН

Республиканың шкөлаларында артуула болгаш сөз чыл шкөлаларын доозарының күрүгө экзаменнери эгелээни. Дүүн онгу классчылар совет интернационалы чыггарган чыггаларынын бирээни «Андарган мур чер» деп романда коммунист Давыдовтук өөр-хөвир, В. Г. Чернышевскийнин «Чүмү кылырлар?» деп романында Разметовтук өөр-хөвир, «Бистичи үч-өргөргөри» деп темаларга чыггалыг бижизинер.

ЧУРУКТА: Кызылдың шкөлаларының бирээнинде экзамен үези.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотозу.

Шынар көрүлдөзи чоруп тур

Алы-чөм бараанын бүдүрерин улам көвүдээр, асортементин калбартырып-биле чергелештир оларын шынарын бедиринче СЭКП-ниң XXV съездинин кол кичээнгейин үндөп-өлчөпчү Бичангаш продукциянын шынарын акжидер болгаш эртеден өздүрүлгөни бо талазын биле доштук хемчеглерин боттандырып чорудары белеттир.

Шынарның беш чылдын боттайгы чылында республиканың үдүтүр бүдүрүлгелеринде продукциянын шынарын акжидер дээш организастыг хемчеглерин боттандырып чорудары-биле көрүлдө чоруп турар болтай. Бо чылдын марттал эгезден шынар көрүлдөүндө хабар-волаттары база кырык турар. Кызылдың хабар-волаттары чоруп турары улам көвүдөр, булчюк кылыр пектерде чыггалыг сууттарын септээни болгаш вентиляция, канализация системаанын экижиткен продукциянын шынарын акжидер дөртөгө илдеп болгашы билдиртер. Ычанга-даа заводта продукциянын шынарын дээш ажил-чорудалга ам-даа күдүк доонде чоруп турары иле. Бо чылдын берги кварталында заводту бүдүрерин продукциянын шынарын акжидер дөртөгө илдеп болгашы билдиртер. Ол дээрге эртен чылдын кол үнелин дөңгөлдөдүрүр.

АЖЫЛДЫ БЕДИК ДЕҢНЕЛЧЕ КӨДҮРЕР

Браттыг хуузулук улагатканын көргүзү турар-дыр. Продукциянын аттестацияны белеткелди чорутпай турар. Ону кылыр эгездирин кол технологияны комиссия кылырлар айткыларга, оң чыггаларын аттестация кирерин болдур турар, ыччала-даа, оларын кылыр машина үрелди, кажан септеттерин билдиртес. Ол таллы-биле кол киререр база тодаргай дарык берип шыдавалар.

Продукцияны шынары күдү болуп турары чүтө Кызылдың заводта эвес, өске-өскө черлерде оң дөңгөлдөдүр. Республиканын күрүгөни менен айкалыштырып эргелдирин акжидер чыггаларынын 1975 чылда 8 хабар заводта чоруткан 20 хынадаын 16-зынга продукциянын, «Браттыг хуузулук» болгашы Хыладала кирген 2356 тонна хабар кылырларынын 123, тонналы (52,2 хууу) үрелди кылырларынын 1976 чылдын берги кварталында хынадала кирген 80,4 тонна продукциянын 19,7 теваанын (16,1 хуу) бээ үрелди кылырлар деп санаар. Моон алгаш көргө, продукту

СОВЕТ-ФИЛИППИН ЧУГАААЖЫЫШКЫННАР

Совет-Филиппин чугааажымыннар майның 31-де Кремльге эгелээни. Чугааажымыннар чоруду турарар болза: совет таразы — СЭКП ТК-ның Политбюро кайтуучу, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, СЭКП ТК-ның Политбюро кайтуучу, ССРЭ-нин дайыгы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчымы В. Н. Новиков. Филиппин таразы — Филиппин Республикасынын Президентин Фердинанд Э. Маркос, дайыгы херектер министри Карлос П. Ромуло, сөз министри Цесар Вирага, үдүтүр министри Висенте Патерно, хөй-нияти информацияны министр Франсиско Тада.

Найыралдык байлалга эртин турар чугааажымыннарнын чорудууга делегей харылааларынын амгы байдалына, тейбиче, амгы чок чорукчу чүтүккө, чуртарын болгаш удустарын аралыгы алыс-бүрү талалык, бот-болдуга амгыттыг калып амылаагынын итисефикастаарыга дүктүр шак илдеп ийн талалык совет-филиппин харылааларын тургарынын база хөгжүдөүшүн перспективаларын чугааажып кирген. Совет Эвилелинде Фиванпшны Республиканын аралыгы харылаалар тейбиче кожа-хембе догумлашканынын принциптеринге үндөшүлөгүн тургустуулар чүтүрүт дөңгөлдөп кайы-кайыны бүдүрүлгө изергейтээни.

ДУТУРЖУЛГАГА АТ САЛГАН

БАГДАД. (СЭТА). Совет Социалистик Республикалар Эвилелинин чааа биир Ирак Республикасын чаааын арагын экономикалык болгаш техниктик иле акжидеринде тургустууга ат салышканын майның 31-де Багдада болган. Ирактың экономикаынын кол улгайышканынын улуг бүдүрүлгелерин тургустуурун, оң иштинде нефть тыгыш чөвүнүн комплекстик тудушунууна болгаш республикада иң улуг Евфрат хемде Халиттин гидроэнергетик комплексинин тудушунууна ийн чуртук тур хуусаалык калып амылаагынын оң удуртууга баш удур көрүп турар.

ИРАККА АН-ЧОРУК ДООЗУЛГАН

БАГДАД. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кайтуучу, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин Иракка абыннын найыралдык аян-чорук доозулган соонда, июньнун 4-де Багдадта чорукчан. Совет Эвилелинин болгаш Ирак Республикасынын күрүгө министри күөсеткен. А. Н. Косыгин болгаш Саддам Хусейн хөдүлөк тапкычылык чыккалыг эргип арткен. А. Н. Косыгин аян-чорукна удеп чоруп совет албан кылыр оң-биле калы чорупкан.

СЕКРЕТАРЬЛАР СЕМИНАРЫ

Дүүн, Кызылга, Политикти чырыдышык баскычына, республиканың көдээ, суур болгаш хоорай Советтеринин күөсөмнарынын секретарьларынын семинары аяктыгын берген. Министрлер Чөвүлелинин Даргазы М. К. Менделеев оң-биле аяктыгыл. Күөсөмнар секретарьларынын бо семинары үш хүн тургузүлээр. Оон кол улгайышканы—СЭКП-ниң XXV съездинин шийткелдерин биле холбаштыр чөч-чөч Советтеринин соругдаларын чү-

галажып көөрү болур. Моонде холбаштыр семинарын киржичилери акжык чоннарынын социал хандырылганын улам акжидер талазы-биле Советтеринин соругдаларынын, камтаал-максалыг акжидеринин организацияларга оларын ролдону, ниитинин корум-чорумун камтааларын күштелдирер болгаш хоолою-дүрүгүн бижыллар талазы-биле Советтеринин соругдаларынын дугайында илеткелдерин болгаш лекцияларын дыңдарар.

Далгыга өске чүдүлөр кол-лупазын дээш, ону аман-далыштырып, чүтүмү сагырылы бары база хоом эвес. Апрель 16, 17-де Кызылдың хабар заводта бижылган хабар, булчюк айваанын иштинге салып, кадар (50 мм) чоргузалар.

Чиг далгыны хевирлээр вагонеткаларын хевир урелди, чөбчө биргезиндеп, далган оор машина орта акжидерлеринде кылырларын хевирлер шын эвес, барышын дайыгы хевирлер пектерге-де урелди турар. Ол херекселердин септээни азы солугуру чүтүгүл.

Амгы үезе завод бора далган продукция кылып турары продукциянын ийги шынарынга, ылангыя дөңгөлдөп сортуун кондитер кылырларын бүдүрүлгө бергезиникин таварыштыраар, продукциянын шынары кудулары баджидир.

Ычанга-даа заводта продукциянын үрелди кылырларын бүдүрүлгөч технологияны беркени, арып-шөвөр нормаларын сагырылы турарында, бектик мергезиндек специлисттер чедишигилен, продукциянын шынары дээш хына-

Бүгү делегейге непертээни ном

М. Горькийин «Ава» деп романын тургусканында бээр 20 жыл болгон. Чурттуу литература хөй-ниитин ол өбшөйлөй калбаа-биле демдеген эргитер. Улуг чогаалчынын Москвада музей тускай делегация организастаар. Ол болушунга тайылбыр бээрин ССРЭ-нин Эртемнер академиянын делегей литературы институтунун М. Горькийин чогаалчы ажалынын болгон ХХ чүс чылдын орус литературанын өөрениринин сектор эргелекчи, филология эртемнинин доктору Б. А. Балкити СЭТА-нын корреспондентия дилээ.

— М. Горькийин романынын салым-чолу чүткө онсагай өвөс, харып-даа баудула кайгычы. Ол демеселчи, ол революшчу ном болза революштуг идеяларын чүткө Россияга өвөс, харып-таа бүгү делегейге бадыткап тургузарынга чүтүлү фактор болу берген.

Романын эгелерин эл баштай 1906 чылда парлаан, а 1907—1908 чылдарда ол чогаалды долузу-биле тускай ундурүгелер кылдыр болгаш хүнүн үнөр солуннар, ан ылаңгыа АКШ-тин, Англиянын, Франциянын, Германиянын, Испаниянын, Голландиянын, Даниянын, Турциянын болгаш өскө-даа чурттарынын ажалынын солунарынын арналарынга парлап үндүргөн. 1909 чылда В. И. Ленин: М. Горький «...болуңуң чечен чогаалга улуг чогаалдары-биле болуп Россиянын болгаш бүгү делегейини ажал-

чың шымчашкыны-биле быжыг холбап алган...» деп бижип тура, ол хүнүн-даа мурнунда баа чүүден-даа артыкка «Аванга» бодал турганын чыгыңгыт чок.

Делегей литературынын бүгү төөгүзүнде чечен чогаалдын кандыг-даа чогаалы «Ава» ышкаш шак ыңдыг калбаа непертөөшкүниң, шак ыңдыг хөй помчуктуг болбаан деп шууг бадыткап болур. Миллион-миллион кижилериниң сөгүш-сеткилге, ажал-херектеринге болгаш салым-чолунга ыңдыг салдар чедирген номнар ховар.

Номуңу ыңдыг кайгамчык чедешкиниң чүдө болганын аар-берге амыдыралынын дарлагга удуруланган ораңдажымшыкынын дугайында М. Горькийин мурнуңда-ла хөй кижилер бижип чораан. Ыңчалза-даа Россиянын ажалынын массаларын ол болза чүткө парлаган болгаш сөгүш-сеткил катгыштырып болур масса кылдыр өвөс, харып-даа болушун төөгүзүгү улуг хүлээлгезин билип алгач күш кылдыр эи-не баштай көргүсөв. Күш-ажыа кижилериниң сагыш-сеткили революштуг демиселенин чалбыжыгыга канчаар арылганын бээрин, амыдыралды куларынды кижилериниң төөгүзүн чалыңгылар болу бээрин чогаалчы бү-үздүрүлүн-биле бижип көргүсөв. М. Горький-биле чүткө-лажып тура, В. И. Ленин «Ава» деп романи «херек» болгаш «конку чогуру үеинде үнгөн ном» деп чүткө-лажып ол болгаш ол болгаш мурчуу

П. НОСОЛАПОВ.

СПОРТЧУ МЕДЭЭЛЕР

БАСКЕТБОЛ. Европа чемпиову, ССРЭ-нин херэжөөнөрүнүн шижидек командасы Европа дигтин бири чери дөш маргылдаага кырыкшен командаларын эл тергини ойнаар спортчуларында тургустунган команда-биле эш хуузувун ужуражылаанын кылгаш, 114:66 санга уткан.

ЧИНК АТЛЕТИКА. ССРЭ-нин шижидек спортчулары-биле Германиянын Федеративтик Республикасынын аразыга маргылдаа ийи хун уламчылаан. Түнешинде совет чинк атлетика командасы тилдөөн. Адаа үш Бүгү-өндөлдүн рекордун тургускан: Карагандадан Валентина Герасимова 800 метрге маннаш, ону 1 минута 58,4 се-

НАЦИОНАЛ ХЕВИРЛЕРГЕ

Спорттук национал хевирлеринге Кызыл хоорайнын спартаксадазы эртен дымтаныр хүнерде «Хүреш» стадионуңга боууп эркен. Найысылалдын спорт коллективтери ажаа эң-вө шияндөгь коммандаларын кырыштыр, онч түдөшүндө шаңдалдыг чер дөш маргылдаа тынгалы болган.

ТЫВА ХҮРЕШ. Спорттук национал хевирлериниң спартаксадазын программазын ёугаар тыва хүрештиң эң-вө айма-биле хүрештинге дарамында мотелер чемпиову болгаш: кэзэ ажал-агыл техникумуунун сургуулары Владимир Балчы-оол (56 кг), Матвей Додуй-оол (64 кг), № 2 школанын өөренилчиси Олег Доцкак (72 кг), «Кызыл туду» эргелекчиси төлөзи Виктор Тагба (72 килограммдаа өрү).

Бо хүрешке команда талаа-биле кэзэ ажал-агыл техникумуңу мотелери бири черпи алган.

БҮРЯТ ХҮРЕШ. Спорттук

бо хевиринге башкы институту студенттери Николай Сат (60 кг), Владимир Сувай-оол (70 кг), Билал Марта-оол (82 кг), «Спартак» өки тура спорт институтының күш-куштуржулары иденкейлиг кырып, бири шаңдалдыг чер болгон. Аматой Черногозов (80 кг), Сергей Чепезов (70 кг), Сергей Кайгаров (82 килограммдаа өрү) олар дөш ажал-агыл тилдөөкчи болуу үнүгө, командалык бири черге үндүргөн. Башкы институтунун тывазы Иван Никитин 82 килограммга бири черпи алган.

Спартаксадазын түнөштинде башкы институтунун номандасы бири, № 1 кэзэ профессионал-техниктин үчүлүлү ийги, кэзэ ажал-агыл техникуму үшүү черлерин элээ.

Маргылаанын тилдөөкчелери спорттук национал хевирлериниң республика спартаксадазына кырыш.

Б. ЧӨКПЕК, ССРЭ-нин спорт мастери.

АТКА ТӨЛЕПТИГ

Спорттук национал хевирлеринге Кызыл хоорайнын спартаксадазы долузулган соода онч туган чемпиовун илердиргиле 32 шияндөгь мотели хүрештирген. Орта чаа долузулган спартаксадазын чемпиову болгаш хоорайнын шимчелдерин кырышкан. Оларак мотелери кырышкан. Оларак мотелери республикага сургалгы спортчулар—ССРЭ-нин спорт мастери Орияк Чадамба, спорт мастериго кандидат Лайдыш Кызыл-оол бар.

Бо маргылдаа хоорайнын мотелериниң аразында тыва хүрешке мергежылдыг амыктар өсү ораын көргүсөв. Ылдыгларга Виктор Тагбака, Матвей Додуй-оолду, Александр Оюну, Владимир Кертк-оолду болгаш өскелерин-даа хамаарыштырып болур.

Шияндөгь черлерин амыр дөш мотелериниң аразында спортчу демисел баштайгы салгыла соогуңге чедир шияндөгь болган Тыва хүрештиң ардагалы эли билди, мергежилди, күш талаа-биле шимчирак мотелери онагларын октап ап тургудуан.

ДӨРКҮ САЛМҢ соода ийи шияндөгь мөге аркан. ССРЭ-нин спорт мастери Орияк Чадамба биле спорт мастериго кандидат Владимир Биче-оол хүрежи берген. Биче-оол оона өрү сайгарышкан, барына өрү. Ыңчангаш спартаксадазын туган чемпиову атка ол төлөткөн болган. Үш-кү-дөрткү черлерин Виктор Тагба, Владимир Кертк-оол элээ.

ЧҮРҮКТА: хүреш үезинде. В. ЧАДАМБАНЫН Фотосу.

ЧУРУНТАРДА: Улуг-Хем районунун бөт-тыынгыр артистериниң «Либинилг ыстар» деп тамчызы болгаш Хөвү-Аксынын Культура ордунуң танчылары.

А. ЗАЙЦЕВИН фотолары.

ЧУРУМЧУДАР

Кызыл хоорайнын мурну талыңды бок төгер черин тускайлап тургускан-даа болза, херек кырында бок төгер чериниң чуруму сагыттымайлар. Бок чүдүргөн машиналар, тракторлар бөгүн хоорай мурнуңуң девискээрлеринге апаргаш, туралаан-на черинге дүжүрү турары сөөлгү үеде чачыл апарган.

Хоорай мурнуңуң чыгаалыг орувун мырылай-ла кыдынды деп гөтөш, оваа боктар эң-дерелген. «Тыва-де» совхозче баар оруктуп ол-бо талаа-

ӨӨРЕНИРИНЧЕ ЧАЛАП ТУР

Кызылдың күрөңшөк педагогика институту 1976—77 өөрдөлдөг чымылда шууг кирип өөренири-биле дараазында факультеттерге студенттер хуузапп алмырн чарлап тур:

Физика-математикалык — физика болгаш математика мергежлениң. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Филологиялык — орус дыл, литература болгаш педагогика мергежлениң талаа-биле. Орус дыл, литература башкыларын, кижизилдиге ажалытын талаа-биле методистерин белекээр. Орус дыл, литература болгаш тыва дыл, тыва литература мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Биология-химиялык — химия болгаш биология мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Педагогикалык — педагогика болгаш өгө ооредилгениң методикалык мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 4 чыл. Факультет эге кавастар башкыларын белекээр.

КИРЕР-ДЕР ДАРААЗЫНДА КИРЕРИНИН ЭКЗАМЕННЕРИН ДУЖААР:

Физика-математика факультетинге — математика (бийиме болгаш ас-биле), орус дыл, литература (бийиме), физика (ас-биле) талаанын биле;

Филология факультетинге — орус дыл, литература болгаш тыва дыл, тыва литература мергежлениң талаа-биле — орус дыл болгаш литература (бийиме), тыва дыл болгаш тыва литература (бийиме болгаш ас-биле).

Биология-химия факультетинге — химия болгаш биология мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Педагогикалык факультетинге — орус дыл, литература болгаш тыва дыл, тыва литература мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Биология-химия факультетинге — химия болгаш биология мергежлениң талаа-биле. Өөренириниң хуузааы 5 чыл.

Улус чонга бараалгаткан

Уран чүүлөгө хандыкшылдыг кижи бүрүзүн ССР Эвилелин Улуг театрының чаамшикчелери сорук кырып. Ол — совет культураның хөгшүлдүгүн бырыштыр, чонун сагыш-сеткилин бийлаан улам сайгырадып турар.

«Адаа кирген чоннуң өөрүшүлүгү, сагыш-сеткилин хайныштыкыны Улуг театры хөй-эйт кирип турар» деп, бе вактың эгизинде-ле А. В. Луначарский чүгээлээ. Хөхлөтүң, Шалпынниң, Собиневтүң, Немжанованың шылгарангай талантылары, Рахманиновтүң, Суитун музыкалыг культуразы, Коровинниң чуруктары ол үедө театрынын алдар-дын көдүргөн. А хореограф Герский, танчылар Гельцер, Тихомиров олар орус балеттик шилезин тургусканнар.

Онтырбын социалистик.

ЧАА НОМНАР

ралынын байдалы, феодалдарга, байларга болгаш даштын эжелекчилерге удур демсеге чорашканын дугайында олар билип алыр.

Иижөпөр-техник Т. Ш. Монгуштуң шүдүктөрүнүн баштайгы чымылдыгы Тываның пом үндүрер чери үндүргөн. Ону «Черниң хайралы» деп адаал. Тываның болузувуну хаас-чаранын, көдөнүн ажал-хөгшүлдүгүн шүдүргү күш-ажылын болгаш төрөү чериниң чарыгыларын автор шүдүктөрүндө бижээн.

Э. МОНГУШ

Телевидение

ИЮНЬ 2-ДЕ

МОСКВАДАН
8.05—«Монге кыйгы». Уран-чечен хөй сериялыг ончүт телефильмин баштайгы көргүзүлгөс. 4-ги серия — «Алжам». Рольдарында: С. Александров, И. Кушпов, И. Михеев, П. Вельяминов, И. Лавинов олар.

9.20—«Уласту эрээр». Ончүт.

10.20—«Уластурамы уран чогаалдыгалы». Ончүт.

10.50—11.00—«Чапсар». 11.00—Медээлер.

11.10—«Кара даг». Уран-чечен ончүт фильм.

12.35—«Одессе». 2-ги дайымдыгы. РСФСР-нин улустуң артизи С. Кочарян өмчүзүр.

13.35—В. Мецнериниң улуртканын алектромузыкалык хөгжүм херекселериниң оркестри ойнаар. Ончүт.

14.00—«Монге кыйгы». Уран-чечен хөй сериялыг ончүт телефильмин баштайгы көргүзүлгөс. 4-ги серия — «Алжам».

15.15—«Эртен бөгү». Ончүт.

15.45—«Уластурамы уран чогаалдыгалы». Ончүт.

16.15—ССРЭ-нин футбол чемпиову. «Торпедо» — «Динамо» (Москва).

Оюнуң ийги кезээ. В. И. Ленин аттыг Топ стадионда ончүт дайымдыгы.

17.00—«1 с». Информастыг программа.

КЫЗЫЛДАН

17.30—«Кыргыз» хөй салымчолу. Уран-чечен телефильм.

18.45—Телемедээлер.

18.55—«СЭКП-нин XXV съездиниң шийтирелери — амыдыралы». Дайымдыгы.

19.25—«Иесен шыргайымын чамдым». Документалдыг фильм.

19.35—Телемедээлер.

19.50—Чаралар реклама.

МОСКВАДАН

20.00—Медээлер.

20.15—Спортту программа:

1. «Спортлото» тиражы.
2. ССРЭ-нин футбол чемпиову. «Торпедо» — «Динамо» (Москва).

Оюнуң ийги кезээ. В. И. Ленин аттыг Топ стадионда ончүт дайымдыгы.

21.15—«Эртен бөгү». Ончүт.

21.45—«Монге кыйгы». Уран-чечен хөй сериялыг ончүт телефильмин баштайгы көргүзүлгөс. 4-ги серия — «Алжам».

23.00—23.30—«Yes». Информастыг программа.

Агаар

Кызылда шокор бузуттаар, чыас чагбас. Хаттын дүргени секундуда 5—10 метр чедер. Агаарың температуразы дагыл черлерге 15—22, өскөкөргө 24—29, Кызылга 25—27 градус чымыр.

Бөгүн республикага болгаш

Редактор **В. С. ШАРОВИИ**

КИНО

ИЮНЬ 2-ДЕ

НАБЫРАЛ: «Уттулугже бөзүм» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.50 шактарда.

ПИОНЕР: Кивочымыды 9.00, 10.15, «Ам мыңалас мен» 11.30, 15.40, 17.00 «Эта биле Гитта» (2 сериялыг) 12.55, 18.25, 21.00 шактарда.

КАА-ХЕМ: «Херезган чери» (2 сериялыг) 14.50, 17.40, 20.30 шактарда.

ВОСТОК: «Шопокиннуң ууртадары» (2 сериялыг) 15.00, «Үе-шак чо» 17.50, 20.00 шактарда.

ЛЕТНИЙ: «Тамчыктыг амыдыралы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Кызыл КАИ-иниң 1975 чылдын сентябрь 15-те Эзир-оол Сатович Билалытын адыга тымыскалы ААА сериялыг, № 732334 чолаачы шымылыгы чүткен, ону ал күш чок деп санаар.

Кызыл КАИ-иниң 1974 чылда Григорий Константинович Тычымын адыга тымыскалы № 082799 чолаачы шымылыгы чүткен, ону ал күш чок деп санаар.

Тираж 17217 ЧАГЫТ № 1700.

БИСТИН ЧУРТУВУСТА

Көрүдөңүн түндөдөдөрү

1974 чылдан 1975 чылга чейин чогаалдарынын болгаш чаарткыч савалдары улуу ажил-агынынга ажилдарынын...

Академгородок өзүп турар

Өзү беш чылда Сибирьдин эртем төптөрине чаа албан чөдөрүнө немерээр. Новосибирсктин эртем төвүнүн Академгородогуна...

Забайкальенин комплексти эртем-инженерлер институту Читага көстүп келер. Академгородогу тургузган кылдыр санап болур Иркутскиге Байкал-Амур магистралын тударынын...

Аграр горизонтлары

Кыдымы Соңгу чүктүң болгаш Сибирьдин бөлүк албан чөдөрү чурттуң ол девишээринин көдө ажил-агыны бүдүрүлгезин таарыштыр тургузар, аянчыр-тывыш ажил-агынын...

Красноярскиниң бедик бажыңнар

Красноярскиде тууду агадан баштайгы он алды каз бажын Енисейнин эринде, хем вокзалынын чанынга, бедик үпөр. Чаа бедик бажын хем эрининг ансамблин казтайт бээр.

ЛОТЕРЕЯ—76-НЫҢ ДӨРТКҮ ҮНДҮРҮЛГЕЗИ

1976 чылдын акша-бараач лотереясынын дөрткү үндүрүлгезинин билеттерин Россия Федерациясынын хоорайларында, ажилчын суурларында болгаш...

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: ИИДК 667000

Кириилде орнунга

Хөвөнмей Ойлан-оол чогаал ажилы-биле элден үр орадалаңкы келген. Ооң уругуларга-даа, уруг уулука-даа хамаарылган номчарымын үнениш помуучулар эки батыр Уругулар номнары «Чапталык Ураак», «Оттук-Мийис» баа «Кызыл хаал» олар чөдө кижилерине уткамын, солун номнар болуп турар.

Хөвөнмей ОЙЛАН-ООЛ

ЧАЙЫК СООНДА

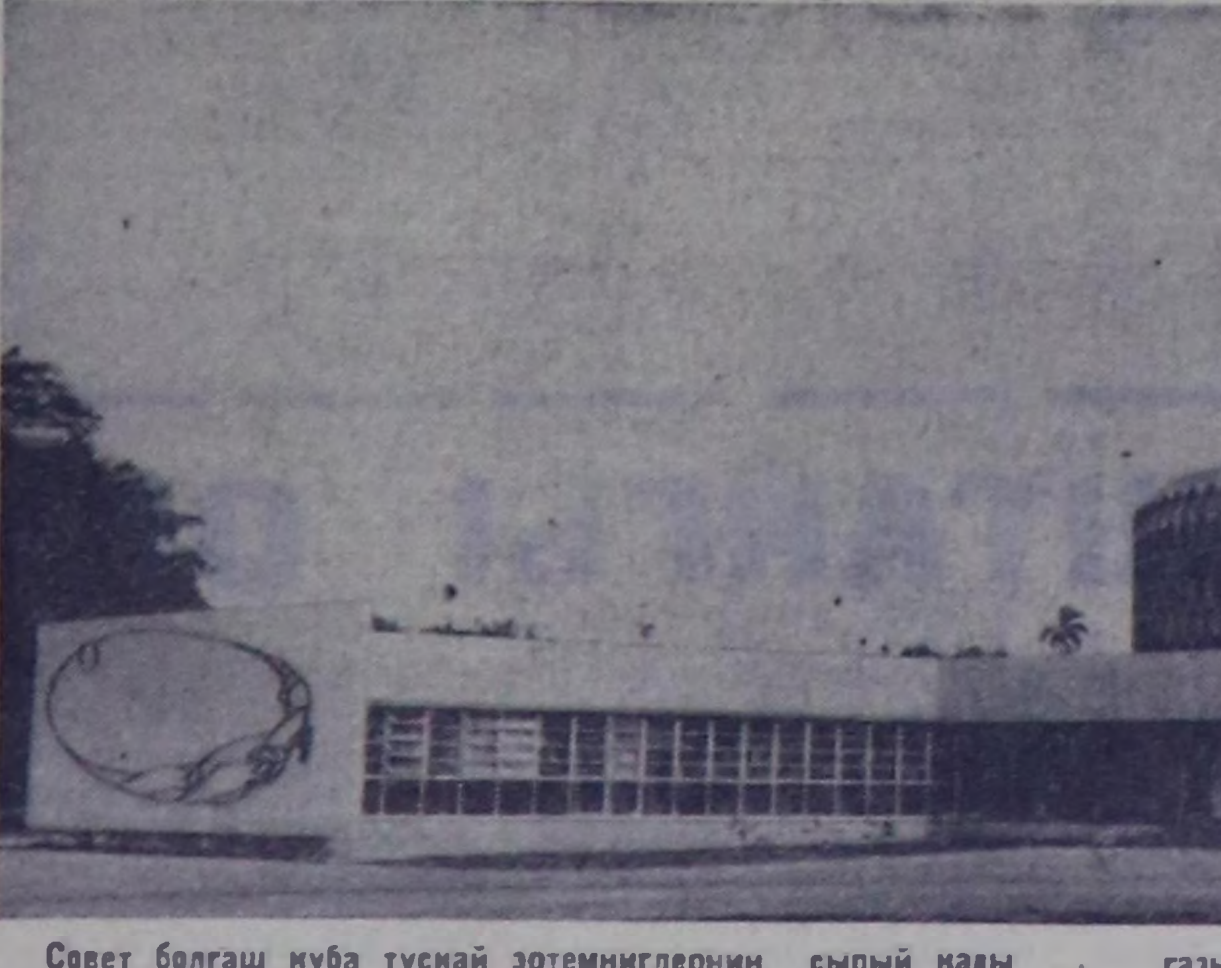
Кежээкинин кымыл хуви чайлай берди— булуттарда алдындамы. Ажил-пистиң аялгазы үзүктөл чок Алаак-шынаа кырын дургаар ужурун тур.

МОНГОДА. Главмосавототранстың № 3 автокомбинатында Москванын автомобиль-орук институтунун эртемденнери биле кады чолаачыларын профессионал мергезилин хынаар лабораториянын тургускан. Алдаа тускай тренаж ка шенеттерин турар кижилерге оруктун программалатынган илме-бүрү байдаларын тургузуу бээр.

ОРБИТАГА КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГАНЫҢ 10 ЧЫЛЫ

«Интеркосмос» 10 чыл болган. Космос шынчылдакчыларынын улуусу аразынын кады ажилдажылганын бүтү улаанымшкынарнын таарыштыр тургузуу турар чыгыс ай төптү 1966 чылдын май 31-че СССР-нин Эртемдер академиясынын президиумунун чанынга тургускан.

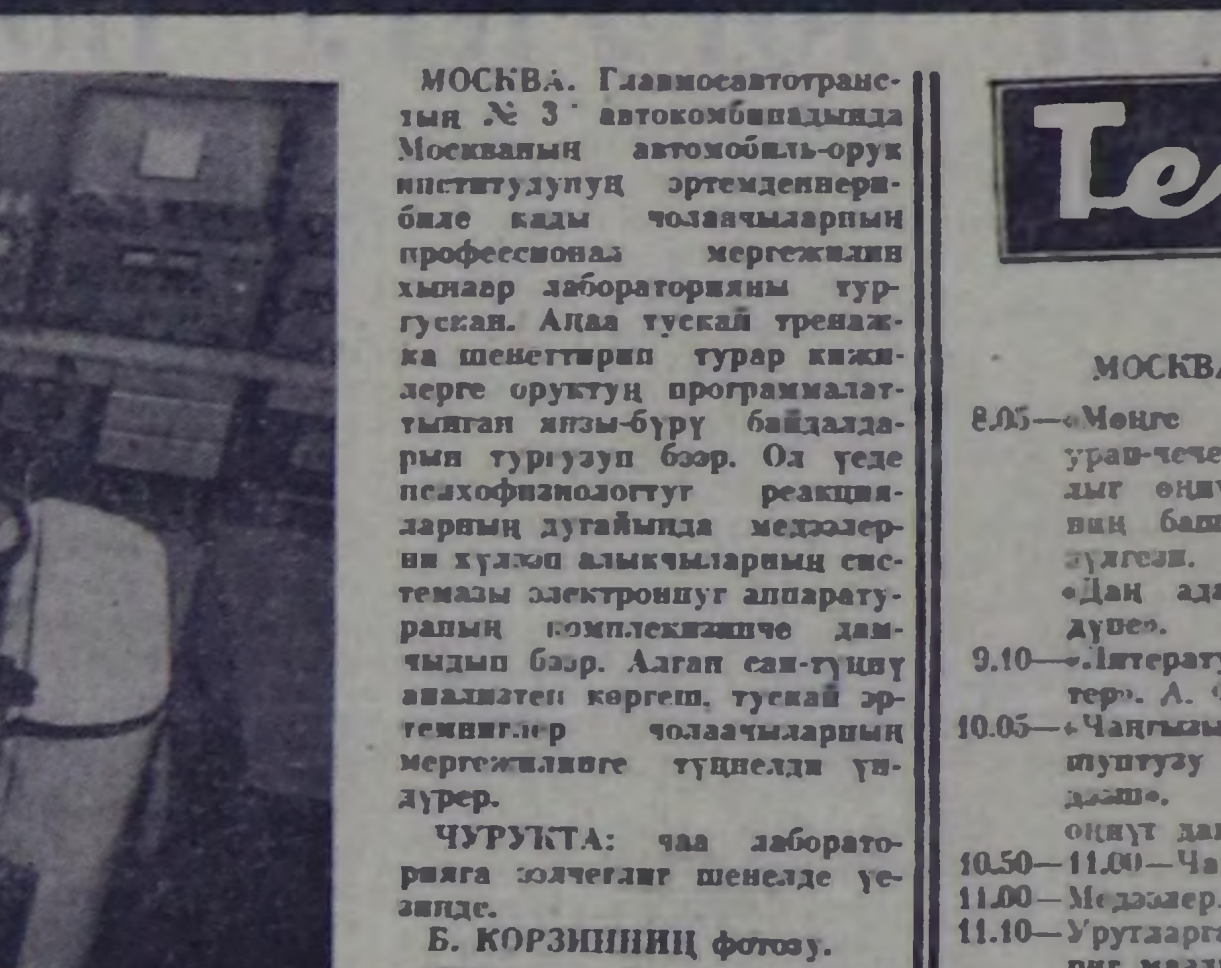

Совет болгаш куба тускай эртемнигериниң сырый кады ажилдажылганы-биле Гавананың чоогуна тутунган «Интерспутник» деп делегей системасынын космос харылаанын «Нарибе» дээр станциянын кубажылар наймаралың демдээ деп адап алганнар. Телевидение программасынын дамчыдыл-

Өлчөймалын өстүү талаа-хында алаакта сүген кестирген тракторун моторунун дөңгөсү уруул чок дымдалып турган. Ол мидын албарла чыткан, Дек чөдө сонсаар хыре эвес. Чадаланын «Сельхозтехника» катта-жымшыкында келген Дар-дар-оолдун эли кий бөгөл амырды турары ол. Оң амырды кызыла чөдө төчөк. Часын тарыла үзүндө ол база бо «Шелеңде» колхозка дуаламын амырды турары деп өлчөймал дин-наа. Ол ичкен-на хамык ууусту кайтаткан барган.

САЛЫМ СЮРЮН-ООЛ, ЧОГААЛЧИ.

Уруг диннаарга, олдага улаустун омак-тогузу, каткыткан хөлөк болган. Демир-чүк, кымчы-даа кайгырар. Новар Чечен: «Эңгези» деп алгыра каапкан, тадымдар каттыргылар-даа. Алай-оолду элдеп турган, Мезалин Заир-оолдун: «Күжүр эрэн, кайгал чүвени, тууду алган, герде салба, ооң!» дээр тымылаан уугу-даа диннаар. Уруг ол чөдө талдык салбатталган чирбейтин аразы-биле эртен кеш, одагың мырнай кы-

МОНГОДА. Главмосавототранстың № 3 автокомбинатында Москванын автомобиль-орук институтунун эртемденнери биле кады чолаачыларын профессионал мергезилин хынаар лабораториянын тургускан. Алдаа тускай тренаж ка шенеттерин турар кижилерге оруктун программалатынган илме-бүрү байдаларын тургузуу бээр.

ЧУРУНТА: чаа лабораторияга көлчөгөл шенелде үеленде.

«Интеркосмос» 10 чыл болган. Космос шынчылдакчыларынын улуусу аразынын кады ажилдажылганын бүтү улаанымшкынарнын таарыштыр тургузуу турар чыгыс ай төптү 1966 чылдын май 31-че СССР-нин Эртемдер академиясынын президиумунун чанынга тургускан.

Совет болгаш куба тускай эртемнигериниң сырый кады ажилдажылганы-биле Гавананың чоогуна тутунган «Интерспутник» деп делегей системасынын космос харылаанын «Нарибе» дээр станциянын кубажылар наймаралың демдээ деп адап алганнар. Телевидение программасынын дамчыдыл-

ЧУРУНТА: космос харылаанын «Нарибе» дээр станциясынын дашынын хөдөри.

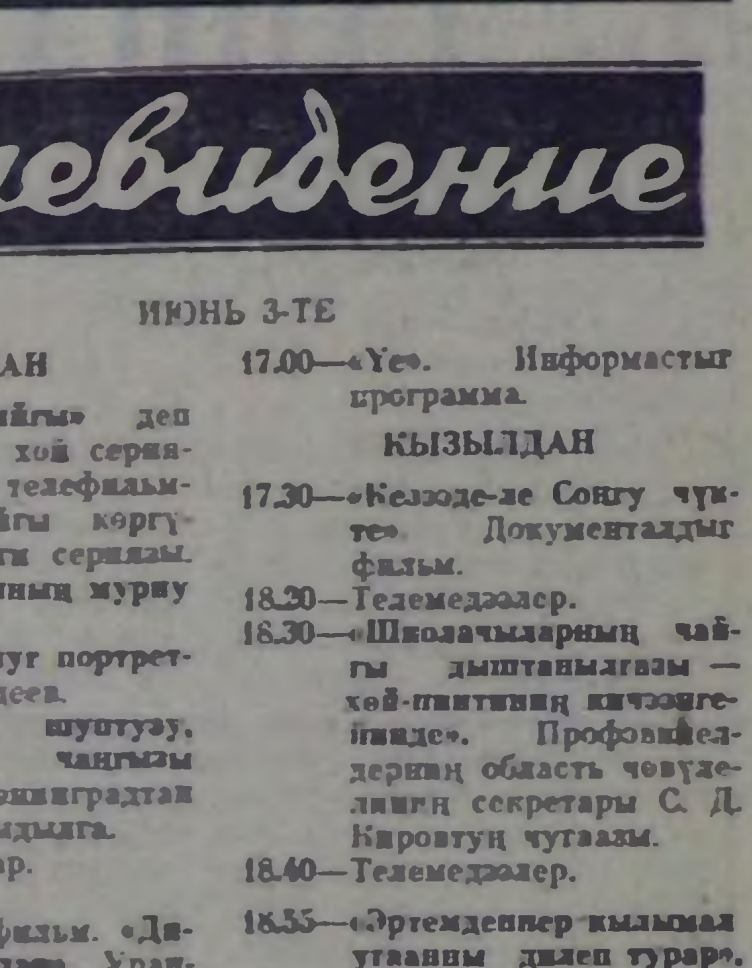
«Заря» деп шактарын. «Кавар» деп кинокамералары база «Энети» деп фотоаппараттары ойнады кишер. Лотереянын несседелерин дургаар бараанын ойнап алымынганга таварышкан билеттерин элери оларнын өртөм акша-биле-даа ал болурлар. Дөрткү үндүрүлгезге акшалыг ойнап алымыннарлар, ооң ичинде улус—200 болгаш 100 рубльдерин ойнап алымыннарларын база чорудар.

Ол үндүрүлгезин ойнагы билеттерин элери 3651600 акша болгаш бараан ойнап алымыннарлары мажал турар.

рышта келген. Алай-оол дээр-де демир-чууда суг тууду алган одагың болгондур. Чеченин сымаргаал турган. Чеченин ак хөдөни хөк мөөн. Алай-оолдун арты-бажы база суг.

ЧУРУНТА: космос харылаанын «Нарибе» дээр станциясынын дашынын хөдөри.

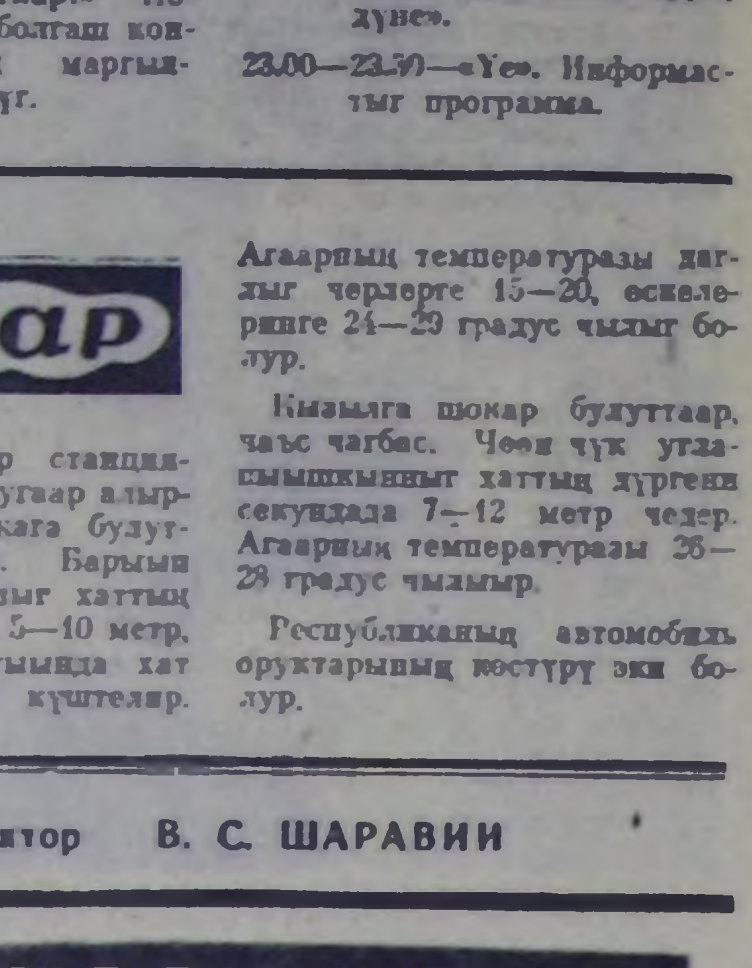
«Интеркосмос» 10 чыл болган. Космос шынчылдакчыларынын улуусу аразынын кады ажилдажылганын бүтү улаанымшкынарнын таарыштыр тургузуу турар чыгыс ай төптү 1966 чылдын май 31-че СССР-нин Эртемдер академиясынын президиумунун чанынга тургускан.

Совет болгаш куба тускай эртемнигериниң сырый кады ажилдажылганы-биле Гавананың чоогуна тутунган «Интерспутник» деп делегей системасынын космос харылаанын «Нарибе» дээр станциянын кубажылар наймаралың демдээ деп адап алганнар. Телевидение программасынын дамчыдыл-

ЧУРУНТА: космос харылаанын «Нарибе» дээр станциясынын дашынын хөдөри.

«Интеркосмос» 10 чыл болган. Космос шынчылдакчыларынын улуусу аразынын кады ажилдажылганын бүтү улаанымшкынарнын таарыштыр тургузуу турар чыгыс ай төптү 1966 чылдын май 31-че СССР-нин Эртемдер академиясынын президиумунун чанынга тургускан.

Совет болгаш куба тускай эртемнигериниң сырый кады ажилдажылганы-биле Гавананың чоогуна тутунган «Интерспутник» деп делегей системасынын космос харылаанын «Нарибе» дээр станциянын кубажылар наймаралың демдээ деп адап алганнар. Телевидение программасынын дамчыдыл-

ЧУРУНТА: космос харылаанын «Нарибе» дээр станциясынын дашынын хөдөри.

«Интеркосмос» 10 чыл болган. Космос шынчылдакчыларынын улуусу аразынын кады ажилдажылганын бүтү улаанымшкынарнын таарыштыр тургузуу турар чыгыс ай төптү 1966 чылдын май 31-че СССР-нин Эртемдер академиясынын президиумунун чанынга тургускан.

Ол үндүрүлгезин ойнагы билеттерин элери 3651600 акша болгаш бараан ойнап алымыннарлары мажал турар.

Телевидение

Table with columns for location (e.g., MOSKVA, KYZYLDAN), time, and program details.

Агаар

Кымылдын агаар стандартынын мезээниң даурага алырга, бөгү республикага булу-таар, чыс чагаба. Барымын чүк улаанымшкынын хатты дүргөң секундада 5—10 метр, хулуң ийги чартында хат 10—15 метр чөдүр күштөлар.

Редактор В. С. ШАРАВИН

КИНО

Table with columns for location (e.g., ИЯЛЫРАЛ), time, and cinema program details.

Тыва АССР-ниң Инштраер Чөвүлгезиниң Ном үндүрөр чөд, подграфья болгаш ном садмынги тыламы-биле өргөлөңки типографьямы. (Кымыл, Шеткин-Кравченко кудумчуу, бажың № 1).

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 133 (10118)

1976 чылдың июнь 4, пятница

1925 чылда үлдөөлгөттүгөн

Эртөө 2 көп.

Тарылганың сөөлгү хуннери

Чызын чажар кудурталарың тарылганы чурттуң шөдөрүңе доостур чооктулаң турар. СЭР-ниң Топ статистика эргезелиң диниң камы-было азырга, мыйын 31-ге чедир чызын чажар кудурталарың 146,8 миллион гектарда таралган, ол база пашаның 96 хууу.

ПРОДУКЦИЯНЫҢ ШЫНАРЫН ЭРГЕЛЕП БАШКАРЫНЫҢ КОМПЛЕКСТИГ СИСТЕМАЗЫН ШИНГЭДИП АЛЫР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ЛЬВОВ ОБЛАСТЫҢ БУДУРЛУГАРЫНЫҢ АЖЫЛЫНЫҢ ДУРУЖУЛГАЗЫН ӨӨРЕНИП КӨӨР ПАРТИЯЖИ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ҮЛЕТПҮРҮНҮҮ УДУРТУКЧУЛАРЫНЫҢ БОЛГАШ СПЕЦИАЛИСТЕРИНИҢ БУГУ-ЭВИЛЕЛ СЕМИНАРЫНЫҢ КИРЖИКЧИЛЕРИНГЕ

Эргин эгерт! Партияжи аймакчыларың, аймак-агый удуртучуларың болгаш уагустур будуртуларың специалистериниң үлдүрүн турар продукцияны шынарын бекдиргени турар. Бүгү-экиле семинардың киржикчилери — сизерге чуреттин камындаң башыр чедирип тур иен. СЭКП-ниң XXV съездиниң төлөөлөни алыңар-да аякка уагустур пашаның күсүдеринге совет улус кирип турар нагалыг үеде шынарын семинарлар эртин турар-дыр.

ПАРТИЯЖИ АЖЫЛДЫҢ ЧУГУЛА КЕЗЭЭ

СЭКП-ниң XXV съездиниң шийтирлерин амыдыралга боттадыралыңа шийтирлер күсүлдөзүн контролдаары болгаш хынаары улуг ролуу өйнаар, ол база партияжи организациа амылдың чугула кезээ болур. XXV съездиң СЭКП ТИ-ниң Чыгыш секретары ш Л. И. Брежневтиң кылганы партия Топ Комитетиниң Отчет илателинде мынча дээн: «...Хулээп алган шийтирлеони күсүдери албан дээрим икми бурзуңга билдингиз болгай. Чүге дээрге партияның шийтирлери болза оң коллоктивтиң тура-соруу, массаларың мөөктөттинген дуржулганы-дыр.

ӨӨРҮШКҮНҮ ҮЛЕЖИП ТУР БИС БЕДИК КӨДҮРЛҮҮШКҮН-БИЛЕ

Тываның аар үлетпүрүнүң баштайгызы—«Тыва даг-дугу» компанията В. И. Ленинниң адын тыысканы республиканың амыдыралыга политиктиң ужуру-дузалыг болашкуну. Ол дээрге бистин чурттуң будуртучу күштерин улам үлгүттүрүп, экономиктиң күчүшкүдөш башкыларыңа республиканың бүгү амылчы чоннарыңың кыргың уагустуу үлүгү-биле үлөсөп көргөзүлгө дөдө болур. Коммунисттик партияның болгаш Совет чакытың мында уагустуу үлөсөлөң хыры кылдыр моон сонгар-да эки амылчал, партияның XXV съездиниң төгүдүгү шийтирлерин, ону беш чылдың планың даалгаларың амыдыралга боттадыралар дөдө демиселе бүгү күзүң берип, чогадыкчы сүзү-биле амылчаларың олар боттарың митингилеринге болгаш хуралдарыңа илередиң турарлар.

«Тыва даг-дугу» компанията дузалал будуртуге компанията, рудникке болгаш энергия дегине болган митингилерин киржикчилери Тыва АССР-ниң экономикамы бижыгала, амылчы чоннарың амыдырал-туртталганың экижидери дөдө партияның болгаш казактын сагыш салымшыгыңа кызмат чокка өөрүп четтиривилини илередиң турарлар. Олар уагустуу башкыларыңдын экин элден коллективтиң кыжыгуу болур хүндүгүтү хүзүлгө-төптең бооп, будуртуге куралдарың долуу-биле амылчал, улам эки үр-түң-үлдөң амылчаларың хүзүлгөн турарлар.

Чамдыкта кошкан контролдуу умрунда шийтирлер күсүдетиңиң базар ийиле, азы чедир күсүдетиңиң, чок болза иелгелдизинге дуушлөс чорунтар бар. Чамдыкта калдыр-бир шийтир күсүдетиңиң берганда, ол-ла айтырылгара хамаарыштыр ич икээр, харын үш-даа дугаар шийтир үндүрүп чоруктар бар.

Нуселдениң хыналдазының контролон экимиттен тудум, даандырган амыл-херекке коммунистерниң харысалгазы бекдир, организациа амыл-чорудууга экиминер. Бистин республика партия райкомнары болгаш Нызыл хоорому, туугуларда партия болгаш партия эге организациалары бо чугула айтырыгине улуг ичезингени салып, ол талазы-биле амылчы экиминер дугайында тодаргай хемчеглерин ап турар.

СЭКП-ниң Тыва область комитетиниң бюрору документи-лер-биле амылчы экиминер, улам сайзыраңгайыңдар дугайында хемчеглер база шийтирлер амылчың чүдүлдерин күсүлдөзүн контролдоң, хыналдадан ушта бижимир чорумуңуң талазы-биле болгаш документилеге хамаарыштыр өскө-даа дөдө амылчаларың хүлээп ап, оон күсүлдөзүн организациа алган. СЭКП-ниң Нызыл хоорай комитети болгаш райкомнар, туугуларда партия болгаш бюроруңуң дөдө амылчаларың үн-дөзүлгөң, документи-лер-биле амылчы талазы-биле боттары тусай саавырларың амылчал кылып алган амылчал турарлар.

Оң түгүлелинде СЭКП-ниң Нызыл хоорому база райкомнар, туугуларда партия болгаш партия эге партияжи үстүкү органның үндүрүн шийтирлериниң күсүлдөзүн хыналдазың дөдө амылчаларың ушта турар апарганнар. СЭКП Нызыл хоорому база Чоюн-Хемчик, Овур, Таңды райкомнары партияжи-организациа амылчы эң чугула учас-тогу — шийтирлер күсүлдөзүн контролдоң болгаш хыналдазы системалык тургузуу, күсүлдөзүн шийтирлерни райкомнуң бюроруңа чугулашкан, контролдан ушта бижимир турар.

Ол райкомнарың бюроруңуң хүлээп алган шийтирлерин күсүлдөзүн-биле ап чорудар тусай хемчеглерин амылчал кылгаш, күсүлдөзүн хыналдазы, ому хырылар минилерни бадылап, күсүлдөзүн чоруп турарың дугайында элчегил плениумуңа болгаш бюроруңа дөдө амылчал информация, шыңадып турарлар.

Чамдыктың мылдынлы турар амылчал-биле чергелештир бо чугула амыл-херекте четпестер барын база айтыр херек. СЭКП-ниң Эркин, Монгун-Тайга болгаш өскө-даа чамдык райкомнары хүлээп алган шийтирлериниң контролдоң кошкан тургузуу, тус-тус шийтирлерин күсүлдөзүн планнарын, чорудар хемчеглерин амылчал кылган турганнар. Ол шыкша партияның үстүкү органның дөдө амылчаларыңа бестин тусай шийтирлерин болгаш ап чорудар хемчеглерин амылчал кылгаш, хүлээп алган деп дагзып каам тура-ла ону ичезингеге албас таварылгалар турган.

Хүлээп алган шийтирлерге контролдоң тургузар болгаш шийтир күсүлдөзүн таварылгада контролдан ушта бижимир талазы-биле СЭКП ТИ-ниң айтышыңнарын, амыдыралга боттадырал талазы-биле партия эге организациалары улуг амылчалары чоруткан. Союзотара, колхозотара, будуртугелерге, күрүнө албан организациа черлеринде партиянар, партбюролар база партия эге организациалары коммунистерниң хуралдарың дөдө амылчаларың күсүлдөзүн контролдоң чүгү, партия хуралдарыңа дөдө амылчаларың күсүлдөзүн чоруп турарың дугайында дөдө амылчаларың күсүлдөзүн контролдоң ушта бижимир турар. «Алдан-Маадыр», «Найрал», «Торгалык», «УТНА 25 чылы» союзотара, Чоюн-Хемчикте «Искра», Бай-Тайгада «Нара-Хел», Овурда «Нызыл туң» колхозотара партияком партия хуралдарың болгаш партияжи үстүкү органның шийтирлерин күсүлдөзүн талазы-биле организациа хемчеглерин дөдө амылчал чорудуп келгенер.

Ыччалажак партияның чамдык эге организациалары хүлээп алган шийтирлер күсүлдөзүн организациа талазы-биле чогуур негелдере чедир амылчалары турарлар. Монгун-Тайгада «Малчын», Эркинде «Чо-оо» колхозотара, Чоюн-Хемчикте «Чыраа-Баны» союзотара партиякомның документи-биле амылчаларың болгаш хүлээп алган шийтирлериниң күсүлдөзүн дөдө мүнениңиң амылчаларың турарлар. Шийтирлериниң күсүлдөзүн контролдоң болгаш хынаары — партияжи-организациа амылчы чугула кезээ чүе талаада, партияжи орган бурзуу, партия эге организациа бурзуу, партияжи болгаш совет, амыл-агыйи уагустуу бурзуу бо чугула айтырыгине дөдө амылчал ичезингеге салып хүлээлгелиң. Нуселдениң хыналдазы партияның XXV съездиниң негелдизинге дүштүтүп тургузуу, азы партияжи экимити калбаз-биле кириштирип тургаш, ону дөдө амылчал, системалык чорудары — партия организациаларының бир чугула сорулганы болур.

Медээ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ШӨЛДЕРИНДЕ

Республиканың чер амылчалары ону беш чылдың баштайгы чыныгы чакың тарылганы чогуур хуусаалында доостур дөдө күсүлдөзүн чорутуу амылчаларың амылчал турар. Тыва АССР-ниң Статистика эргезелиң май 31-ге чедир медээлериң ап көөрге, республика чыныгы чажар кудурталары тарылары 87,1 хуу, оң шийтиң колхозотар — 88,1, союзотар — 80,8, мал семиртар амыл-агыйлар 80,8 хуу күсүлдөң. Республиканы шийтир-биле, ол шыкша тус-тус райкомнар болгаш амылчаларың култура — кызыл-төс чаштырлар планнарын амылчал күсүлдөң. Эркин чылдың июль 2-де байдалга дөдө амылчал, бо чыныгы тарылганың төлөп 8 хуу дүргөн бооп турар.

Чыныгы тарылга амылчалары доостурун кырында келген. Ажык-ишчилериниң мурдуңа амылчал соругу болза бүгү амылчаларың кыска хуусаада, эки шыкша доостур, сугаттың черлерин тарылганың организациа эртингеринче, чөйгө чер амылчаларың шийтир чедимшиң боттадыралыңа ичезингеге турарлар.

ШАҢНАЛДАР

РСФСР-ниң Көдө амылчалы министрствозуңуң коллективтиң база РСФСР-ниң Көдө амыл-агый болгаш бекдир амылчаларың база адыл-жаакчыларың профсоюз республика комитетиниң президиумуңуң 1976 чылдың апрель 3-та докталамында Бүгү-россия социалистик чарыкчының тывекчилериң адыл.

ЧАРЫШТЫҢ ТИЛЕКЧИЛЕРИНГЕ

«Тыва суг туду» трестин № 2 көжүп чорур механика-таял колонналың адриенте оорунчүт кезе келген: суг-тырыл системаларың туду-жуулары бо чылдың бирга шийтирлеринде РСФСР-ниң Суг амыл-агый министрствозуңуң коллективтериниң социалистик чарыкчыга үшкү черин адыл. Олар плавың даалгалың 116,8 хуу күсүлдөң. СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, агропрофсоюздарың болгаш В. И. Ленинниң адын шийтирлериниң Кызыл туңу база оларда, ийгек кварталда ому салып мөдөртөрүр шийтирлерин.

Чыныгы тарылга амылчалары доостурун кырында келген. Ажык-ишчилериниң мурдуңа амылчал соругу болза бүгү амылчаларың кыска хуусаада, эки шыкша доостур, сугаттың черлерин тарылганың организациа эртингеринче, чөйгө чер амылчаларың шийтир чедимшиң боттадыралыңа ичезингеге турарлар.

КМР-ның коллективинде коммунисттик күш-ажылдың шийтирчилери Г. Елмуров, Г. Шеймер, Н. Сарпаулов олардың бригадалары амылчал турар. Ийгек-лаур болгаш Ленинниң адын болгаш «УТНА 25 чылы» союзотара шийтирлериниң күсүлдөзүн талазы-биле организациа хемчеглерин дөдө амылчал чорудуп келгенер.

МУРНАКЧЫЛАРГА — ТУК

Районуң суг-баран фермаларың социалистик чарыкчыларын майын ийги оң хоноуңа үрүшкөң СЭКП Чоюн-Хемчик райком, райкүчөк, Райпрофкомел төлөүлө болгаш В. И. Ленинниң адын райкому үлдүргөн.

ХАРЫСАЛГАНЫ БЕДИДЕР

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң докталамы комиссиялары боттарың планың хуралыңа көдө амыл-агый, бойду хыналдазының, транспорт болгаш харылаа талазы-биле коммунистериниң амылчал чугулашкан.

МОСКВАДАН ЧОРУПКАН

Июль 3-те Москвадан Ленинградче Филиппини Республикамың Президентиниң Фердинанд Э. Маркос болгаш Исаида Пурта алы-чорук кылып чоруп. Президент Филиппин болгаш Ташкентке база бар.

ДАКТАМАЛ КОМИССИЯЛАРЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумуңуң Даргазы Н. В. Подгорный, СЭР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын бирги орадакчы К. Т. Мауоров, СЭР-ниң адылчы херектер комиссиясы А. А. Громоко, адылчы өскө-даа амылчаларың үздүлөр. (СЭТА).

ХОЙНУ ДҮРГЕН КЫР- ГЫРЫНЫН АРГАЗЫ

Бистин чуртувустун колхозтары болгаш совхозтары чылдын-на 110 миллион ажыг хойну кыргып турар. Бо харысалгалыг ишке 220 муң кыргыкчылар болгаш өске-даа хөй саныг ажылчынар (мотористер, слесарь-эдикчилер, чаныкчылар) киржип келген. Бир кыргыкчы-ла орту-маа-биле сезон бүрүзүнзе 500 хой кыргып турар. Маанаа электрилик кыргылаа, ылангыя хойну дүрген кыргырынын аргазы улуг дүзүлүг болган.

да дээр дээр кыргыкчылар ажыл хунүнде 30—40 хойну кыргып турар. Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүнү ындыг-ла коңчуг бедик эвесиз моон илден. Оон чавыс болуп турарынын чылдагааны—кыргыкчынын ажылдаарына эргежок чугула байдалдарны тургуспааны, хойну тудуп алырынга болгаш кыргыкчы чеге чедиреринге хөй үени чарыгдал турары, эне-кол чүве—кыргылаанын аргазын билбези.

Кыргылаада ажылдап турар кижилерини санын каячп кызырал база кыргыкчынын күш-ажылынын бүдүрүкчүлүгүн канчаар бсандери? Бо айтырыгны хөй кыргылаанын дөшшүлгелиг технологиянын, ылангыя хойну дүрген кыргырынын аргазын шингээтип алган ажыл-агыйлар чедирерининг шитирелел турар. Черле ычаш хөй кыргырынын мурнакчы аргазы ажылдын чурумнуу-биле, күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгү-биле, кыргылаанын шынарлыг-биле онзаланып турар. Дүрген кыргырынын ар-

газын шингээтип алган кыргыкчылар чеди шактыг ажыл хунүнде безин 70-80 хойну кыргып кааптар. А эи шиндик кыргыкчы нарын дүктүг он хойну 26-та минутада азы шакта 60 хойну кыргып шыдаптар. Ындыг болганда дүрген кыргырынын аргазын шингээтип алган кыргыкчы болдунун кодан хоюн өскээртен дуза чокка кыргып ап болур.

Кыргыкчыларынн ажылынын бүдүрүкчүлүгүн ийн катап бедилер болза, кыргылаада киржип турар улустун дең кезин хосталыр, оларны өске чугула ажылдарже хаара тудуп болур. Ону кайыдаа ажыл-агыйга бо арганы өөренип алгаш чедип ап болур. Ол дугайын Тандыда Василаса Балдай, Бин-Хемде Монгуш Алдын-оол Ышкаш мергежэн кыргыкчыларнын ажылы бадыйткап турар.

Хойну дүрген кыргырынын аргазын бистин республикада база ажылап турар. Ынчалза-даа ону калбаа-биле непередиринче кичээнгей кошкак. Хойну хулуп ал-

гаш, электрилик хачы-биле кыргып турар кыргыкчылар бо-ла таарышкылаар. Эрги чаңыл-биле кыргыкчы чорук, бирезде, хөй ушакты чарыгдар, ийиле, дүктүг шынарны кудуладыр. Ынчангаш кыргыкчы бүрүзүн хойну дүрген кыргырынын аргазына өөредир херек. Бо плакатарын ачаа улуг илгини бээр дээрзи чугаажок. Ындыг болганда ук плакатарынны кыргылаа пунктуларынга азып алгаш, хойну дүрген кыргырынын аргазын өөрениптер!

№ 7.

МОНУ ШИНГЭЭДИП АЛ, КЫРГЫКЧЫ

№ 2.

ЧУРУН 1. Хойну тудуп, кыргыкчы чеге чедирерде, сеонга чавыдактай туруп алгаш, мойнунан ийн талдап көдөрүп (бирги чуртка көргүскен) алыра элтип. Хөйну бедилер көдүргө бозу-дай ийн буттан кылаптай баар.

ЧУРУН 2. Хөйну кыргыкчы, өлүктү иштин артынга туруп алыр. Баштай-ла төш кырында дүктөрүн кыргып эгелээр. Оон соонда он талакы быктынга чедир кыргып бадырар. Ынчал хөйну бичи ковайтып тудуп алыр.

ЧУРУН 3. Хөйну иштин кыргып төндүрерин. Кыргыкчы олуртур ийн алган хөйну он талакынга көр болгаш хөйну бозу-дай солагай ишкөөне чөлөндүр тудуп алыр. Оон солагай талдаа улуг доора-доора кыргып бадырар. Кыргыкчы ал үдө хөйну он талакы холуунан бодушта чыпшыр тырып алыр.

ЧУРУН 4. Он талакы бозу-дай иштин талакын кыргыкчы олуртур ийн алган хөйну он талакынга көр болгаш хөйну бозу-дай солагай ишкөөне чөлөндүр тыртып, хөйну солагай бозу-дай биле алкаар ийип алыр. Оон соонда бы-

гылаа буттун ужуңче угауп кыргып.

ЧУРУН 5. Солагай буттун иштин талакын кыргыкчы. Оон буттун иштин талакын кыргыкчынан шөлүг ыгалыг, чүдө хөйну солагай холуунан туткаш бут араныңе чыпшыр тыртып алыр. База-ла быгында эгелээр, буттун бажыңче үдүр кыргып.

ЧУРУН 6. Солагай талакы дөмкөп кыргыкчы. Кыргыкчы хөйну бозу-дай көрдүр туткаш, солагай талакы дөмкөпө чыпшыр мин алыр. Хөйну он тазу кыргыкчы ийн бозу-дай араныңа көр. Кыргыкчыны сыргаткан кондалайже угаандыр чорудар. Узун-узун кылдыр чулгуй иткелдир.

ЧУРУН 7. Солагай талакы чыдааңи кыргыкчы. Бо дээрде, дөмкөп кыргыкчынын уланчы-дыр. Ындыг болганда хөйну дөмкө-ле байдалынан өскерткен херек чок. Чаныны быгында эен ээтке чедир чорудар.

№ 8.

№ 3.

ЧУРУН 8. Кондалайын кыргыкчы. Кыргыкчы хөйну он талакынга көр болгаш хөйну бозу-дай солагай ишкөөне чөлөндүр тыртып, хөйну солагай бозу-дай биле алкаар ийип алыр. Оон соонда бы-

гылаа буттун ужуңче угауп кыргып.

ЧУРУН 9. Бажын кыргыкчы. Хөйну дөмкөп олуртур, дөмкөпө чөмдөрип алыр. Кыргыкчы дүмкөптен хаакты эрү чоруткан, кулактар араныңа чедирер.

ЧУРУН 10. Мөжини кыргыкчы. Мөжини болгаш мурнак элтип беледирер. Оон төш эгелээр. Ынчал хөйну он талакы холу-биле бозу-дай кыргыкчынын бозу-дай араныңа турар. Кыргыкчы хөйну мөжини шөлү-биле бозу-дай дөмкөпө чыпшыр иткен, чанын кырында хөйну бозу-дай чыра тырып алыр. Ынчалдаа өскөт төш бажында ийн хендирбөдө улуг доора-доора кыргып.

ЧУРУН 11. Мөжини кыргыкчы. Хөй дөмкө-ле байдалга турар. Кыргыкчы хөйну чагында туткаш, дөмкөпө кы-

рыга өйтүр тыртып алыр. Оон төш бажында боостанын ол-бо талакын дургаар кыргып өскөдир. Чамлык хөйлө-ини, ылангыя меринес уксаани, мөжинанын кештери тырышпак болгашында чанын оварыңчалыг чорударыңа чүдүлө.

ЧУРУН 12. Чүшкүзүнү кыргыкчы. Мөжини кыргыкчы дөмкөп хөйну кыргыкчы бозу-дай көрдүрүр тыртып алыр. Оон солагай кулактан туткаш, чакк кулак араныңа болгаш чүшкүзү дүктөрүн доора-доора кыргып.

ЧУРУН 13. Солагай холун даштын талакын (жөйүн) кыргыкчы. Хөйну он холун бут араныңа өттүргөш, он бозу-дай бажы-биле бажып алыр. Бажын шөкө-биле солагай дөмкөпө чыпшыр тырып алгаш, чанын чарын бажыңче угауп чорудар.

№ 9.

№ 4.

КЫРГЫЛАДА ПУНКТУЗУ

Кыргылаа пунктузун хөйну аалдарнын ортузунга кылдыр элтип. Пунктузун турар чери сүтже чок, ычалаа-да кургат болур. Хөй кыргыкчы, дүк ылгаар болгаш савалар өрөөндөр дөмгө база чырык турар узурлат.

Кыргыкчы кижинин ажылдаар черин таарыштырылган оңа кичээнгей салыр. Хөй кыргыкчы олуртуштун узуну 1,7—2 метр, калдыкы 1,2—1,4 метр болур. Кыргыкчы хөйланын кыргыкчынын чогуңа өрөөндө кажалаар.

Кыргылаа пунктузунга чувар-демир, саван, ижер сүт тургалуу белең турар. Кыргыкчыларынн көргүзүлгөри бижир самбыра, социалисттик хулаалгелер, коданнарнын ээлчег бүрүткөсү, хана-солун, дозун база херек.

Б Е Л Е Т К Е Л

Кыргыкчы хөйну ырак чеге сүрбөс болза эки. Кажалаа алаан тургузупкан, ыш, оожуртай берген хөйлөр кыргыкчыга шыгытывас. Хөйну тудуп алыра сымыртат, кайы-тамаан чок сөөртүп, кажала ажыр октап болбас. Хөй шимчеп, тепкиленип турда кыргыкчыга, дүгү кестинип болур. Ындыг дүктүн өртө чавыс болгаш өске бүтү дүктүн шынарын кудуладыр дээрзин туттуп болбас.

Кыргыкчынын ажылынын бүдүрүкчүлүгү болгаш ажылдын шынары бо бүгүдөй улуг тамаарылгалыг. Ынчангаш белеткел ажылдарын хынамчалг чорудары чүгүлө.

Кыргыкчынын ажылынын бүдүрүкчүлүгү болгаш ажылдын шынары бо бүгүдөй улуг тамаарылгалыг. Ынчангаш белеткел ажылдарын хынамчалг чорудары чүгүлө.

Кыргыкчынын ажылынын бүдүрүкчүлүгү болгаш ажылдын шынары бо бүгүдөй улуг тамаарылгалыг. Ынчангаш белеткел ажылдарын хынамчалг чорудары чүгүлө.

№ 10.

Кыргылаа пунктузунуң ажылдакчыларының чижек штады болгаш оларнын ажыл телевири

Классификация	КСХА-12 ден чыгып алырталык	КСХА-12 ден ийн алырталык	Ажылдарнын райондары	Телевири
Пункт эргелекчиси	1	1	ша-дын	70—75 рубль
Слесарь-эдикчи	1	2	III	4—60
Чаныкчы	1	2	II	4—09
Моторист	1	1	II	4—08
Кыргыкчылар:				
а) алаа кыргыкчы	12	24	III	4—98
б) дүргөк кыргыкчы	12	24	IV	5—80
Классификация:				
Хөй тудуп бээр кижик	1	2	V	2—73,3
Дүк дөмкөпөкчиси	1	4	IV	2—53,9
Савалын, прөстээр кижик	2	4	II	2—40,2
Маркировка	1	3	II	4—43
		1	II	2—60,2

Хөйну хол-биле кыргыкчы IV район болур, телевири—2 рубль 53,9 копек. Кыргылаа агрегаты электри четкениден ажылап турда, моторист турбас.

Кыргыкчыларынн күш-ажылын кыргыкчы хөйлөнү килограммын барымдаалап төлөөр. Норманы хөйлөнү назы-харын база дүгүн барымдаалап доктаалыр. Таарыштырыкчынын, чаныкчынын, мотористин ажылын шак барымдаалап, тракторист-машинистерин шалыңын азуулар төлөөр. Хөйлөнү дүгүн эки шынарыг кыргыкчыга (үзе кестип, дүктү дыда тыртып, хөйну хөйну кезиң кестип болза) ажылдап алган ашпаанын кырынга оон 20 хуузуң шалвал кылдыр бээр.

Кыргылаа пунктузунуң ажылдакчыларынын чижек штады болгаш оларнын ажыл телевири ажыл-агый бүрүткөгө чүгүлө мында көргүскөни ышкык болбас деп чүве билдингир.

№ 11.

№ 5.

№ 6.

№ 13.

№ 14.

№ 15.

№ 16.

№ 17.

№ 18.

№ 19.

№ 20.

ССРЭ-нин улус ажылагы чедишкннеринин делгелгезинде

КОНВЕЙЕРДЕ ОРУК
Амгы үедө орук машиналары чеке-даа ушверсалдык болза, бүтү ажыдаи — планнаакшыны, десквлорун, тап-таарын. бетон салырын болгалт автомобиль оруу тудар өске-даа ажыдаи чатыс аз кыбат. Ынчанга тускай артемиагер бо айтырчы шпншкннер бөдүр ажыкат арганы тымкал. Бүтү-го машиналарга чатыс комплект кыдыр чыгарга орук тудууну тускай конвейер болур. Оң келери ССРЭ-нн Улуу ажы-агый чедишкннеринин делгелгезинде (УАЧД) «Машина тудуу» деп намында «Туду-тупа ажылаар чаа текника» деп делгелгезе көргүскөн.
Комплект калдык-даа черге — лэргэ-даа, ховуга-даа ажыкаттын болур. Черинч байддыга хамаарштыр бир-нн машинаны солуштурар. Комплектинч аргат бөдүрүзүдө башкарылган хайгаарар тускай системаны тургускан. Оруктун шымык деп-деск болурун, салдыган уг-ланышкнн бугаар башкарылган автоматчккан кон-тролон ол боттандырар. Машиналарын автоматикти системаны, суг дамчыдылгы, ажыдаар кекестери кончу ок кылдынтган.
Комплектинч составында шүүрөкчү, чүдүрүкчү-конвейер, бетон үлекчилери база салыкчылары, асфальт салыр болгалт өске-даа херекселер бар. Чатыс өске-биле чуга-лаарга, орук тудуууд ажылаарын бүтү комплектинч ол машина боттандырар, ову автоматика шынтык кон-рольдаар.
«Орук конвейери» ховук дургузуда калбаа 9,5 метр ажылаарында белек эки шыларынч бүдүр чартык километр автомобиль оруун кылдыр.
Комплектинч машиналарын Николаевтин, Кременчуктин, Брянсктинч орук машиналары кылдыр заводтары белекчп турар.

ОКЕАНДА ХААК ОРУУ («СОНГУ ПОЛЮС—23» ХААКЧЫЛАРЫНЫ УТКААН)

«Комсомольская правда»нын Арктиканы 6 чыл шпншкн спорт талазы-биле шпншкн алыртыга болгалт эртем шквалелдеринге тур-шкатынч полус экспеди-циянын киржикчилеринин чедишкннеринин дугайык паралага каш ууда дин-каткан Экспедиция-биле хол-баштыр оларнын чедишкн-неринин дугайык, полюстун суратгы шпншкнчкчлери В. Русановтун болгалт О. Тоддун дугайык помчучу-лар билер. Ам база бир чаа кайтамчытык чедишкннн че-дин админга: океан дошта-рынны арамыга 300 километр узуу хаа: оруун иззес.
Врангель ортуууну сонгу арвинде баштайык эрткичи-леринин хаа оруу чоруткан. «Комсомольская правда» со-лунуун орталык-тастын эр-тем-спорттук экспедицияны киржикчилери орука чоран 24-кү хуунде — 1976 жыл-дын май 6-да 300 километр маршрутту эркен. Дом кы-рында «Сонгу полюс» деп эр-тем-шпншкнле станицанынга кижилер ажыдаарбын, ужу-п-пана, а хаактан чеде берген.
Ол эрткишкннин амык эртемден физика-математика эртемдеринин калпында, Мо-скованын кан болгалт холумал-дар институтунун доцентин Дмитрий Шваро баштаа. Ко-мпанданын комсоргу — аспи-рант Владимир Леденева. Эр-тем талазы-биле удуртукчузу болгалт штурманы — физика-математика эртемдеринин кандидатын Юрий Алексеевич. Маршрут бөдүрүге илешер Владимир Рахимов, эми Ва-дим Давыдов, болтукун ради-о, техниктиг эртемдеринин кандидат Александр Теня-шев база киргенер. Олар интутуу москвичилер. «Буре-востник» шпншкндин спорт-чулары.
Хаакчылар айна өвөс «радио повзуруну» алаанга чоруп турганар. Экспедициянын радистери Федор Сидоркин, Герман Шелчок, Георгий Исаев болгалт кураавыр кир-жикчиле Михаил Деев олар Врангель ортууунга болгалт «СП—23-ке» туруп алган, хү бүрү дошта болтукун ра-диосигналарын харагаллап турганар. Совет Эвлетинин радиога хандышкыдыг муну-мун кижилери аан-чорукчу-лар-биле радиохарылазынч бүтү 24 хүнерин дургузуда доктаама тудуп келген.
Ады кижиге уаут бергелер таварышкылаан. Оларынч үшкнне рабонунда узуу 25 километр орбандыкык шөлдү эрткиртерге олар— 8 холук чарыдаан деп чугаалаарга-ла четир. Орука Врангель-дин хараалыгыны — 30 град-ус соокта беан булталык чыдар доп чок бүдүн далай таварышкыа. Ову кееринге

Бүдүн хү үгөв, ичкан кемелерге морфтар халдаан. Ол-он хараалыгыларын болгалт каналарын спорттулар ре-зиде кемелер-биле кепкенер. Одагалган черлерге болгалт маршрутк оларын ак адг-ларынч эдерип чорутуру ховар эвөс болтулаан.
Ол эрткишкнн үзөндө экспедицияныч эмчын бол-галт ССРЭ-нин Калдык камта-лал министрствозунун меди-цина-биология айтырчылары

ДЫШТАНЫР ХУННЕРДЕ

Культуранык белгалт дыш-танымдын Гастелео аттык паркына бөтүн база даарта бүтү ойнаар черлер, спорт шө-лү ажыдаар. Бо-ла хүнерде парктын шпншкн дөш шы-дыра маргылазы 10 шакта эгелээр. Танды шөлүдө дин-талымга келгези 20 шакта бо-лур.
Июнь 5-та «Гастел» Культу-ра бажыныга уаус судууну арагалчыларын болгалт хун-ганварынч хероо көөр үстү-шкнунт хуралы болур. Эгелээр 17 шакта.
Июнь 6-да парктын ажык шөлүдө ойнаар, вейдебо-га, баг калыгына ужурамы-галар 14 шакта эгелээр.
Июнь 5, 6 хүнеринде кө-дө спорттук ойнаарынч рес-публика маргылазы «Совет Тыванын 5 чылды стадиона 10 шакта эгелээр. Бо-ла ста-дионга хоорайын бүтү чери дөш футбол маргылазы 18 шакта болур.
ДЫШТАНЫР ХУН ШТАВЫ.
ТЕЛЕВИДЕНИЕ
ИЮНЬ 5-ТЕ
МОСКВАДАН
9.15—«Айымыл чок шпншкн-кнн».
9.50—«Амгытаар делегейн-де».
10.50—«Пашуутрок деп кызга дагаа». Уран-чепен өңү-чүг телефилми баш-тайы көрүзүлгөн.
12.15—«Адым антылопа».
12.45—«Калдыкшыла». Эртем-шөптерделгелг өңүг программасы.
13.15—«Индиянын улустары-нын уран чүтү».
13.45—«Тудуу началыгы».
14.45—«Музыка календары».
15.10—«Калдыкшыла».
15.45—«Русалка биле Людми-ла». Уран-чепен өңүг дам-чыдыла.
17.00—«Уе». Информастыг программасы.
17.30—17.40—«Чалсар».
17.40—«СРЭ-нин футбол кубо-гу дөш». Финалдык 1/4.
17.45—«Диепр» (Диепрот-ровск) — «Динамо» (Киев). 2-ги тайм. Дие-протровсктин дам-чыдыла.
18.30—Уран чүтү мастери-нин ССР Эвлетинин Уаут театрынын 200 чыл болганыга турса-кылаан концерт. Кремлян Свездилер ордуудан өңүг дам-чыдыла.
20.20—«Медзаер».
20.45—«Амгытаар делегейн-де».
22.45—М. Калдык — «Ронал-диктин аялдары».
23.00—23.30—«Уе». Информа-стыг программасы.
РЕДАКТОР В. С. ШАРАВИН
КИНО
ИЮНЬ 5-ТЕ
«НАПЫРАЛ»: «Ивантмы-дык өске талаа» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.50 шактарда.
«ПНОНЕР»: «Туучушунче чугае «кыргынаар» чоруп турар. 9.30, 11.15, «Ам чычачам мен» 13.00, 15.25, «Утулгаде бажы» 15.50, 17.35, 19.15, 21.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Ак-он чы-ланым» буралыма» 15.00, «За-та биле Пата» (2 серия) 17.00, 20.00 шактарда.
«ВОСТОК»: «Дугуулар кы-рында шкөө» 15.00, «Сонго Балло» 18.40, 20.30, «Омар-тын, маога» 16.50 шактарда.
«ЧАЛГЫ КИНОТЕАТРГА»: «Самолет 9 шакта чорур» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
Тыва АССР-нн Министрлер Чөвүлгөнүнч Ном үдүрер чер, полиграфия болгалт ном саднынч талазы-биле эргелешкн типография. (Кызыл, Шетанкав Кравченко кудумчузу, бажы № 1).
Тираж 17217 ЧАПЫГ 1703.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР
ТС—00615

Каяа-даа үлегерлиг корум-чурум дээш

Арагалаар чорукту үде-визе-биле узууларын, оон калдык-даа илэржикчилерин-де ойтуп чок байдды тур-губарынч ажыктыг хемчег-лери боттадырар чоруда-рын амыкча чон чоптү-биле негеп турар. «Арагалаашкы-га» удуу демселде күштедир-лер хемчеглер дугайында СЭКП ТК-нын болгалт ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлгөнүнч 1972 жылдын май 16-да хү-дөп алган доктамынч совет уаус сеткыл хамтышкнн-биле күдөп алган.
«Арагалаашкы» деп сөстүн артында дыкта хой хоралык чүдүдөр ажыгалган алган тур-ар. Ол чүд дөрте, күш-ажы-лаан сагыла-чурумун урар, ажык-шагы үзөр чоруктар, яным-бүрү оозал-ондатар, мо-ряны талазы-биле будааныш-кылар болгалт кем-херек үүдүдүшкннери-дир.
Кижилер эврөөшкннч улам-дан ийнектел болгалт күрү-не мурунга харымсалзынч уттулар. Чыа бүрүдө-ле бүтү кем-херек үүдүдүшкннери-нин хой мурунуу ара-галаашкынын укжурундан боол турар. Ылангыч кеземче хар-ымсалгазына онаяттынар хулган херектерин барык шуптузуу кижилер эвирек турган, үүдүдүшкн турар.
Арагалаашкыга удуу дем-сел уаут соопал-поаяттык сорулга кылдыр көрдүнгөн турар укжурат. Арагалааш-кын-биле болгалт кем-херек үүдүдөр чоруктар-биле дем-селче бүтү-ле партия, совет, комсомол, профивелде болгалт өске-даа хой-пнннч организа-циялары, эш хууунун суду-дун-на дыка хой кижиге Кызыл хоорайныч эвиректер сергелер черинге кирип тур-ар. 1975 жылда эвиректер сергелер черге бирги АТБ-ден 101 кижиге кирген. Ол-ла АТБ-нин ол тос ажыкчыларын биче хуунган херек үү-дүгөткөн дөш административ-тик хемчег алыкан, бөш кижиге кем-херек үүдүгөткөн, кеземче харымсалгазына онаяттынар. 1975 жылда «Тудуу кекестери» комбинаттын «2 ажыкчылары эвиректер сергелер черге кирген. 14 кижиге биче хуунган херек дөш. 4 кижиге кем-херек үүдүгөткөн дөш кеземче харымсалгазын хуунган. Байдал мындай дүвүрүзүшкннч түрүдө, ком-бинатта эш хууунун суду эрткин чымыл чүтө дөрт кижиге керек көргөн. Бо чылдын эрткин айларында чатыс-даа хурал чорутулаан. Ажыл үе-зинде арагалаан 4 электрик эвиректери: Сичевтин, Метель-евтин, Мурзанын болгалт Мужданын херектерин эш хууунун суду (харгалы эш Николай Кузнецов Огнев) бө-лүгө четир көрүп шыдааан.
Эт кембинаттыда бо тала-зы-биле байдал үстүдө алаан организаццияларынч дөредө-вөс. Бирги АТБ-нин, «Тудуу кекестери» комбинаттык бол-галт элт комбинаттынч удур-тукчулары эштер Б. И. Сирельников, М. Г. Турбина, Л. С. Меркулов, В. А. Митян, Е. М. Ковалева болгалт Г. Л. Лавиналова олар бо бүтүндө түшкө үндүрүп, хамаарыш-кын бөдүрүдө черлеринде ажыдаан турар арагалаар, ийнектинч корум-чурумун үзүр, күш-ажыктын сагыла-чурумун хажыдар кижилер

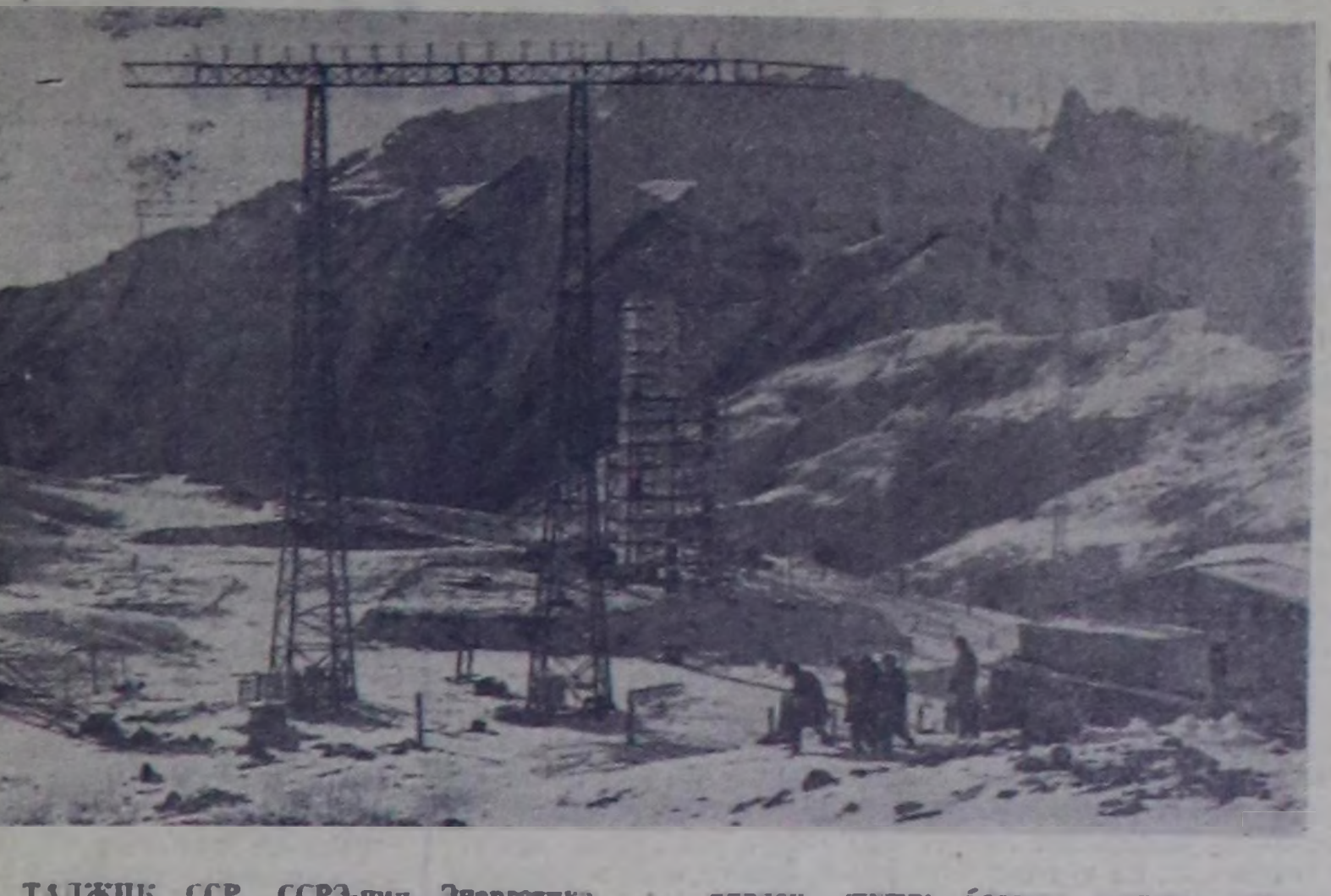
АРАГАЛААШКЫНЫНЧ УРЖУКТАРЫ

дык-на дыка хой кижиге Кызыл хоорайныч эвиректер сергелер черинге кирип тур-ар. 1975 жылда эвиректер сергелер черге бирги АТБ-ден 101 кижиге кирген. Ол-ла АТБ-нин ол тос ажыкчыларын биче хуунган херек үү-дүгөткөн дөш административ-тик хемчег алыкан, бөш кижиге кем-херек үүдүгөткөн, кеземче харымсалгазына онаяттынар. 1975 жылда «Тудуу кекестери» комбинаттын «2 ажыкчылары эвиректер сергелер черге кирген. 14 кижиге биче хуунган херек дөш. 4 кижиге кем-херек үүдүгөткөн дөш кеземче харымсалгазын хуунган. Байдал мындай дүвүрүзүшкннч түрүдө, ком-бинатта эш хууунун суду эрткин чымыл чүтө дөрт кижиге керек көргөн. Бо чылдын эрткин айларында чатыс-даа хурал чорутулаан. Ажыл үе-зинде арагалаан 4 электрик эвиректери: Сичевтин, Метель-евтин, Мурзанын болгалт Мужданын херектерин эш хууунун суду (харгалы эш Николай Кузнецов Огнев) бө-лүгө четир көрүп шыдааан.
Эт кембинаттыда бо тала-зы-биле байдал үстүдө алаан организаццияларынч дөредө-вөс. Бирги АТБ-нин, «Тудуу кекестери» комбинаттык бол-галт элт комбинаттынч удур-тукчулары эштер Б. И. Сирельников, М. Г. Турбина, Л. С. Меркулов, В. А. Митян, Е. М. Ковалева болгалт Г. Л. Лавиналова олар бо бүтүндө түшкө үндүрүп, хамаарыш-кын бөдүрүдө черлеринде ажыдаан турар арагалаар, ийнектинч корум-чурумун үзүр, күш-ажыктын сагыла-чурумун хажыдар кижилер

БЕДИК ДАГ КЫРЫНДА ЛАБОРАТОРИЯ

Бистин арамыста ийи-чатыс чалгаа, мангысталак, өскөнчү күжү-биле чуртка-саар, эргинин артымыкына-рын ийлеп чорутур кижилер бары хомуданыч. Оң бир чыдагааны нормадан ажык хой мал тудуп, хуу өчтүрүк чоруктан шпншкннч турарын-да.
Тези көдө Советтинч де-вискээринде 30 ажык өг-бүдө-лөр доктаатынган норма-чи-жеткен ажык мал тудуп турар-лар. Чижээ, Балган Салчактын колданыма 32 бода, 165 өшкү, 1 азы барын солун-өстүгүлө-дө бижээ, хурал-сугалаа-даа чугаалашкан. Бо чылдын эгезинде тура көдө Советтин күүскову ол хамааты-биле алаан ажыдаарын чоруткан: январьда күүсков дарталы келдирип чугаалашкан, фе-вральда Балганынч азылгы барып, малын санаап, актынч тургузуп, тайылырын алган. Апрель эгезинде ажык мал турар урууларынч киржигеи-биле көдө Советтинч контро-лынга база катан чугаалаш-кан. Атак соода районунч күүскови комитетинин хура-лыга тургускан, апрель 30-ге четир бүтү малын нормага

БЕДИК ДАГ КЫРЫНДА ЛАБОРАТОРИЯ

ТАДЖИК ССР, ССРЭ-ннч Эвереттк болгалт электрфикация министрствозунун Таджикияда энергетикаынч эртем-шпншкннч салбырынч бедик куженишкннеринч «Азоб» деп шөвөдө-шпншкннч кылдыр лабораторияны Гисар елвинин эвөдө далай дешелелден 3400 метр бөдүдө ажыдап турар. Оң ажыдакчы-лары бедик черинч шүдүн агаарында электри агалымышкыларынч пептер-рияны физиказынч айтыртыларын шпн-шкннч.

НИТИ ЧУРУМНУ БАРЫМДААЛААР

Чедир саргап, район төвүдө тудуу-септеге участогунга ажыдаары-биле даала берген. Ол шыкш Чылбай-оол Салчак, Балчыр Саа шыкш хууда хой мал тудуп, ийнектелгө ажыктыг амык кылбайн, советтун олар-белчиринч хааз ажылап, мангысталак ам-дырал-биле чуртап оларар кижилер-биле шынтык чуга-лашкн турарын бис.
Ийнектинч мал-биле калы хууда хой мал тудуп турар ий-нелер дугайында көдө Совет-тинч сессиянынч «Тези» совет-тинч директору О. Ч. Кара-Донгактын ийнектинч дынаап чугаалашкан. Куртенинч чө-рин болгалт советтун мал че-рин халас ажылап турар кижилерден ашпа-өгөрөгити май, июнь айларда бүтүн тыртып, июль 1-ге четир советтук мал-чыныларынч малын депутат-тарынч киржигеи-биле норма-мага киргеп, алгалан тургу-зарын советтук директорунга болгалт көдө Советтин чанын-да ол талазы-биле ажыл чору-дар комиссияга тааскан.
Тези суурда чуртап турар хамгатыларга быза, молдурга-лыг 1 ийек, 2 алы четир оял-дарыг 1 хавап азы семирти-геге 2 хавап тударынч чөпшө-рөөн турда, дыка хой ажык-чыларын, альбан-лаакчылар, харын-даа удурут ажыдакчылар ол нормадан ажык мал тудуп, оларын азыраарына күш чө-пей, өскөнчү күжүн ажы-лап, ийнектинч малында калып алган турары катан-даа таар-ышпас. Чижээ, эвирек, советтук агроному Хүлөр-оол Херек 20 баш шөөр малды, советтук чо-лаачымы Арбычаны 5 баш бо-да, 39 баш шөөр малды, мал хуудун алдыр пунет эргелекчи Серей-Чинит Очак-оол 44 баш шөөр малды, сейсостан-ция эргекчтин Балды-оол Херек 20 шөөр малды, райо-он амьлданычы Илья Молгуш 3 баш ийек, 1 шари, 1 алы, 22 шөөр малды тудуп турар болгалт оон-даа өске кижилер мынаар өскө сүздүгүз турган, малын өскө кижилерге мал-дыдып турарлар. Чамдык кижилер бо хире хой мал-ды тудуп турда, көдө Со-веттинч девискээринде 400 хү-ре өг-бүлелер шутт мал чок бооп турар. Район түндө ды-ка хой хамаатылар нормадан ажык хавап база тудуп тур-арлар.
Январь чыези-биле бистин Советтинч девискээринде 52 эр кижилер ажык кылбайн турар-ларынч дааманыга турган. Олар-биле бөдүр-бөдүктөп-даа, тус-тузунда-даа ажыдаарынч кылганынын түнөжинде, 7 кижиге Ак-Довуракте, 20 кижиге тудуп, септеге болгалт советтук ажыкчы хаара туттуган. Ичкыла-даа сурда оларун алган, күүскови келдирирге дөшөр, ады-нектинч ийнеке, харын-даа калынынч азыралын-да турар, арагалаар, ийнектинч корум-чурумун үзүр, ажык-тыг ажыдаан ойналар Олоак Салчак, Шыдыра Шолжа, Шамма Илчын, Юрий Иргит шыкш кижилер база бар. Андрей Усупу-Даргы, Семен Дарына шыкш чамдык анык кижилер ажыдаарынч арагалап турарында аныга, хуанган-нап, хой-ийнектинч корум-чу-румун үзүр турар. Мындай кижилер-биле чугае көдө Со-веттинч күүскову эвөс, хой-нннч организацциялары бир демниг ажыдаар укжурат бис.
В. ДОМАЖАП,
Тези көдө Советтинч күүскови даргазы.

Редакциянын АДРЕЗИ: МНАЕКС 667000

Кызыл, Шетанкав Кравченко кудумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунч 2-34-63, редакторунч ораалчыларынч 2-35-24, 2-31-75, провадде кылдыларынч 2-31-75, харымсалгыч секретарынч 2-23-54, партияга амылдар кылдыларынч 2-37-13, културга кылдыларынч 2-23-54, көдө ажык агыл кылдыларынч 2-21-47, үзөтүр кылдыларынч 2-22-64, сөгө кылдыларынч 2-41-27, информация база совет тургузат кылдыларынч 2-20-60, корректорларынч 2-27-41, бухгалтериянынч 2-12-45, секретарынч 2-23-35, солун вейде барында 2-32-75 телефонна даштар.

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 135 (10120)

1976 чылдың июнь 6, воскресенье

1925 чылда үлдөлдүгү

Өргөө 2 өк.

Л. И. Брежневтин Э. Мелу Антунеш-биле беседазы

Совет Эвилелинде албанчид аян-чоруу кымын келген, Португалияда Революстун чөвүлелини келжигүтү, даштым херектер министри Э. Мелу Антунешти СЭКП, ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев ивиз 4-те хулаа алган.

Беседада СЭКП ТК-ның Политбюро келжигүтү, ССР-ниң даштым херектер министри А. А. Громыко киришкен.

Бодунуң чуртунуң демократтыг хөгжүдээзиниң быжы үндөиниң тургузарыңа чүтүкү турар португалия улус-биле совет кижилериниң эл-сезим каттыштырылганын Л. И. Брежнев илердеген. Соң калдында улус ишкээк, португалия улус бодунуң ишкээк оруу-биле чоруур эргелик деп, ол айткан.

Совет Эвилели демократтыг Португалияны байырдап чурт кылдыр көрүп турар деп, Л. И. Брежнев ошалап демдегелен. 1975 чылдың совет-португалия декларациянын баарууга дүүштүр хөдөлгөшүн, ССР-ниң

ош-биле деп эргеле, тускай догумушканын түндүктөргө, шилте херектерге, колго алгашына болгаш бот-бодунга амыктыг чоруука үндөлдөткөнгө харылааларын ивиз-бүрү талаларга хөгжүдөргө беле.

Португалияның амыг политиканың кол-нол үлдөиниң минериниң дугайың, 1974 чылдың апрельдин 25-тиң революцияның чаалап алышкычтарың быжыгларыңга португалия улустун шилтирелиниң дугайың Э. Мелу Антунеш чуталаан.

Чарыкшыныкың камгалдырыңа, делегей байдалын чотумчуларыңа, тыйыңың быжыгларыңга боттөмөч-биле ивиз бээр Совет Эвилелиниң болгаш Португалияныкың боттөмөч-биле беседазың чорудууга-амыда илердегелтиң.

Беседа байырдап болгаш бот-бодун билчир байдалга эргелен.

Найыралдың аян-чоруу-биле

БЕЛГРАД. (СЭТА). ЮКЭ ТК-ның Президиумунуң чалааны-биле СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катусев байыралдың аян-чоруу кымын ивиза чеде берген.

Ону ЮКЭ ТК-ның күссөмүдө секретары А. Грличек ССР-ниң ЮОСР-де элчигин В. И. Степанов уткуп алган.

Мелиораторларның байырлары

Барың-ла бодун чарык ивизип тулукчулар, ажыг-лакчылар, төлөвлекчилер Мелиораторлун күнүң бир-де дугар демдегел турар. Ол баарыңга тураскааткан байырдыг хулаа июнь 4-те Москвада, ССР Эвилелиниң Улуг театры болган.

Президиумда — СЭКП ТК-ның Политбюро келжигүтү, СЭКП ТК-ның секретары Ф. Д. Кулаков, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының ораакчылары, ССР-ниң болгаш РСФСР-ниң министрлери, СЭКП ТК-ның харыскалгыг ажыгчылары, мелиораторлар тулукчулары, колхозларның болгаш совхозларның мурдакчылары, эргелдери.

ССР-ниң мелиорация болгаш суг амык-агыг министрлери Е. Е. Алексеевский ивизте кылган.

он чыл болгаш оон чуртун чал демдегел эргилдери СЭКП ТК-ның май (1968 ч.). Пленуму көдө ажыг-агыгын хөгжүдөргө мелиорацияныкың көдөргөй чутула ролюн толдогалап деп ошалап демдегелен. Эрткен ивиз беш чыл планларыңда чуртка 15 миллиард гектар хире чөрия сугу болдурап болгаш суун көвүргөп, ол болза оон мурдундагы бугу беш чылдарындыг дымка хой болуп турар.

СЭКП-ниң XXV съездинде төлөвдөргө, черлери мелиораторлар улам ийик хөгжүдөргө программа күссөттиңер турар дөрияң байырдыг хулааның киржикчилери СЭКП ТК-ның Чингине секретары ош Л. И. Брежневке шылтыккан. (СЭТА).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитетинде СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневке

Даг-дугу арыглар «Тыва даг-дугу» комбинатка Владимир Ленинниң адын тымысканың дугайында медээни дымнааш, Ан-Довурак хоорайның, бугу Тыва АССР-ниң ажыгчы чоннары кызыгар чөккө өөрүп, чоргаралып, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязыга, Совет чазыкна ханы өөрүп четтиришкенин илердеп туралар.

Коммунистиг партияның болгаш делегейде эң баштайгы социализмниң күрүениң үндөлдөнгөң, делегейниң амыкчыны аңгызын болгаш бугу ажыгчы чоннарының баштыңчызының адын комбинатка тымыскан. Чорун дээр СЭКП-ниң ленинчи Төп Комитетиниң, эрчим Леонид Ильич, Шилериниң бистиң күш-ажылыгысты бедиң-биле үнелеп турарыңың демдег болгаш улуг алдар-ат деп көрүп, Тыва АССР-ниң бугу талазы хөгжүдээзиниң, ош бугуруңу күштерин улгаттыларың дугайында ага салгыш салышкының чайныанчак илэршишкенин ивизип көрүп турар бис. Ол дээр СЭКП-ниң болгаш Совет күрүениң мерген улааның национал политиказының чаа чайныанчак көргүзү деп көрүп турар бис.

«Тыва даг-дугу» комбинаттың коллектив тоску беш чылдың дургузунда үлөтүр бугуруңуңуң хемчээли 54,8 хуу улгаттырганын, күш-ажылың бугуруңуңуң 62,1 хуу бе-

дигенин, пландан ашыр 14,7 муң тонна сөөттүг даг-дугун арыглар кылганын болгаш чиг-этти, материалдарын, элентри энергиязын барың бир миллион рубльге камап алганын СЭКП Төп Комитетинде илетиң тур бис. 1975 чылда Бугу-эвиле социализмниң чарыкының түнөлдөрүн болгаш тоску беш чылды чедимшиңниң доосаның барындаалаш, даг-дугу арыгларчыларың хоорайы—Ан-Довурак СЭКП ТК-ның, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчир Кызыл туугун тымыскан.

Оңгу беш чылдың баштайгы хүннеринден багай эвес амылдап эгелеш бис. Даг-дугун бугуруң болгаш сайгарар талазы-биле беш айлар планы ажыр күссөттиңер.

Ленинниң адын алыры — улуг чоргарал болгаш бедиң алдар. Ыңчалзажок ол ош-биле нады улуг харыскалганы база хүлээндирип турар. Бистер, амыкчылар, тулукчулар, Ан-Довурак хоорайның бугу ажыгчы чоннары ыңдыг ивизтеп төлөптүг болур дээш бугу чүлөлдөрүн кылып, социализмни чарышты улам илбирттиң, амыктыг болгаш шынардыг чорутуң беш чылы—өңгү беш чылдың планнарың чедимшиңниң күндөрдү дээш шалыкчы күш-ажылыгы-биле ага харыскалар бис. Комбинаттың ийги элчээниң төлөвдөргө күчүзүң хуу-

саадан эрте шикүүдөп алып болгаш өңгү беш чылдың баштайгы ийи чылдың планнарың Октябрьдин социализмниң Улуг революциязының 60 чыл өңгө чедир күссөдириниң талазы-биле боттарыңга алган бедиң социализмниң хүлээлгенин күссөдиринге даг-дугу арыгларчыларың бурун шилтирлиг. Күш-ажылың бугуруңуңуң улам улугаттыр болгаш бедиң шынардың праушканын кылып үндөтүр, материалдыг куралларың болгаш аян-херектиң камапталгыг чарыгдар дээш иштиңи куралларың амыкларыңың бугу хемчеглерин алып бис.

Тываның даг-дугу болбаазырадыр Ленин аттыг комбинаттың амыкчылары, инженер-техниктиг амыкчылары, Ан-Довурак хоорайның бугу ажыгчы чоннары Коммунистиг партияның ленинчи Төп Комитетин дөлдөдүр улам сырый каттыгар болгаш СЭКП-ниң XXV съездиниң салган сорулгаларын боттандырыңа бугу күчүң, билиң болгаш дуржулгаларың бээр, бистиң чуртка коммунизм тургузарыңың ниити херээни боттарыңың үлүүң кириштирер.

Ак-Довурак хоорайның ажыгчы чоннарының байырдыг хураалыңа хүлээп алган.

В. И. Ленинниң ады кижиге бүрүзүңүң чүрээнде

«Тыва даг-дугу» комбинатка В. И. Ленинниң адын тымысканы-биле холбаштыр ак-довуракка болган байырдыг хураал

Ак-Довурак хоорай байырдап ивизтиң кийр шилтирген турган. Чер болгаш «Тыва даг-дугу» комбинатка В. И. Ленинниң адын тымыскан. «СЭКП-ке алдар!» «Күш-ажылың улуска алдар!» «СЭКП-ниң XXV съездинде шилтирлерин амыкдарга боттандыраалы!» дөң кийгиргелерин көрүп болур турган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитетинде болгаш Совет чазыктың шилтирлерин бугуруң «Тыва даг-дугу» комбинатка В. И. Ленинниң адын тымыскан дугайында медээ чүтле ак-довуракчыларның эвес, харың бугу республиканың ажыгчы чоннарының күш-ажылыгы болгаш политиказың улуг көдүрүшкүзүң хаймыктырган. Ага холбаштыр оолту хүнөрдө ажыгчы чоннарың биле байырдыг митинглерин бугу республикага болтулаан. Эрткен ивиз чаа амык хоорай Ан-Довурактың Културга ордузунга ажыгчы чоннарың төлөлдөкчилериниң байырдыг хураал болган. Ош эртен ивиз «Тыва даг-дугу» комбинаттың бедиң болгаш бугуруң сөөттүг даг-дугу арыглар чехтерияң шалыкчы күш-ажылың элчегелери эгелеш Петр Шведовтун уурдугуна № 3 элчеге келжикенин ош сес шапка чедир 51 тонна даг-дугу арыглар кызыр турган, планың дыка ажыр күссөңи, 70 акыг топпалың дугалаан. Күш-ажылың элчегелери улаштыр хүлээп алган И. Монгуштун уурдугуна ийги элчегениң ивизлери ош-даа хой продукцияны бээрп хүлээп.

Чоокта чаа ак-довуракчыларың база бир улуг байырдыг болган: даг-дугу арыглар комбинаттың ийги элчегелериң түдүк достуңу, ажыг-лагың көрүп. Тоску беш чылдың шалың күш-ажылың элчеге амыктыг чорутуң болгаш шынардың өңгү беш чылдың шилчээң. Шылчатың ак-довуракчылар бот чылдың баштайгы беш айың планың даалгаларың дыка ажыр күссөңиң, бедиңке социализмниң хүлээлгелерин алган. Чингиз, «Тыва даг-дугу» комбинаттың сөптөгө-мезаниктиг ленинчи коллектив беш чыл даалгалың дөң чарык чылда күссөдүр деп бижымы-биле шилтирлешкен. Ош-ла пөтө И. Степанов, А. Кырчаповтун болгаш оскелериниң-даа уурдуктар бригадалары беш чыл даалгалың үш болган үш чартык чылдарда күссөдирин

ишавыңы күссөдир-биле улам-па эки амыкдарың хүлээп турар улуг харыскалгың.

Ош союлга Г. Ч. Ширши СЭКП-ниң XXV съездинде шилтирлеринге харың болдураң Тываның ажыгчы чоннарының күш-ажылың соруң киришкениң дугайың чуталаан. Улуг бергеер тураларың мал кыштагалашкыны багай эвес эрттирген, малдыг чаш тому алыры, мал ажылыңың продукциязың бугуруң амыкдарың эки доостуң турар, мал чөйрөниң белеттөөргө база дүжүк ажап амыкчының билетке эгелеш. Шынардың беш чылдың—ажыгчы магарылаан, «Ийик бүрүзүңүң ажылыңың бедиң шилтирлерин» — коллективтиң күш-ажылыңың бедиң ажылыңың деп коюңар-биле социализмни чарык күш-ажылың коллективтерде калчыңар. Ийи чылдың планың Улуг Октябрьдин 60 чыл өңгө оңгү чедир күссөдүр чуталаан «Тыва даг-дугу» комбинаттың ажыгчыларыңың эргелдери чоруп республикада калык ленинчилери болган.

Партия, совет болгаш амык-агыг органдарыңың улуттуулуктарың сорулгалың болза массаларың эргелдери чоруп дөңгөрү болгаш хөгжүдөргө күчүзүң турар дугайында доктаамал ивизтеп болгаш салгыш салышкының, күрүсөң бедиң ивизтеп дөңгөрү ханы-мылдап өөрүп четтиришкениң ивизтеп берген.

«Тыва даг-дугу» комбинат чүтле ак-довуракчыларың эвес, харың республиканың бугу ажыгчы чоннарының ош чоргаралын бодуруң турар. Ош бирга элчээң ажыгалагы кивергө хүндө бээр ош ийи чыл эрткен. Даг-дугу бугуруң чылда 55 муң тонна чедир көвүдөң, азы төлөвдөргө күчүзүңдүң үш акыг катар хой болуп турар. Комбинаттың ийги элчегениң бүрүн күчүзүң шилчээң ивизтеп алгалаң, Тыва даг-дугу бугуруң чуртта эң улуг черлериниң бирини бору бээр. Комбинаттың хой-хөй амыкчыларың совет улустарың төлөлдөкчилериниң идонкейлик кирялыгы-биле улус тургускан. Ленинниң болгаш материализм чурттуң бугу-лук булуңларыңдан эвиз турган.

Комбинатка Ленинниң адын тымысканы — улуг алдар. Ыңчалзажок ол чорук даг-дугу бугуруңуң 1977 чылда-ла 250 муң тонна чедир дээш,

тымыскы, делегейде эң баштайгы социализмни күрүсөңүң үндөлдөргөң В. И. Ленинниң адын тымыскан дээш СЭКП Төп Комитетинге болгаш Совет чазыкка чуректен хаймыкты ивизтеп турар бис. Бистин дөңгөрү экиг национал кижилерниң амыктыг турар болгаш, камапталгыкка улуг Ленинниң адын тымысканы күш-ажылың соруң киришкениң болдураң. Ага холбаштыр комбинаттың бугу чехтерияң, элчегелериң байырың митинглер эртин, коллективтер бедиң хүлээлгелериң неместир алган.

Бистин даг-дугу үрметкеп, арыглар коллективтиң ленинчилериң база-ла эки амыктыг турар. Социализмни чарык күш-ажылыңың оорудууга чоруп тураларың салы улам ивизтең. Каныкчы Э. Сарыглар, регуляторшкы Л. Корженко, дөңгөрү-херекселдер мааниңиң В. Монгуш болгаш оскелерге-даа чоргаралың турар бис.

Бистер комбинаттың чехтерияң элчегелериң бедиң соруң даг-дугу белектер бээр талазы-биле ленинчил даалгалың үрүлчү ажыр күссөдүр келген бис. «Тыва даг-дугу» комбинаттың бугу күш-ажылыңың өмүзүздөң СЭКП ТК-ге болгаш Совет чазыкка кызыгар чок өөрүп четтиришкениң илдериниң көңүлдөрүң корчир деп, — ол чуталаан.

«Тыва даг-дугу» тудуң эргелдериң амык-агыг чилериниң өңүлчүлүгү байырап турар. Ол дөңгө чүтле бистин эвес, харың бугу республиканың ош-даа областарыңың ажыгчы чоннарыңга байырдыг болган. «Тыва даг-дугу» комбинаттың ийги элчегелериң дугайың бугу күрү ивизтең — деп, «Тыва даг-дугу» тудуң эргелдериң начальниги Г. Гушун чуталаан. — Ийги элчегени тударыңга республиканың адырамың тудуңузу Х. Давырыктын бригадалык база К. Слэжактың шевердечтер бригадалык болгаш оскелдер коллективтер ош шылчатыраан. Биске комсомолчу тудуңдар чедиргелер. Бистин мурнувудуң улуг сорулга турар турар. Күрүсө комиссияның айтканың чедир хире чедир кылдынамыл чүрүлүң бөжөңи адың, кылган бис. «Тыва даг-дугу» комбинаттың ажыгчыларыңа бистиң тудуңуңуң улуг чедимшиңниң, ийги элчегениң төлөвдөргө күчүзүңдүң дүргөң

В. В. Какауниң, П. В. Лузяниңге Тыва АССР-ниң алдарың мелиоратору хүндүлүг атты тымыскан

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыгы

Черлери мелиораторлар талазы-биле ач-хамысың дээш Тыва АССР-ниң алдарың мелиоратору хүндүлүг атты: «Тыва суг тудуңуң тудуңуңа эргелдериң өртүкчелер»

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кымыл хоорай, 1976 чылдың июнь 4.

Республиканың суг амык-агыгын бөлүк ажыгдарчыларын Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Хүндүлел бижин-биле шанаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыгы

Республиканың суг амык-агыгын системаның хой чылдарда үр-түндөлдүгү ажыгдарчылар дээш база Мелиоратор хуу-биле холбаштыр Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Хүндүлел бижин-биле

«Тыва суг тудуңуң» трестиниң мелиорацияны бот-орудаг чарыкчалыг үчүстүгүн ивизтеп берген

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кымыл хоорай, 1976 чылдың июнь 4.

КУРУНЕНИН ЧУГУЛА СОРУЛГАЗЫ

ССР-ниң Дээди Сөвединиң Эвилелиниң Сөвединиң база Националлар Сөвединиң бойдус камгалалының талазы-биле комиссияларыңың матишкы хураалы июнь 3-те Кремль-лукшун-биле хүлээп алган.

Хураал союлга республиканың бот-тымыгың арыгчыларың улуг көңүлүң болган. Х. МОНГУШ, М. ТОПЧА.

чымык негелдериң боттандырыңарың эргелек чутула хемчегелериң Азербайжанда ССР-ниң Министрлер Чөвүлелин элчеге хой эвизле мелиораторлары ивиз-абың турарың комиссиялар алыткан.

Республикага бойдус камгалалың улам ийик экижидерилче болгаш бойдус куралларың чөптүг ажыгларылчыч утканга сүмелериң комиссиялар хүлээп алган.

Палаталарың үлөтүр талазы-биле комиссияларыңың база бойдус камгалалыңың талазы-биле комиссияларыңың ийик продукцияны бугуруңуң, ош ивиз аргының чөптүг ажыгларыңың болгаш камгалалыңың талазы-биле күрүсөңниң планың ошалааларың күссөдириниң дугайында ивизтиң хамнарың чаралдарыңың болгаш сүмелериң талазы-биле адыткан хемчегелер хураалыңда информация хураалдың киржикчилери хамнаан.

Союлгу чылдарың дургузунда республикага ош талазы-биле ивиз хой хемчегелериң боттандырың чоруткан деп хураалга демдегелен. Ылаңгыя сугу камгалалыңың 37 объектилериниң ажыг-ла кивергө, ол чорук үлөтүр амыкчыларың-биле хиреленге дыка хой сугуң Каспий далайың кивер агарың кызырарыңың аргамың берген. Ош-биле чехтерияң, ССР-ниң Дээди Сөвединиң доктаамалыңда баш удур көрдүгөң

(СЭТА).

Ак-Довурак хоорайның ажыгчы чоннарының байырдыг хураалыңың үзүмдө.

Партийжи амыдырал

Будуруге болгаш хоорайга хай-шунтуну уагерлерг...

М. И. Заборонна, М. М. Михалева, О. А. Байнова олар...

ШЫНАР — БЕШ ЧЫЛДЫҢ Л О З У Ң У

Чинк улетпунун Узбекистанда будуруп ундурар турар...

Н. КЛЮЧНЕВИҢ ФОТОЗУ.

Ш У П Т У М Е Н Д И

Алдын-оол болгаш Часыг Монгуштар «Шамбалыг» совхозун 433 ховон кадарып турар...

БИЛИГНИ БЕШ ЧЫЛГА БАРААН БОЛДУРАР

Партия болгаш комсомол чырымышыкынын база кадрларнын экономика таланы...

Партиянын Краснодар край организациясында өөредилге чыдын дооскан түнөөл кичөөл...

БЕДИК АТКА ТӨЛЕПТИГ БОЛУР ДЭЭШ

дудугени бүгү тала-биле уагерлерг болур уагурут дээр...

рын шийтпирээринге биче эвес салышкын болур шийт.

Партия организациясында эи коммунист болгаш партия көжүктүгөндө...

Деминг тайырдыг коллектив хой-шунтуну чорукка, бедик будуруктуг уагерлерг чыгында...

К УШ-АЖЫЛДЫ коммунист будурулу көөр дөш удуг, хой талагыл ажалга...

К ОЛЛЕКТИВКЕ негден ашкыстары ажылчы мергежидин уран арга...

В. ГОЛУБКОВ, республика типографиясында партбюро секретары.

Өг-бүренин хөрөжөн ээзи эр уузе-биле денге ажаллап, урут-дарыгы өөредип, кичи...

СЭТА-нын корреспонденттеринин дымнакы болгаш: Иванов областын ашкы-шунтуну...

Ийн муш ашкы коммунистер болгаш партия көжүктүгү эвес активистер, оон аразында ашкы-агыйларнын уш чусу...

Д. ОНДАР.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

Эрзин райононун автолавка чопачызы болгаш садикчызы Чоуду Нунажанович Биче-оол...

Ону беш чылдын бирги чылынны бирги кварталнын планын ол ийн эй чээрби хонук иштинде нүүсеткен.

ЧУРУНТА: Ч. К. Биче-оол. В. СЕМЕНОВИЧНИҢ ФОТОЗУ.

XXV съезд демократия дугайында

РСФСР-ин эртемнерин элардыг ашкыланчымы, профессор Н. Ф. Фабриков...

Б ИСТИҢ партиянык социалист демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

сөөлөгө. Отчет илеткенинде эи Л. И. Брежнев: «Будурук демократия чокка социализм...

Демократияны сайырап-гайдырап болгаш бүгү талагыл калыктары-интер...

С оциалисттик демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

Социалисттик демократиянын хөгжүлдөзүнүн оруктары

шунтук бижик бааалык чурттуу иштерин алганы, удузун ашкыларнын материалдыг болгаш кууруттуг деней...

ланы сайыраарына таарымчалыг бийдаларын тургузуу ол деп билдир турар бис...

Социалисттик удузчу эрге-агыйларын принцип болур эи калбак: ишселарын шийтпел хөрөж эрелеп башкарыгына...

Социалисттик демократиянык эге уурлары болур күш ажалык коллективтерин ууру-дуузам улгакан. Оларг...

Социалисттик демократиянык эге уурлары болур күш ажалык коллективтерин ууру-дуузам улгакан. Оларг...

бүгү удузун ийн ай ашкы турагалык көргөш болур. Яны-бүрү социал будурушун, шийтпелдерин болгаш салгаларын хой шийтпел совет...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

С ОЦИАЛИСТИК демократиянык хөгжүдөниш, совет икитиладик бүгү политиктиг орг...

Чай болгаш уруглар

Ажыктыг ажил-херектер

Час дүжөр, амаа чай узашыр. Хиву-полдерде узуг кижилер-биле кады амык дуржулгалар...

ажыдаап. Олар венгр сиренин өзүлөрүн белектер аргак. Ол соода кыдымк болгаш Тынның агаар-буудууга таарышкан...

Войдус — бистиң өңнүүвүс

ДОМНА КЫРЫНДА КӨГЕ-БУГАЛАР

Кривой Рогтун тергини узуг домна-суугунда крап машинаны С. Левин чаа алаан-дүлөөлөргө апарган...

ӨГБЕЛЕРНИҢ БЫЖЫ

Грек тоорукту чамдыкта кычар алап турар. Чүге дээр-ге, оон назыны 200-300 хар чедип турар...

Маадырлары — көдээ ишчилер

Тыва АССР-ниң девискээринге хой ажылы сайырадырынын чүгүлдүн СЭКП Тыва обкомунун Х пленуму...

ЭМЧИНИЧ ЭКСПЕРТИЗА КОМИССИЯЗЫ

Чурттакчы чоп язы-бүрү аарыгарын тытты бээр чыдаганын аарыгарын, оун бузу болдурун...

Республикада районнар аразында болгаш хоорайны төп эмчи куш-ажыл экспертиза комиссиялары...

КУШТҮГЛЕР ЧЕДИИШКИНИН БОЛУР

Гимнастика маргыдаазы төнгөн соода, Олимпий суурунун бир аразында чаштардыг уруг ытлап орган...

ТВ МОСКВАДАН 8.00—«Монге кыйгы» деп хой сериалыг уран-чечен телефильм...

АГААР

турар районунун социал-халдырылга салбырында ЭКЭ комиссияныче чоруткан шымшалганы алгаш келер ужуруг...

КИНО

ИЮНЬ 9-ТА «НАБЫРАЛ»: «Хоорайлар» 9.50, 11.40, 13.30, 15.30, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда...

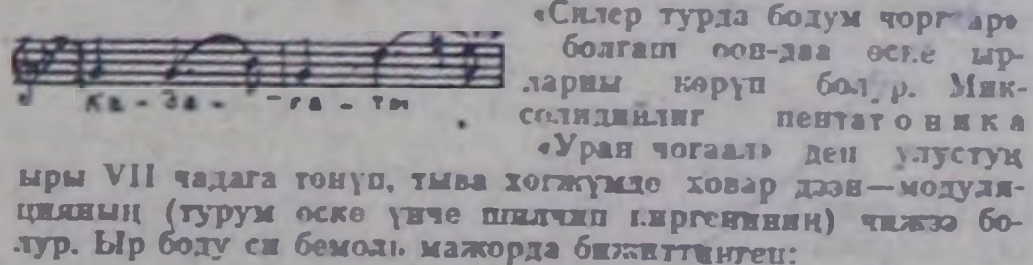

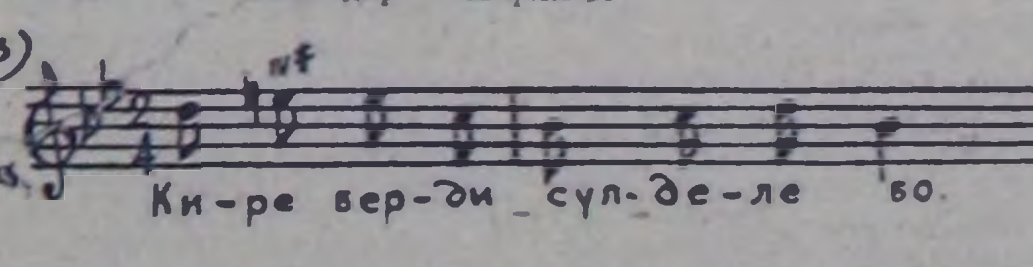

«ШЫН» союзу редакциясына «Тогорик стол артында» чыгарма чамдык тыва ырларынын аялганын болашагы дугайында...

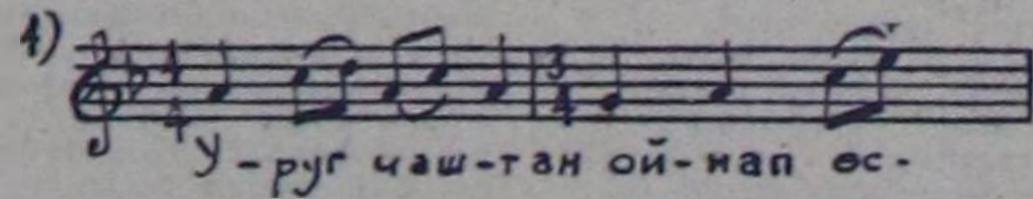
Чувств VII чада чамыс, дорийкт ха VI чада бодик, а дийдиги хадта IV чада бодикр. Бо бугу айтылган ладтарда...

Бир ладтан үгөтсө, өскө ладчы кырип, өскөрлөп турар ладтарда бижиттинген ырларын алып элдик чымчак, коюк...

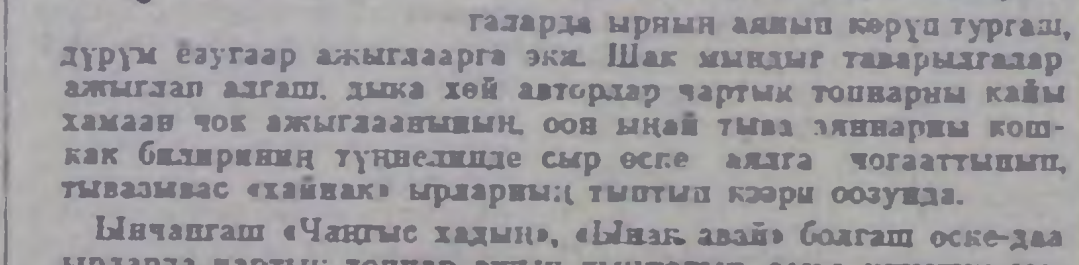

Бир ре маторда бижиттинген, мичала-даа мий дугаар тактыда лад маторго шилчи бергенинч тундөлөйтө өмк деп чаа үч фан-ың арагына чартык тон тизмелдирип, ырын аянын үрөсөйп, харып-даа тывалык хооңу чидилгендир турар:

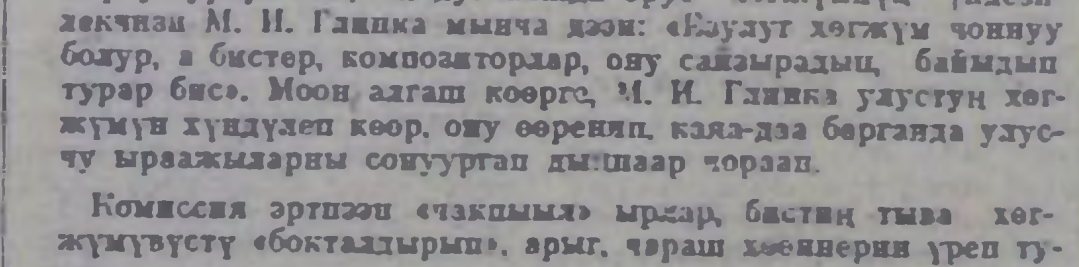

Бир ладтан үгөтсө, өскө ладчы кырип, өскөрлөп турар ладтарда бижиттинген ырларын алып элдик чымчак, коюк...

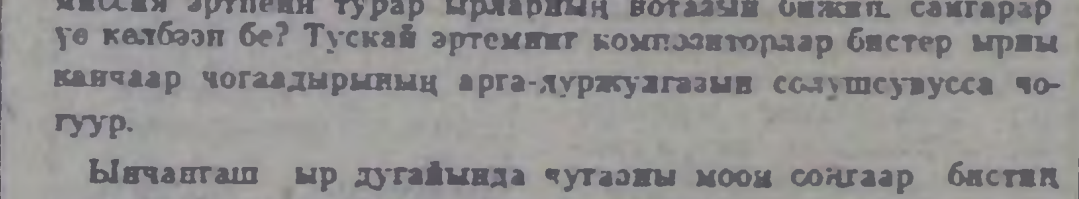
Чартык тоннар тыва улустун ырларында бар-даа болза, олардын арасы ырак турарын үстүндө чижекте көрүп болур. Чамдык таварыгаларда ырын алып көрүп турган...

Бир ладтан үгөтсө, өскө ладчы кырип, өскөрлөп турар ладтарда бижиттинген ырларын алып элдик чымчак, коюк...

Бир ре маторда бижиттинген, мичала-даа мий дугаар тактыда лад маторго шилчи бергенинч тундөлөйтө өмк деп чаа үч фан-ың арагына чартык тон тизмелдирип, ырын аянын үрөсөйп, харып-даа тывалык хооңу чидилгендир турар:

Бир ладтан үгөтсө, өскө ладчы кырип, өскөрлөп турар ладтарда бижиттинген ырларын алып элдик чымчак, коюк...

Table with TV program schedule for June 10th, listing times and program names like 'МОНГО КЫЙГА', 'МОНГО КЫЙГА', etc.

Найыралчы ужуражышкын

Эрэн районунун Шарын ортумак школанын Олек Кошовой аттас пионер дружиналык пионерлеринин Москва Арат Республикасынын Завелин аймагынын Иван-Тес сөөк чымыс...

Шызылгарыны тыгыска

Тыва АССР-нүн Чурукчулар союзунун анык чурукчулар секциясынын элчилеги хурадына Анык чурукчулар катчысы Шызылгарыны тыгыска оң шилчиликтери тыгыска Чурукчулар элчилеринин баштаар чегини дароо С. К. Ланга шызылгарыны тыгыска Шызылгарыны тыгыска Шызылгарыны тыгыска...

МООЛ ДРАМАТУРГУТҮН ШИИЗИ

МОСКВА. Бурятиянын Хопа Намсарев атыг күрүө театры байыскага оюн көргүзүү чоран үзөндө моол драматург Д. Намсарев «Орук белдиривиле» деп шилчи моолдоруна көргүсөп. Шилде болушунан Моога 1921 чылда, Сук-Баторга баштаган улусчу-револютт армия эрга чалакты жүжүргөн үдө болуп турар. Ук шилин РСФСР-нүн болган Бурят АССР-нүн алдарлык артына С. Будажапов тургускан, чурукчуу — МАР-нын урун чүтүтүн ладарык аялдамчы И. Доржпалам. М. СТРОКОВУН Фотосу.

КАЯА ӨӨРЕНИРИЛ?

Чурттуу дараазында дээш өөрөдөгө чегериле көкүрөкчөк кирерини аялган Кызылдын күрүенин педагогика институту 1976 чылдын июль 10-төн эгелээш хуээш ап турар, анва үдөлэини нацпоналдин кижилерин хуээш алыр: 1. Москва университетди — тускай эртемнери орус дил, литература, төөгү, политиктик экономика, философия, психология. 2. Ленинградтын совет сардык институту — тускай эртемнери пинтинги чепеналдыкни технология болган ову организастары, товароведение болган үлөттүр баранарын сардын организастары, товароведение болган аш-чөм баранарын сардын организастары. 3. Ленинградтын гидрометеорология институту — тускай эртемнери метеорология. 4. Новосибирсктин инженер-тудун институту — тускай эртемнери архитектура. 5. Новосибирсктин харылауу институту — тускай эртемнери автоматтык электротехника, радиотехника болган радио ладчылыгы, харылауу экономика болган ову организастары. 6. Иркутск университетди — тускай эртемнери правоведеие. 7. Иркутсктин көдө аялдамчы институту — тускай эртемнери зоотехния. 8. Иркутсктин медицина институту — тускай эртемнери санитария, стоматология, амбулато херээ. 9. Красноярсктин педагогика институту — тускай эртемнери куш-даныр кижизиндиге. 10. Спбрын (Красноярскте) технология институту — тускай эртемнери мияш аялдамчы. 11. Красноярсктин көдө аялдамчы институту — тускай эртемнери хуээш алыр. Аялдамчы кижилерин бирги элчеге хуээш алыр. Учундөгө кирерин күзөөнө дараазында документтерини кошкан бидиринкини чегер: районун, сельпону, радиоотун чурткан бидиринкини дугайында документ (боду-биле), 3x4 см дечмаздык 3 фото-чурткан, куш-аыал дептери (чуртуула аялдам чоранарга), №286 майык дуугаар өмч шынылгагы, мурунда чурткан турган чегинде үлөү бижиткен паспорт болган шериг биледи боду аккен көргүзөр. Аялдамчы кирерин күзөөнө 32 рубль дечмаздык кыдыкты төлөр. Учундөгө өөренип турган үзөш аялдам стажинга кир санар. Хандырыла негетинин турарлары куруенин доду хандырыла аялдам хуээш алыр. Учундөгө де кооперация техникалуна киреринге белетке куруенин тургускан. Бидиринкини август 1-ге чедир хуээш алыр. Беседни болган үдөндөгө кирерин июль 1-ден август 20-ге чедир чорудар. Айтирыларын дараазында адрес чорудар: Кызыл хоорай, Ленин кудунчуу 34, коовата № 114, хуээш аялдамчы комиссиясы. Айтырыларын дараазында адрес чорудар: Кызыл хоорай, Шеткин-Кравченко кудунчуу, 41. Телефоннар 2-55-07, 2-36-54.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЯА ӨӨРЕНИРИЛ?

Чурттуу дараазында дээш өөрөдөгө чегериле көкүрөкчөк кирерини аялган Кызылдын күрүенин педагогика институту 1976 чылдын июль 10-төн эгелээш хуээш ап турар, анва үдөлэини нацпоналдин кижилерин хуээш алыр: 1. Москва университетди — тускай эртемнери орус дил, литература, төөгү, политиктик экономика, философия, психология. 2. Ленинградтын совет сардык институту — тускай эртемнери пинтинги чепеналдыкни технология болган ову организастары, товароведение болган үлөттүр баранарын сардын организастары, товароведение болган аш-чөм баранарын сардын организастары. 3. Ленинградтын гидрометеорология институту — тускай эртемнери метеорология. 4. Новосибирсктин инженер-тудун институту — тускай эртемнери архитектура. 5. Новосибирсктин харылауу институту — тускай эртемнери автоматтык электротехника, радиотехника болган радио ладчылыгы, харылауу экономика болган ову организастары. 6. Иркутск университетди — тускай эртемнери правоведеие. 7. Иркутсктин көдө аялдамчы институту — тускай эртемнери зоотехния. 8. Иркутсктин медицина институту — тускай эртемнери санитария, стоматология, амбулато херээ. 9. Красноярсктин педагогика институту — тускай эртемнери куш-даныр кижизиндиге. 10. Спбрын (Красноярскте) технология институту — тускай эртемнери мияш аялдамчы. 11. Красноярсктин көдө аялдамчы институту — тускай эртемнери хуээш алыр. Аялдамчы кижилерин бирги элчеге хуээш алыр. Учундөгө кирерин күзөөнө дараазында документтерини кошкан бидиринкини чегер: районун, сельпону, радиоотун чурткан бидиринкини дугайында документ (боду-биле), 3x4 см дечмаздык 3 фото-чурткан, куш-аыал дептери (чуртуула аялдам чоранарга), №286 майык дуугаар өмч шынылгагы, мурунда чурткан турган чегинде үлөү бижиткен паспорт болган шериг биледи боду аккен көргүзөр. Аялдамчы кирерин күзөөнө 32 рубль дечмаздык кыдыкты төлөр. Учундөгө өөренип турган үзөш аялдам стажинга кир санар. Хандырыла негетинин турарлары куруенин доду хандырыла аялдам хуээш алыр. Учундөгө де кооперация техникалуна киреринге белетке куруенин тургускан. Бидиринкини август 1-ге чедир хуээш алыр. Беседни болган үдөндөгө кирерин июль 1-ден август 20-ге чедир чорудар. Айтирыларын дараазында адрес чорудар: Кызыл хоорай, Ленин кудунчуу 34, коовата № 114, хуээш аялдамчы комиссиясы. Айтырыларын дараазында адрес чорудар: Кызыл хоорай, Шеткин-Кравченко кудунчуу, 41. Телефоннар 2-55-07, 2-36-54.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

КАЖАН ЭКИЖИРИЛ?

Мөрөн школазын даштындан-даа, иштинден-даа коорге, шору көрүштү, ичылчада ишда өрөдөгө-кижизиндегил аялдамчы утга-шынырын анад дүүштүр тургускандыр деп чугаалаар берге. Ажы-тедү өрөдүр, кижизинде, овары амырдыкты дегем орууне үдээр — нарын болган харыскалыгы херек. Мадаа хамытын мурунда адидер болган башкылар улуг ролду ойнар дээрин билер бис.

ТӨРЭЭН ЧЕРИҢ

ЧУГААНЫ УЛАМЧЫЛААЛ

«Кичи»-теринге, а күш-узынга ылака» джары ужурут. Чурттал өскөн черини көрүштү чараш, магалык байлак болурунга кым-даа со-нуургалды. Бойдушту ич үнелиг хайырамы—арга-ышты, кат-чиписти, балык-байлапты, ап-менини камгала-рынга, ому улам байлакты-ларынга хамаарыштыр бола-ланын иштерин келди.

«Кичи»-теринге, а күш-узынга ылака» джары ужурут. Чурттал өскөн черини көрүштү чараш, магалык байлак болурунга кым-даа со-нуургалды. Бойдушту ич үнелиг хайырамы—арга-ышты, кат-чиписти, балык-байлапты, ап-менини камгала-рынга, ому улам байлакты-ларынга хамаарыштыр бола-ланын иштерин келди.

«Кичи»-теринге, а күш-узынга ылака» джары ужурут. Чурттал өскөн черини көрүштү чараш, магалык байлак болурунга кым-даа со-нуургалды. Бойдушту ич үнелиг хайырамы—арга-ышты, кат-чиписти, балык-байлапты, ап-менини камгала-рынга, ому улам байлакты-ларынга хамаарыштыр бола-ланын иштерин келди.

«Кичи»-теринге, а күш-узынга ылака» джары ужурут. Чурттал өскөн черини көрүштү чараш, магалык байлак болурунга кым-даа со-нуургалды. Бойдушту ич үнелиг хайырамы—арга-ышты, кат-чиписти, балык-байлапты, ап-менини камгала-рынга, ому улам байлакты-ларынга хамаарыштыр бола-ланын иштерин келди.

Агым сугаары, турум кел-дерини хилдендирер, тооруктуг пөштерини, чимиктиг мяхтарын кезер, калтыг сымни хайыра чокка кыргыч тооруктар бар. Чамдык кижилер одалгага ар-ганын мяхын шилти ужура-гы, 3-4 чуукутарын тракт-торга чара сөөртүрүп экезэр, оом ууфта таварышкан хамык чалаан үнүптер уауткатынып, оруктар, куумчулар урелиш турар.

ДОЛУГА УДУР КОМПЛЕКСТИГ ОТРЯД

Таджик ССР-ниң гидрометеорология албанының эргеле-ленин Колхозбад экспедицияның дозуга удуур комплек-тиги отряды дөмөк, тараа, виноград тараан чегерени болгаш садлары камгаан турар. Колхозбад болгаш Вахш райо-нуларның колхозтарының, совхозтарының 110 муң гектар шөа-дереп олар камгалап.

«Облако» деп хевирниң ракеталарын эң баштай амылгаптар. Ындай ра-кета шурунда хереглеп турган снарядтарга деңизерге, оон артын ажыктыг.

Агым үеде республикада дозуга удуур беш отрядтарын тур-гусал.

ЧУРУКТА: (солгай талаада оң талаада) — удуур тех-ники А. Адринков, техниктер А. Джуралов болгаш Х. Султанов ракета тургузуучу чымыла.

В. СТЕЧЕНШЕВИЧ фотоу.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

Чээ шүлүктөр

В. СЕРЕН-ООЛ.

Халап өрттү чурттал эрттөөл. Чамык чүрөөм чамдыкка, Чал салгаз огу-даа бол, Өкпө-бларын амылдап мөөк Ойуп келер бакмык мөөк.

Частык хуру чээ-да хонту, Харын шонуп ойнал турда, Демик доштар аразымда Дедегем Амур чогууртап каап.

Даманск ортудузунга Пармык мун тарай бержи. Күтүктүрер калча шериг Хуру болуп менин бээрге, Кызылгарын хары халдан Кызыл мичгы апарса-да, Ава хеминг мичк эрвин Атузар бээп шыкмыман бие.

Семел келген өмөктөни Чече дошу сагыдырар. Кезеңиниң чалымын ошум Кезе тудуш амыккан бие, Эрбин-биле келер болза, Ойгош чок деп белгелер боор!

Кызылгарга үсүлөзөгү Кызылгарын тайыса-да, Усуурайын дээр беези Ундарымын бузуп тыртып, Астыг илми дөш өдгөн өөрүң Авалары мчгөл арткап.

М. ЗРЕС-ООЛ.

Ажыл-иштен салдынас мен

Бажык туткан бызаңчылар аразымда Балды, хирал, маск даяны, баштан чугаа Амыл-иштен-чуртталгамын чарып болбас Аялгазы, наастагазы болу берген.

Ада-чуртпа, арат ченга бараам болган Амыл-ишчи, чүрөөм чамык хамазты мен. Харым дөгүп, кара бажым көгөрө-даа, Хайым иштен, нажан-даа бая салдынас мен!

Арага ишкен кижилер-биле каттыкмы, оларын аймакта кыргызын дөш дөрүм-торса-дерин, ош-орук мени сургап, колтуң, чемеңле шаг болган. Ичылдаа-даа ошу хөрөкө аз-бей, ол үнелиг сүмөлдөр эдөрбөн мен. Келжине бери-лээр олар мени ош оруска ке-дирбөзөтпөр. Амыл шалы үзү, күш-жылдын салгага-чүрү-мүш каш-катап үзүш дөш аккымыдан үндүрүш мөөк.

Ош улаштыр амылдардын каалама орууштан табып ба-каным ол. Бир чеге донтаа-маз ажылдамас, угуз дөш-дө б ай болган калык чоруй баш ишкисе, арагалык дөш үндүрүштер апарган мөөк. Ош чорум, алаан хой чылдарың дургузунда үрүз-чүзүм.

Ийи чыл бурунгап боду-нуң арток-барган бүтү амы-лдарымын артыг кыруп, мөөк сонгаар баш орум дугайы-да элөөн хандыр болдым. Ону угап, бодуларын мөөк «мыршы» кирип алган ор-га-

Арагадан чарылгаш, амыл-дарды чымык хуруң ал-дыкта чурттал чоруга мья-лыг өкш-дир.

Д. ИРГИТ, албан-халкчы.

АМЕРИК АРТИСТЕРНИҢ КӨРГҮЗҮҮ

МОСКВА. ССРЭ биле АКШ-тың аразы-да културлук согушугаы программасын бугуар М. Горький атыг УАБТ-ның чаа бажымын спелевтига «Америк кел-сериш театр» (Сам-Франсиско, АКШ) деп шип театрының өнп көргүзүү болган.

ЧУРУКТА: театрың америк артистер-ниң көркүлөргө байыр келдерин турары. В. ЕГОРОВТУН фотоу.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

КОМАНДАЛАР ЧЫСКААЛЫПКАН

«Орбита» станциясында үс-түү талаадагы ногаан шык. Язы-буру марканын машина-лары бични алаак ишти сы-ныпшас чыгы. Оларын хей кезин—өрт өкүрер кымч өнү-пү машиналар. Хой улус чымылган черин артын куду суг хөөбөз баткы. Күчүзүг Енисей теректеш, бодуну чок-кавымында чыдар огул-уныгы девисээрлерин суг-биле додуруткамы ол. Угуз суг хөөбөзүн чыныда үш өрт машинасы суну ажылаары-га белеткен каан.

Каас-чараш бойдуштул чур-малы долганар бүргөн нога-ан торгу шыкш хөбөкөй-ниң чыдар дески шыкш Кызыл коорайтын албак, бугуруу-челерини өрткө удуз эн ту-ре командаларыны жемиш-тери айткан шагында чы-каалыккан. Дайнычы белет-келди маргалдамы эгелээр.

Команда бурзу баштайга онаалдыны—бир дугаар мер-гелени күсселин кирпекен.

Старт бөр чеге 2 команда чыкканында. Баштайгы сукья тутун балырган соңда, өрт өкүрүчүдери 30 метр хире черин бири, ийи дугаар оруктар-ы.

Ужен хар чоккочулап олу-р мөөк. Кижиниң ортумак шы-нынга деңизерге, ову амын дээр ийлаан, а тортугүштер, өрөңпик, амылдар, амылдарды эге балымычче орук амы-лдарына киришпек бо назыны четтер.

Бо үенна дургузулава, кол-дуунда-да эн чүк көрөбам дөш, частыры чок боор. Чок аан, багай чурттал, өскүс-чү-весе артаан мөн дээрин оо-лаам-иш сугу сымас деп-лаа болуур. Амылдардын ой чырыктыг солгазында хоруулап, кырыл аш, эгинден сөмдөр чороан үжүрүм—боттуң бурузуу. Ажым-биле чугаалаарга, арагалан чороан мөөк.

Элөөн каш чыл бурунгаар оруткам школына чедиптик-ниң доостум. Өске кижилер-биле бир дөмөй, ажылдар бө-ам өрөшөр бө деп айтырар маң мурунга тургузууш келген. Чамдык чүме билер кижилерин арга-сүмөсү эдери-п. Кызылда «акшыл» бир организация чырып алдым. Чаа пилота дооскан, анык калык боорумга ол чер мөөк плетил-ла.

Алаа күш-ажыкчы көпөк деп чүмө бир дугаарында дошпа тудуң, алган акшамы бир-бир бодуарыма хойу кол-чү, сугар чер тыппас-даа шы-кш болду. Мөөк ол өөрүл-күм калы ажылдан турар оор-умчул коку караалван ча-жырттылган. Олар меню ба-быр чедирип, акша-тегерикке мындыг камыг болурун ча-галлар-да.

Ийтаала-даа мөөк «байы-берген» дөмгө чүмө билер улустун база хаайыла калкат чыт дөг. Билдине берген. Олар дараан-ла арга салынып айттылар. Бекен-алдан ру-блдиң аразымда 3-4 рубль-биле арага салдырарга, кайык чыры бөр деп боду-биле оларын айыптап кире бер-дин.

Бир шалды апылмыста чуртталга «хөгүл» апарган. «Чүме билер» артердиң чам-дыкы кулам-даа, өскөс «кочкуч онуу-му-даа», үшкү-дөр сторелин-даа болуп турар-ла. Бир чеге куспактажып, бир чеге соодаалык-даа тур-ар бис. Оң «сонда-ла бүт-чү» чынода дег кылдыр ко-зүгөн.

Хайгылычының суургазы

Кандан кылган дээр шаар крап Кабниче үнү ора. Шериг чоран уелерин Сеткилимге чурттуулар. Хайыралыг төрөң черин Байла ташкан кымыгары Хайгылы кымыр белик суургам

Бөгөлө дег көстүп келер. Частыг, хаттыг кандыг шакта Чыдан-биле үмедим дээр. Чоум, чүрүм мөн болган. Тудажың-даа аял билдим. Туулан чыргакан хары черге Турал-биле көрөм тузуң. Мүдөөгөни мичк кылдыр Хүндүткөп көрө апарган меп.

Чүрээм балы

Калыг-дошкун дайыл-чаалын Авалары мчгөл арткап.

М. ЗРЕС-ООЛ.

АРАГАНЫ КАГДЫМ

Өртөншле бажым бузуу чү-ве-биле дөмө-дө. Карында кыш көпөк арткап. Олуг-дү-риштин ийи аразында дөг амылдар чөрмөк калтып чо-рутум. Эгенич, сованын-даа көчүрү чорду.

Элөөн каш чоуктар өрткө-дө дөмгө «чүме билер» оорум-до калып ужураалык мөн. Оларга бо бүтү байлады чү-галал, мөөк солгаар арага айма амзавас дөңгөмни дил-кеткан мөөк.

Илөөн харин хөзүп эрт-тиркен чордуусу. Бичиниң алкан төрөң бөр турган чү-ведер ийи, Мөөк солгаар ол кире кылдыр кайы ижер ийи бис—деп, ол оолдар мө-ни оокуктурган.

Ош эгелен хамык херек бодуру эгелөөн. Баштай но-ма чедир пилетил-се соккан турдум. Ийлаңгалы, бодуңу база «чүме билер» киж дөш сывап турган мөн. «Хой иш-ке, үй-балай дүржөк эвес, арага ишкенде кем чок» деп «макталдар» мени сорук кыр-ген. Шах илгар «ногаан чы-лапшы» аспапчы чоруту ки-

СОУУРГАКТАРГА

МУЗЕЙДЕ ЧАДАГ-ТЕРГЕ

Агым үеде машина-техника-нын саны көзүп, дешпикге хүн-чүру сайырал олурар-даа болза, чадаг-терге бодуңу «алдар-адын» ам-даа шыкы-майн турар. Изагыла кездө черлерде ону угуз калбаа-би-де ажылавышаан.

Оруу чадаг-тергениң эн-не баштай тыкылган чери—Урал. 1801 чылда Фом Митхевич Артамонов деп мастер бодуңу кылган баштайгы чадаг-терге-ниң биле Москва четкөш, ке-ген. Ол барык 3000 ажыг верстаны өрткөн. Аалыңче ча-нып келтеш, ол элөөн каш мындыг тергелерин кылдылаан. Оларын бирээни Нижнета-гильдин чурт-шынчилел музе-инде шыктаган.

Тихоновщина суурвун хөө-чү чуртталкы Григорий

В. СИНЦОВ. Нижний Тагил. Свердловск облаы.

АЗЫРАЛ ТАРБАГАН

Ову эдиски, чалгаанай дел-даа улус адал-ла турар. Ол чөп. Эрткен-дүшкөн дөриг амытанарже ол эдил-эдил, оон соңда үзүп чыдып алыр чалгаанай-ла болгай. А оон чөр аккылыга хоруамын чо-гуаалаан-даа херек чок.

А чогуу кижилерге ош ха-марылазымын дугайында чу-галдык көрүзүөсө канды-гыла? Ол хөгүл ачыгаш бол-гай. Ботховенин бир мрызын-да кездее тарбаганга үдөшп алган чорур чорумал кижини дугайында сасыгай-ла бис. Ол хамаан чок машинадыр чыдаачыларын тарбаган-биле ховларга найыралын база карап-биле көргөн кижидир мөн. Олар (тарбаган-нар) кабинага олурупкан, чо-лаачыларга аан тудуп, ырлап берип, үзүп орутуу эрттире-

ринге дүз-дээ кадып чорут-торуу.

Чоокта чаа Боровский ра-йонунуң «Боровский» совхо-зунга чораш, ында чыгарып чүвөгө мнак тарбаганын көр-дүм. Ол сазыг ажыгынары-биле-лек-ле оон эжинин аксынга баар джигит турга чүме. Шы-пап-ла сазыгын артык үчү-дө халып келген соңда, сазыг экинче улгапты.

— Шурка, Шурка!—джиң, оолдар алгырышты. Бонфета туткан кижиге-ле — ол чедип каап, ол чаагай чөмчү улусту холудан ап чия турган. Мен ош чүрүкка тыгыртар дөш фотоаппаратымын оңче утгай тударымга бээп сөзүмчөң болгай.

А. ФЕДОРОВ. Кустанай облаы.

АЛЁША ДЕПИВИ

Эрткен чыдып чамында мях амыл-агыл чериниң ажылдакчы А. П. Грачевтин огу Юра арыг иштинге мөөгү-дө чораш, мырнай чап-чаа төртүттөн ийи олтуң тып-лап. Ол ош бажымыга эл-кеткен.

Грачевтарын эки ажаалда-тешөөлдиниң ачымында ол анычтап дүргөн өзүп, оларын Жалка деп ияң-биле аажок найыралык берген. Оң соңда оларга Пират деп аттыг мөк база каттышкан.

Ол ивижештин алып Алё-ша деп алап алгандар. Чамдык кузучу иттары оңе шурал-жып, зөре бөөрге, Пират бо-дуун онунуң аажок камга-лаар. Ол иттарже шурал, Алё-шаны айымдык чейладыры

Н. ДЕРЯБИН. Саратов облаы. («Сельская жизнь» солундан).

ДЫШТАНЫР ХҮННЕРДЕ

«Хөгдүг оолдар» деп эстраданың көргүзүү 19 шакта эгелээр.

«Совет Тыванын 5 чы-ды» стадионга «Спартак» эки тура спорт интиле-линин бирги чери дөш ГТО-нун хей хевирлерин дужаарына маргалдаа июнь 12—13 хуннеринде болуур. Эгелээр 10 шак-та.

«Хүреш» стадионга хоорайнын бирги чери дөш маргалдаа даярта 15 шакта эгелээр.

Дыштаныр хүн штавы.

Кызыл, Шетинки-Кравченко кудумчуу, бажык № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун орадачыларын 2-35-24, 2-31-75, пропаганда калдының 2-31-75, тарымсалдыг секретарыңды 2-23-54, партияг амылдар калдының 2-37-13, культура калдының 2-23-54, көзө амыл ачыг калдының 2-21-47, үзөтүр калдының 2-22-64, чага калдының 2-41-27, информатка база совет тургузуу калдының 2-20-60, корреспондарын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, секретарыңды 2-23-35, согуз калдыг баргала 2-32-75 телебонче болгаар.

Тираж 17.217 ЧАГЫГ 1705. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлөшүнүн Ном үндүрер чер, подграфыя болгаш ном салдымын талаан-биле эргеледиңиз типографияны. (Кызыл, Шетинки-Кравченко кудумчуу, бажык № 1).

ТС—01037

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 141 (10126)

1976 чылдың июнь 13, воскресенье

1925 чылда тудулуштуң

Өрөөн 2 өң.

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шийтпирлерин—амыдыралга

ТАРЫЛГАНЫ ДООСКАНАР

Чокта чаа чаксы хову ажылдарында бир дуураада доосканы-биле хол-баштыр социалисттик чарыштын түннелерин үндүрген «Хем-чиг» совхозун төвүнге байры-лыг хуралга оон ажыл-шчы-лери механизаторлар, сугат-чылар, нотаа ажаакчылары кы-рышкынар. Оңу беш чылдын баштайгы чылында чаксы та-рылгага идепкейлик кирешкен механизаторлар дирекцияга, паркомга ажылды рапорт-ташвар.

Олар 3600 гектар чөреге та-раа культураларын, 200 гек-тарга—туурурааны, 460 гек-тарга—чангыс чылдыг сиве-верин болгаш 120 га чөреге кар-тофельны тарып, 2450 га чөре-ниң чаксы сугатарга-газын кыска үеде бе-дик агрохемиялык шынар-лыг дооскалар. Муракчы

Хөй дүктү—Төрөөн чуртка Кыргызданы шалыпкын, шынарлыг чорудар

Хөйбун болгаш шывуун баш сапым улам көвүдөлүрүн, оларнын продуктузуун бе-дирлик хандар дөш республиканын малчынары оңу беш чылдын баштайгы чылында эгелешпе улам шудургу ажилдоп кирешкен. Колхозтарын болгаш сов-хозтарын хөйбуну СЭКП-нин XXV съездинин шийт-пирлерине сорук көргөп, күп-ажылты бедик коду-рулушунуң ажилдоп турар.

Ийчангы хөй-хөй хөйжү бригадалар хуратан камгалат алыр дөш кызымкан ажил-даштар. Совету медал баутар алдыра, республикага 423 муң баш малдын чаш талу бар. Алар аркада болгаш Мөңгү-Тайга райондарын хөйжү-лери кызымкан ажилдаштар. Олар түс беш хөйжү опаштыр ортуна-биле 87—93 хураган-напты алтынар.

Уения, бедик деңгелег чору-дуп, хөй болгаш ошкү дүгүн шивн класстарын дүрүмүн сагып кыргызданы бедик де-ңгелег эрттирер болгаш чиг-от-ты чогуур өңүндө садар болу-зусса, ол айтыр чедимчелиг шийтпирлестирер.

Амы үеде республиканын колхоз, совхозтарында төвө болгаш ошкү кыргыздаш доозулган. Ийчангы-даа куру-ево ол продукцияны дүжаар талазы-биле ажилдоп оожук. Кыргыздын дүктү багыт кадалап турар ажыл-агый-лар база хөй. Оң-биле чеге-дештер хөй кыргыздаштыга бедекке ажылды котмак. Кыр-гылда пунктулары чамдык чегерде белек авес, бар пункттарынын чүтте 53-өн септетилген. Оон иштинде Узуң-Хем районда 15 кыргыз-да пунктуларын чүтте дөртү элестире чыгып белеккетил-ген, а Тес-Хемде 13 пункту-шуну база-да дөртү кылдынар.

Чарыштын тиилекчилери

Бай-Тайгада «Кара-Хөл» колхозу Тураалык бригадала-шына хөйжүлери СЭКП-нин XXV съездинин шийтпирле-рини амыдыралга боттандыра-рынга узуң-хууан кырген, бирги кварталдын түннелерин үндүрүп бугурууга хуралы чокта чаа бригада төвүнге болуп эркин.

Боттарында алган социалист-тик хуралда баутар 100 хөй-га онааштыр 85—98 хураган-напты алтынарга А. Ман-чыш-оол, С. Дамба, Х. Лажы, Х. Апыс-чаа болгаш өскелер-ни-даа тиилекчилер деп үк

Оон алында Чоюн-Хемчик-тин «Алдап-Маадырада» Ч. Он-дар, Бин-Хемчин «Икымда тар-ыштыда» О. Биче-оол, Тан-дын С. Тока атты совхозта Х. Салга болгаш өскелер-ла түс башка опаштыр 109—116 хураганнапты алтынар. Олар чаныс авес улам социалисттик чарыштын тиилекчилери бооп келтирер.

Амы үеде республиканын малчынары чүтүлө камнапны — дүк чыгырдылаңчык мас-сады-биле киреринге белек-кетип турар. Ол ажылды кире-рини мурунда эркин чыгы-гы чептерини камтавазын-ның хемчөгөрүн амыр учур-дуп бис.

Хөй-хөй колхозтарда болгаш совхозтарда кыргызда аграр-гаторларын артык көөстери, дүк савалар материалдар чед-тишсе, Кыргызчалар брига-далары чегердеп чегер азып, пунктуларга хөй кире-рини графини түрүспөй чегер база хөй. Дүктү шы-нарын бедектеп, кыргыздын хуусаанын кызылар согула-ны салып, ажил-агыйларын удурткучулары болгаш спе-циалисттери бо талазы-биле чо-гуур хемчөгөрүн ап, хөйжү электри-биле кыргыз артык долу ажилдарына иреттешип турар.

БИСТИН ЧУРТУВУСТА

ОШ (Кыргыз ССР). Ок-тябрьдын 30 чылы атыр-комбат чыл эгелешкен бээр миванон метр немелде-пештү бугурун үндүрген. «Ийчангы-даа чыдып каан турар илжи чокса деп кылтырды-биле калбарган чарыштын ачызында Ортакан Азияда иес-тааны удурткучун оң уулу ол бугурулушта кылдыр-ган ийчангы чедимчилик чед-ип алган. Ол шийтпирле-ринин инициаторлары Р. Хаматованын бри-гадашынын поечүлери графини чөбүлө хөйжү мурун ажилдаш-чүтте болуп эки шынар-лыг продукцияны үндүрүп, боттарынын өсүрүгө бедик немелдеп чедип алынып дуулашканын күш-ажыл-га маргалаа шөстүн чаа станоктарынын төлөвөл-диг күчүлөрүн хуусаа бе-тинде пилиташты алдыры-га, күп-ажылды бугуру-чууун дүргөп кодурунине артык хөй бригадаларга берген. Оон күсүл-биле чуртун ийчангы хөйжү-лери 32 миллион метр ажит хөвө-саазым постери-ни белектеш, чүдүрүп чо-руткан.

Дүк белекчелдериниң хар-ымылга чок чоруу ажил-агый экономикага когарал-ды таварыштыр дөраак айтыса чогуур. Шып авес класстаттыган дүк кединде барып дүк аймакдан ий-чангы хөйжү кызылар бугурун фабриканын ажилдыга база пилиташтык болуп. Оон ула-мын ол бугурулуштын про-дукциянын шынары база кудулар.

Дүктүн шынары бедекте-риниң дөргө, оң болтандыр чоруу, алаа оң-сипетиниң чыгыштары болгаш белекчилик хемчөгөрлөр Оңу чогуур

Ий чылдыг дүрүгүндө кызымкан ажилды түннел-дип Л. Гуркова күзөвни чедип алган деп чулаалып бо-лур. Оон бригадалык ам фабри-када эне-ап-найралдык өңү түннелдерлик коллектив апар-ган. Оон кежигүрүн шүтү-лү—найралдык дөш, чаныс—шүтүлү дөш деп пилиташты-штулар ажилды, чурттан ту-рылар.

— Мөң бригадалык даара-нычтар шүтү тыва кыстар —бежен кажи бар. Олар шы-нап-ла бир демип ажилдап,

Бөгүн—Чуик үлетпүр ажилдакчыларының хуну

ДААРАНЫЧУЧУЛАРДА

Кызылдың даараычла фа-бриканын коллектив боду-руп байырлаы—Чуик үлет-пүр ажилдакчыларының ба-йырлаы күш-ажылты чед-имчиликтер-биле деңгелег турар. Байырлага умкуштур фабриканын ажилдакчылары-ның арасыла социалисттик ча-рыштын түннелерин үндүр-гөн. Оңу беш чылдын баш-тайгы чылымы беш айтары-ның дүрүгүндө бараанын продукцияны кылып түшүр-генин пазаны ажыраткучу-лар. Хөвүтү мастерлер болгаш пилиташкылар Л. Гуркова-нып, Л. Мовастырпанын удуртканы бригадалары ча-рыштын мурунку одурунда чоруп турар. Эң алынып Л. Гуркованын удуртканы алы-мын бригадалык даараычлар коллективте үргүлүч му-ракчы деп санадып келген.

1974 чылда Кызылдың про-фсоюзал-техниктиг учили-синиң дооскан бежен ажит кыстары бир бригадалык кыл-дып тургускаш, ол дүрүлү-лөк мастерге хуудалып берген. Хөвүтү даараычлар Л. Гур-кова анык даараычларын бир леиниң, ап-найралдык ажилды коллектив кылдыр сырып каттыштыр дөш бү-гү-лө арга-мержежилди, удур-ткучунун уран талаатынын үндүргөн.

Ий чылдыг дүрүгүндө кызымкан ажилды түннел-дип Л. Гуркова күзөвни чедип олган деп чулаалып бо-лур. Оон бригадалык ам фабри-када эне-ап-найралдык өңү түннелдерлик коллектив апар-ган. Оон кежигүрүн шүтү-лү—найралдык дөш, чаныс—шүтүлү дөш деп пилиташты-штулар ажилды, чурттан ту-рылар.

Моолдун Араттын революстуг намының XVII съездизинче

Моолдун Араттын революст-тук намының Топ Комитетинин чалааны-биле июнь 12-де Мос-квалда Улан-Баторге СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүрү, СЭКП ТК-нын секретары Ф. Д. Кулакова баштаган Совет

Индияның Премьер-Министриниң Москвадан чорупканы

Совет чазактын чалаанын баутар бистиң чуртувуста чо-руп турар Индиянын Пре-мьер-Министри Индира Ган-диди үдөр дөш июньдун 11-де найысмакчалык кудумчу-ларыш оң-он муң москвал-чылар үндүлөп келген.

Турган чериден Шереме-тльво аэропортка чедир Ин-дира Гандиди, аштар Л. И. Брежнев, А. И. Косыгин, А. А. Громыко оларга москвалчылар чылы-биле, чуректин ханы-шдан байыры чедип турарлар. Чыскаалган мото-циклларга үдеткеп дисти-чек машиналарын артыкы кудумчулары Индия Респу-бликанын болгаш Совет Союз-данын күрүчө туктары-биле, «Найралдык Индиянын баш-тыктыга чуректин ханымын дайыра» «Узу» ийди утуска илги байыр, «Индия-нын болгаш Совет Союзде-нин улустарынын арасыла найыра болгаш кады ажил-дакчыла бийиктиг база хо-жү турары» дөш лоуунар-биле шимээп турар.

16 шак 20 минут. Индия Республицанын болгаш ССРЭ-нин күрүчө туктары биле шимээ аэропортка чыскаалган машиналар чед берген. Уж-у

Совет чазактын чалаанын баутар бистиң чуртувуста чо-руп турар Индиянын Пре-мьер-Министри Индира Ган-диди үдөр дөш июньдун 11-де найысмакчалык кудумчу-ларыш оң-он муң москвал-чылар үндүлөп келген.

Турган чериден Шереме-тльво аэропортка чедир Ин-дира Гандиди, аштар Л. И. Брежнев, А. И. Косыгин, А. А. Громыко оларга москвалчылар чылы-биле, чуректин ханы-шдан байыры чедип турарлар. Чыскаалган мото-циклларга үдеткеп дисти-чек машиналарын артыкы кудумчулары Индия Респу-бликанын болгаш Совет Союз-данын күрүчө туктары-биле, «Найралдык Индиянын баш-тыктыга чуректин ханымын дайыра» «Узу» ийди утуска илги байыр, «Индия-нын болгаш Совет Союзде-нин улустарынын арасыла найыра болгаш кады ажил-дакчыла бийиктиг база хо-жү турары» дөш лоуунар-биле шимээп турар.

ДЕКЛАРАЦИЯ АТ САЛГАНЫ

Совет Эялели биле Индия-нын найыралын болгаш кады ажилдакчыла улам ийан көжүлөр дугайында Декларация ат салышканын пилиташ-пун 11-де Кремльге болган.

Декларацияга СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев болгаш Индия Рес-публиканын Премьер-Министри И. Ганди ат салтынар.

Совет-индий чугаалажышкынарнын доозулганы

Июнь 11-де Кремльге совет-индий чугаалажышкынар доозулган.

Чугаалажышкынары чорутканылар:

Совет талаал—СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-нын Полит-бюро кежигүрү, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Ларган Н. В. Погорный, СЭКП ТК-нын Политбюро ке-жигүрү, ССРЭ-нин Министр-лер Чөвүлелинин Ларгазы

И. Гандиди оон ийан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвү-лелинин Ларгазынын оракач-каны В. И. Новиков, ССРЭ-нин министрлери Б. Ф. Бра-ченко, Б. И. Бугаев, И. В. Голды, «ЗХК»-нын дар-ганы С. А. Сидчюк, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвү-лелинин херектер эргекчи-ли М. С. Смирноков, Москва хоорай Советинин күдүкму-нун даргазы В. Ф. Промислов, ССРЭ-нин даштык херектер министринин оракачканы И. П. Фурбино, ССРЭ-нин Курүвешин аймак чок чорук комитетинин даргазынын ора-качканы Г. К. Шивов, ССРЭ-нин ДХМ-нин протокол кыл-дынын эргекчиликчи Д. С. Пивкифоров олар үдөшпер.

Чуртту көшп чорутуруга Индиянын чазактын баш-тыкы-биле кады ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Ларгазынын оракачканы И. В. Архипов, ССРЭ-нин Индия Республикада ачканы В. Ф. Мильберг, ССРЭ-нин ДХМ-нин коллегия кежигүрү Н. Г. Су-даринов олар база чоруп-канылар.

Индиянын Премьер-Мини-стри Индира Ганди Евратык болгаш Тбилисге баар.

МАХАЧКАЛА. Дагестан-нын тараа шөлдөрүчө та-рав ажаар агрегаттар үп-көн. Чанчыл болганы биле күзү тараа арбайны ке-

А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүрү, ССРЭ-нин даштык херектер ми-нистри А. А. Громыко; индий талаал — Индия Республицанын Премьер-Министри И. Ганди, даштык херектер министрли И. В. Чаван, планлашканынын күрүчө ми-нистри Ш. Глош, Индиянын ССРЭ-де ачканы И. К. Гуджрал. Тайбын, найырал болгаш кады ажилдакчыла дугайында керээниң базазынга совет-ин-дий найыралдык харылаалар-

Л. И. Брежнев биле Индира Ганди хундугут таңымылар-ның баары-биле артыккер. Найыралдык Индиянын Пре-мьер-Министринге найыс-макчалык ажилды човарынын төлөвөлчелери, Индияда Совет Союзде ийчангы болгаш белекчелер болгаш белекчелер чуректин ханымын байыры чедип тургулаан. Бедек чалыгы чөкөткери тудуску-лаан.

Аэропортка байырдады ол үдөштин хундугут таңымылар-дарын чыскаалып артыккер-биле доозулган.

СЭКП ТК-нын Чингине се-кретары Л. И. Брежнев, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Ларгазы А. И. Косыгин, ССРЭ-нин даштык херектер ми-нистри А. А. Громыко, Индия-нын Премьер-Министри И. Ганди баштаган Совет Союзде ийчангы чылымы-биле, чуректин ханымын байдалга үдөшпер.

ТУРИСЧИ ОРУКТАР

ТУРИЗМ - ДЫШТАНЫЛГА

Идеология, эки дыштанылгы - ижтисчи бұдурукчүлүгү аймакдарынын, калып басымын алаарынын үндөсүнө. Ылангыч аян-чорук эч чутула. Кылгаштары, дагалар, халдар үстөрү, сууга эштери, чадалар терге мунары. арыг агаар-кажынын организмиге өргөжөк чутула өзүлөрү болур.

САННАР, ФАКТЫЛАР

Чайгы турисчи сезон эгелдө. Бо чылым аян-чорукчулары 358 турисчи баалар, аалчылар бажыны манаштур. Оларга хары угда 332 муң кижины хулап ан болур, ол дөргө артык чылдан 30 муң кой. Бо чылым турисчи маршруттары саны 7,5 муң теккен, ол бизнесте чуртуусуучу бугу районнын таарымыр.

луцдарымдан туристер биске көп турур. «Алас», «Жарк» турисчи баалары чайгы сезонга багыт өвөс белеткенге, олар кыш-ла холган аймакка эгелээр. Алар барып дыштанырлар Алас, Дус-Хөлге житип, похоттар, балыктар болгаш дыштанылган өскө-даа кемчелерине киркир.

БЕРГЕЛЕРГЕ ТОРУЛБА АН

Ажылчы чоннар депутаттарынын Ак-Довурак хоорукчүкүнүн болгаш БЛКСМ хоорукчүкүнүн шийтирини бугаар хоорайнын бири алыниндагы организаастаан. Оон соругаы болза, далай денелериде 3488 метр бедик Монгулектин бажыне үверни турган. Даг-дугу болбааырадыр фабриканын, рудниктин, электростанциянын, хоорайнын № 3 профтехучилищенин төдөөлөрү—25 кижи турисчи походка киришкен.

БЕРГЕЛЕРГЕ ТОРУЛБА АН

Ажылчы чоннар депутаттарынын Ак-Довурак хоорукчүкүнүн болгаш БЛКСМ хоорукчүкүнүн шийтирини бугаар хоорайнын бири алыниндагы организаастаан. Оон соругаы болза, далай денелериде 3488 метр бедик Монгулектин бажыне үверни турган. Даг-дугу болбааырадыр фабриканын, рудниктин, электростанциянын, хоорайнын № 3 профтехучилищенин төдөөлөрү—25 кижи турисчи походка киришкен.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

СОЛҮН ШИНЧИЛЕЛ АЖЫЛЫ

Ний үнүгүт алаа ирны күтсеми турда, келжир бооастаан мезиминин ажалын ишкителсе. Бо нарык болгаш берге ажылды Новосибирскийн М. И. Ганна атыг кургане консерваториянын доцентия, эчки-фондур Б. П. Чернов биле Новосибирск хоорайнын Фойватор кабинетинин ажалдакчыы В. Т. Маслов кылды чуртуулан.

Телевидение

Table with columns for TV channels (МОСКВАДАН, КЫЗЫЛДАН) and programs for June 13 and 14.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

АМЫДЫРАЛДЫҢ БОКТАРЫ

Кыш-ажымдан оспаксыраар, өскөний күсөм-бикө амидыраксар, ак сеткилдиг өзөс азы маңгыстылачк мөзүлүгү ичи-чангыс ижкелер бистан арыктаста ам-даа бар. Амидыралта калдык-даа болушукту тааржир: каража-ногара, аарыг-арыкк, харыл оуу-чиди белин болгулар. Ишти-лелден шаарлаптан, хаале чурттап амдаккан дименник-чалар ол бүтүн сооор көрбөс, ажаллары болдуар. Төлгө-ху-ваанак калып, хамнап, аягы-шүжүгте таарышкан кошкак келжирлерин бажыны тоордир-дир болдуар. Шингеленин шоо-дайга тааркып шылааыла ишкыш, амидар, хамнар оорун суртуалын калдык-даа ар-абы-биле ораддаста, оуу чон сула салбас. Амгы үдөс оон тылтырышкы ооноконтит, по-литыктиг калдык-даа барым-дааыч чок. Ыпчалаа-даа удуз бажы тоордирлеринин чамдык ораддакчылыгынын сойгалта чагалар «Шы» сулуур редакциясына бо-ла келгелээр.

ТУРИСЧИ ОРУКТАР

Идеология, эки дыштанылгы - ижтисчи бұдурукчүлүгү аймакдарынын, калып басымын алаарынын үндөсүнө. Ылангыч аян-чорук эч чутула. Кылгаштары, дагалар, халдар үстөрү, сууга эштери, чадалар терге мунары. арыг агаар-кажынын организмиге өргөжөк чутула өзүлөрү болур.

САННАР, ФАКТЫЛАР

Чайгы турисчи сезон эгелдө. Бо чылым аян-чорукчулары 358 турисчи баалар, аалчылар бажыны манаштур. Оларга хары угда 332 муң кижины хулап ан болур, ол дөргө артык чылдан 30 муң кой. Бо чылым турисчи маршруттары саны 7,5 муң теккен, ол бизнесте чуртуусуучу бугу районнын таарымыр.

БЕРГЕЛЕРГЕ ТОРУЛБА АН

Ажылчы чоннар депутаттарынын Ак-Довурак хоорукчүкүнүн болгаш БЛКСМ хоорукчүкүнүн шийтирини бугаар хоорайнын бири алыниндагы организаастаан. Оон соругаы болза, далай денелериде 3488 метр бедик Монгулектин бажыне үверни турган. Даг-дугу болбааырадыр фабриканын, рудниктин, электростанциянын, хоорайнын № 3 профтехучилищенин төдөөлөрү—25 кижи турисчи походка киришкен.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

АМЫДЫРАЛДЫҢ БОКТАРЫ

Кыш-ажымдан оспаксыраар, өскөний күсөм-бикө амидыраксар, ак сеткилдиг өзөс азы маңгыстылачк мөзүлүгү ичи-чангыс ижкелер бистан арыктаста ам-даа бар. Амидыралта калдык-даа болушукту тааржир: каража-ногара, аарыг-арыкк, харыл оуу-чиди белин болгулар. Ишти-лелден шаарлаптан, хаале чурттап амдаккан дименник-чалар ол бүтүн сооор көрбөс, ажаллары болдуар. Төлгө-ху-ваанак калып, хамнап, аягы-шүжүгте таарышкан кошкак келжирлерин бажыны тоордир-дир болдуар. Шингеленин шоо-дайга тааркып шылааыла ишкыш, амидар, хамнар оорун суртуалын калдык-даа ар-абы-биле ораддаста, оуу чон сула салбас. Амгы үдөс оон тылтырышкы ооноконтит, по-литыктиг калдык-даа барым-дааыч чок. Ыпчалаа-даа удуз бажы тоордирлеринин чамдык ораддакчылыгынын сойгалта чагалар «Шы» сулуур редакциясына бо-ла келгелээр.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

СОЛҮН ШИНЧИЛЕЛ АЖЫЛЫ

Ний үнүгүт алаа ирны күтсеми турда, келжир бооастаан мезиминин ажалын ишкителсе. Бо нарык болгаш берге ажылды Новосибирскийн М. И. Ганна атыг кургане консерваториянын доцентия, эчки-фондур Б. П. Чернов биле Новосибирск хоорайнын Фойватор кабинетинин ажалдакчыы В. Т. Маслов кылды чуртуулан.

Телевидение

Table with columns for TV channels (МОСКВАДАН, КЫЗЫЛДАН) and programs for June 13 and 14.

ТУРИСЧИ ОРУКТАР

Идеология, эки дыштанылгы - ижтисчи бұдурукчүлүгү аймакдарынын, калып басымын алаарынын үндөсүнө. Ылангыч аян-чорук эч чутула. Кылгаштары, дагалар, халдар үстөрү, сууга эштери, чадалар терге мунары. арыг агаар-кажынын организмиге өргөжөк чутула өзүлөрү болур.

САННАР, ФАКТЫЛАР

Чайгы турисчи сезон эгелдө. Бо чылым аян-чорукчулары 358 турисчи баалар, аалчылар бажыны манаштур. Оларга хары угда 332 муң кижины хулап ан болур, ол дөргө артык чылдан 30 муң кой. Бо чылым турисчи маршруттары саны 7,5 муң теккен, ол бизнесте чуртуусуучу бугу районнын таарымыр.

БЕРГЕЛЕРГЕ ТОРУЛБА АН

Ажылчы чоннар депутаттарынын Ак-Довурак хоорукчүкүнүн болгаш БЛКСМ хоорукчүкүнүн шийтирини бугаар хоорайнын бири алыниндагы организаастаан. Оон соругаы болза, далай денелериде 3488 метр бедик Монгулектин бажыне үверни турган. Даг-дугу болбааырадыр фабриканын, рудниктин, электростанциянын, хоорайнын № 3 профтехучилищенин төдөөлөрү—25 кижи турисчи походка киришкен.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

АМЫДЫРАЛДЫҢ БОКТАРЫ

Кыш-ажымдан оспаксыраар, өскөний күсөм-бикө амидыраксар, ак сеткилдиг өзөс азы маңгыстылачк мөзүлүгү ичи-чангыс ижкелер бистан арыктаста ам-даа бар. Амидыралта калдык-даа болушукту тааржир: каража-ногара, аарыг-арыкк, харыл оуу-чиди белин болгулар. Ишти-лелден шаарлаптан, хаале чурттап амдаккан дименник-чалар ол бүтүн сооор көрбөс, ажаллары болдуар. Төлгө-ху-ваанак калып, хамнап, аягы-шүжүгте таарышкан кошкак келжирлерин бажыны тоордир-дир болдуар. Шингеленин шоо-дайга тааркып шылааыла ишкыш, амидар, хамнар оорун суртуалын калдык-даа ар-абы-биле ораддаста, оуу чон сула салбас. Амгы үдөс оон тылтырышкы ооноконтит, по-литыктиг калдык-даа барым-дааыч чок. Ыпчалаа-даа удуз бажы тоордирлеринин чамдык ораддакчылыгынын сойгалта чагалар «Шы» сулуур редакциясына бо-ла келгелээр.

УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ ПИОНЕРИ

Россиянын баштайгы авиаторларынын бирөөни Константин Константинович Арцеулов 1891 чылдың майыны 29-та Ялтага төрүтүнгөн. Борабай тудукчузу ачымдан техникага мнакшылды ол сйгап алган, а авазында—уран чуртуула-га мнакшылды шингээди алгап, цнчаарга оон авазы болза алдарыг орус чурукчу И. К. Айвазовскийнин уруу чораны.

СОЛҮН ШИНЧИЛЕЛ АЖЫЛЫ

Ний үнүгүт алаа ирны күтсеми турда, келжир бооастаан мезиминин ажалын ишкителсе. Бо нарык болгаш берге ажылды Новосибирскийн М. И. Ганна атыг кургане консерваториянын доцентия, эчки-фондур Б. П. Чернов биле Новосибирск хоорайнын Фойватор кабинетинин ажалдакчыы В. Т. Маслов кылды чуртуулан.

Телевидение

Table with columns for TV channels (МОСКВАДАН, КЫЗЫЛДАН) and programs for June 13 and 14.

АДАЛАР ХУРАЛЫНГА

Оң-бүгөсө, малайга бичин уруглар ажындагыларга...

ЧАЙЫК СООНДА

Х. ОМАН-ООЛ

(Өзүнө №№ 132, 135, 136, 143 «Шында») Мэң бодлым мыным. Сиген кезер агрегаттарын чагыс...

Келген болса бу агрегаттарын түрк-түрккө тырттырып, аша шаарта кирер ийик. Ая-хя-хя!

— Бо керде аймага депшилдегил арга-дыр. Агроном Өлчөймө багай эмес бодап алган-дыр эмеске—деп, Калдар-оол Калбакович өөрзөн...

Дуван Олоңго—Хабаровск крайда чурттап турар биче-буурай уулач улустук төлөзөкчүн, хоочун аячы.

В. БЕЛОВОЛОВТУҢ ФОТОСУ.

СПАРТАКИДА АЖЫТТЫНГАН

Найысмаалдын «Совет Тываның 5 чымы» стадиону байыр-дал шийин кийр каастаптыкан. Дүйн эргетинин би шак чет-панда-ле спортку депти оодар...

Т. ХЕРТЕК.

В. ТАМДЫН-ООЛ

ХҮН ТУТТУРГАН

Тырыш чуртун башыры дөргө чүгө черирип таанында турар чөйрөсү таанында...

Күрүненин Кызылда педагогика институтун Орланмай Оюн каш чыл бурунгаар дооскаш, Тес-Хем районун төвү Самагалдай суурга башкылап ажылдаган. Ол башкылаарында...

ШЕРИЖИТКЕН ОЮН

Республика найысмаалынын чоогунда «Орден» деп шеригжиткен оюн болуп эрткен. Орта аймактар ГТО-нун нормаларын дүжүрүмдүгү болушунан...

ДЫШТАНЫР ХҮННЕРДЕ

СУББОТА хүнүндө парктун шунту аттракциондары ажылдап турар. Ол кежээ 18 шакта Котанга театрга Медияна ажылдакчыларынын хүнүгө тураскалган байырылг хураал болуур...

Телевидение

Table with TV schedule information including channel names (MOSKVA, etc.), program titles, and times.

Кооператив өөредилге черлери өөренирин күзээннерин чалап тур

Чуртун дараалында кооператив өөредилге черлерине 1976—1977 өөредилге чыгында өөреничтер чыкылдызы Тыва республикасы чорудуп турар.

Кирериниң экзаменерин дараалында хуулааларда чорудар: Шуут өөренир салбырга—1976 чылдын август 1-ден 20-ге чедир.

II. Красовириң кооператив техникуму Тускай эртемге: азы-чөм бараларының товароведениши; азы-чөм бараларының товароведениши.

Redaktion address: Редакциянын АДРЕЗИ: М. МАКС 667 000

Phone numbers: Кызыл, Шетанки-Кравченко кудумчуу, бажык № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунуң 2-24-63...

Logo for 'Анаар' (Anaar) and text: Багун республикага шокар булуттаар, даг черлерге диям-рээр, шоолуг хадывас, даг черлерге 15—20 градус, өскөдерине 24—29 градус кизир.

Кино (Cinema) section: Редактор В. С. ШАРАВИН. ИЮНЬ 19-ТА «НАПЫРА»: «Абу-Рабиа» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

„РЕВИЗОРНУ“ БЕЛЕТКЕП ЭГЕЛЭЭН

Сурагыч «Ревизорну» бо хүннерде Тыва театрынын чогаалчыты буюу белеткеп турар. «Ревизорну» тургузуп эгелээнин холбоштар бисти театрынын коллективинин чуртун ууз театрлары-биле харылааш билыгып, мергежиди режиссерларын чаап, кады ажылдажылганын практикак эгелээнин өөрүп демделээр апаар. Ук шиян Ленинградта күрүенин академиктерге комедия театрынын кол режиссеру Вадим Сергеевич Гольков тургузуп турар. Театр уран чүуөгүне соонургалдыр Вадим Сергеевичтин эки билири чугаа чок. Революциянын кашыи хоорайнын комедия театрына оң тургусканы Ф. Востокскийин «Степанчиково суур болаш оң тургучкылары», Б. Шоунун «Яблочкингерге», М. Роминан «Септегез деп каттырылчыг бинери бо хүннерге чедир көрүкүчүлериин соонургалып хайныктырып турар. Бо

дунун театр уран чүуөгүнге эге басымынын уезинде-ле В. Гольков Ленинградта шиянип биле театрына И. Чернышевскийин «Чулу кылырыл?» деп чогаалын баугаар тургускан билин-биле көрүкүчүлериин болташ хөй-интинин соонургалыг чаалап алган. Оон бар Вадим Сергеевич чээрби ажыг шилери тургускан болгаш бир-ле зугаарында национал артистер-биле кады ажылдап турары бо. Ленинградта А. Жванов аттыг күрүне университетинин философия факультетинин болгаш олар хоорайда театр, музыка база кинематография институтун режиссеру талазы-биле дооксан режиссеруун «Ревизорну» Тыва театрга тургузары оон болушта болгаш бисти артистеривиске-ле ууз өөрөдиги болу.

Автон Антонович Сквозник-Дулхановский, хоорай чагырылгынын ролунда Тыва АССР-нин алдарлыг артизи А. Балин-Сагаан, а Иван Алек-

СПОРТ

Спорттун национал тевирилеринге республика спартакиадалынын бирги хүнүнде тыва, бурят хурештерге, якут халышка маргыдалаалар «Совет Тыванын 5 чылы» стадионга эгелээн. Спорттун бо тевирилеринге маргыдалаалар доозулбаан, инчалза-да хынамчалыг белеткедиг келген күштүглер, үрес-кашпагылар баштайгы хүнде-ле шыларан уруп, көрүкүчүлерге мактады бергенер.

Тыва хуреш. 56 килограмм чедир денниге чээрби ажыг мөге хурешип турар. Баштайгы салгыларын түөлвөлдөн алдырга, доусту хурешке ССРЭнин болгаш спорттун национал тевирилеринге РСФСР-нин спорт мастери Михаил Овин (Кызыл) амдызында кымга-да октаппан. Бо мөге тыва хурештин анзы-бүртү аргаларын эки билирин көргүзүп турар. Ол ишкеш анык мөгелер Сергей Биче-оол (Кызыл), Монгуш Даржап (Чөөн-Хемчик) чедиркинин хурешип туралар.

Бистик республиканын шымрак мөгелери РСФСР-нин спорт мастери Шогжал Хүлер-

СПАРТАКИАДА: БИРГИ ХҮНҮ

оол (Улуг-Хем), Лайдып Кызыл-оол (Кызыл) олар 64 килограмм чедир денниге хурешип турар. Олар баштайгы салгыларда тыва хурешке мергежилдин көргүскенер.

72 килограмм чедир денниге хурешип турар мөгелерини арасында районнардын, Кызылдын эи шияндик спортчулары бар. Чөөн-Хемчик районун тээлээри бо денниге шыларан турар. Александр Куларын хурешип турары чедир эрестиг. Ол дилим болгаш аргаларын бузуредиг ажылдап, куш талазы-биле өөрүндөн шылаштып турар.

Тыва хурештин аар денкизи чедир денниге чээрби ажыг мөге хурешип турар. Баштайгы салгыларын түөлвөлдөн алдырга, доусту хурешке ССРЭнин болгаш спорттун национал тевирилеринге РСФСР-нин спорт мастери Михаил Овин (Кызыл) амдызында кымга-да октаппан. Бо мөге тыва хурештин анзы-бүртү аргаларын эки билирин көргүзүп турар. Ол ишкеш анык мөгелер Сергей Биче-оол (Кызыл), Монгуш Даржап (Чөөн-Хемчик) чедиркинин хурешип туралар.

Бистик республиканын шымрак мөгелери РСФСР-нин спорт мастери Шогжал Хүлер-

оол (Улуг-Хем), Лайдып Кызыл-оол (Кызыл) олар 64 килограмм чедир денниге хурешип турар. Олар баштайгы салгыларда тыва хурешке мергежилдин көргүскенер.

Тыва хурештин аар денкизи чедир денниге чээрби ажыг мөге хурешип турар. Баштайгы салгыларын түөлвөлдөн алдырга, доусту хурешке ССРЭнин болгаш спорттун национал тевирилеринге РСФСР-нин спорт мастери Михаил Овин (Кызыл) амдызында кымга-да октаппан. Бо мөге тыва хурештин анзы-бүртү аргаларын эки билирин көргүзүп турар. Ол ишкеш анык мөгелер Сергей Биче-оол (Кызыл), Монгуш Даржап (Чөөн-Хемчик) чедиркинин хурешип туралар.

тайгы салгыларда бурят хурешке мергежип орамын көргүскенер.

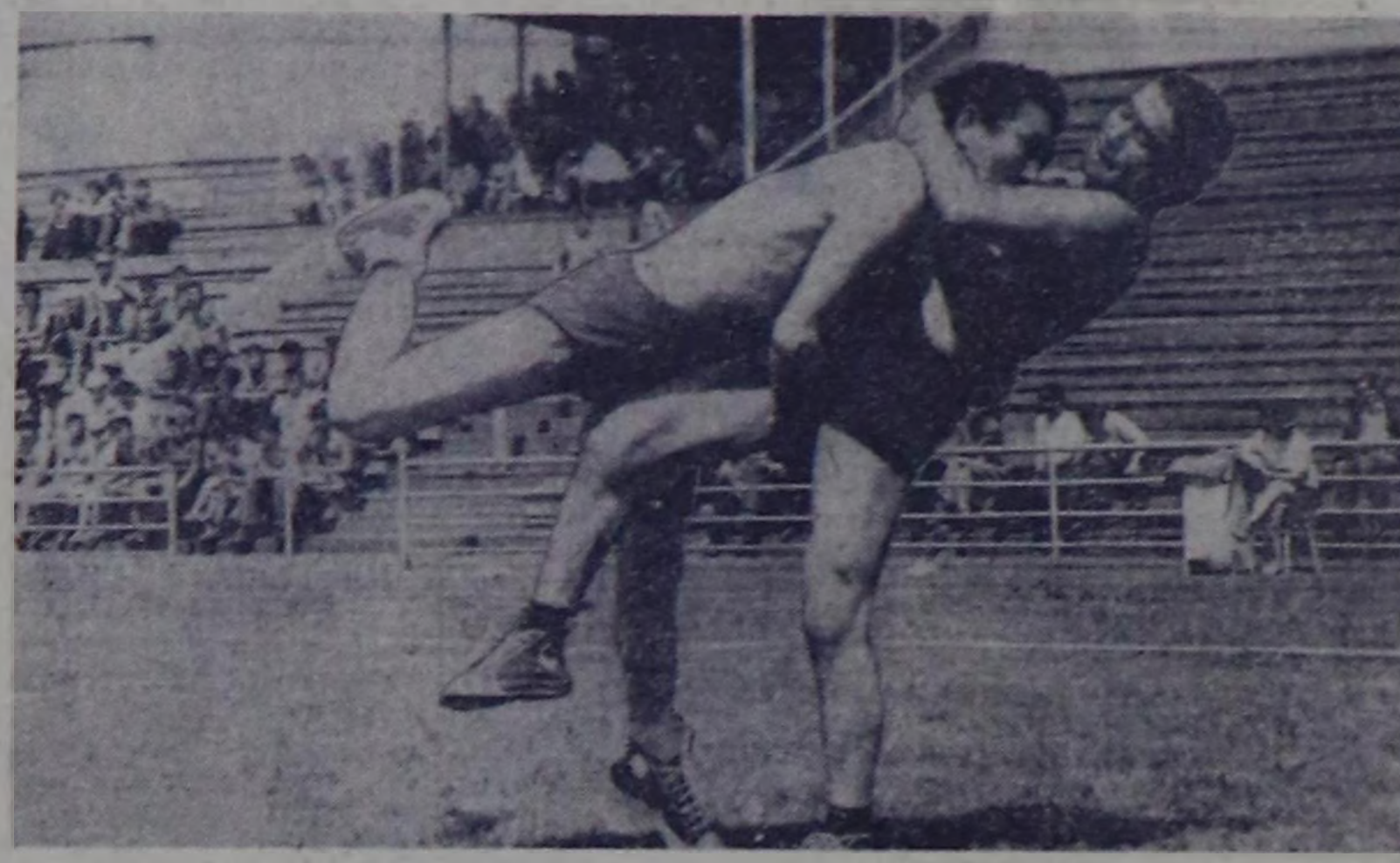
Владимир Биче-оол (Кызыл), Сергей Дайзы-Белек (Улуг-Хем) бурят хурештин аар денкигине бирги хүнде шылааралар.

Бирги хүнде якут халыштын «кылым» тевириге маргыдала болган. Анаа РСФСР-нин спорт мастери Владимир Шутов (Кызыл) 39 метри халааш, кымга-даа аштырбаан. Ийги чери Александр Горшков (Кызыл) алган.

Спорттун национал тевирилеринге спартакиадаын бирги хүнүнде болган маргыдалаарын түөлвөлдөн алдырга болган. Ий дугаар хүнүнде тыва, якут хурештер, якут халыш маргыдалаары уламчылаан, шөй көдүрери, ча адарынын маргыдалаары эгелээн.

Х. ТААН-ООЛ. ЧУРУНТАРДА: бурят хурештинде. Владимир Шутов якут халыш маргыдалааында кирмиш тур.

О. ОХЕМЧИНИН ФОТОЛАРЫ.

ЭЖИМ ӨӨНГӨ Р А С С К А З

Чорук-херек ужуу ол суурга саадай бергөө, хонар ужуруга таварышкан мен. А суур бурзүнге элчилер бажым турар эвес. Каяа, каядыг черге дун чарып чүве болган. Уш танылаш ишкел үш танылаш бажыптарга каткан кирип чыдар боор. Эчөөк-даа ийлаан.

Кочкуг уяп болган кижи боор! Оон-биле школага кады өрөөнүп чорудум. Оң классты-даа кады доостум. Биче шаанда черде ишкел: кевип-херек чок чүве ужуу чула соггачын, чула тутчуп-даа кордуус-ла. Бичала-даа оң мындыг уяп сеткилдиг чорашыин сагышмай-дыр мен.

Дыма орайтай бергенде удугулап калган бис. Бир-ле шимизден отту чаптан келдим. Эжим инаар алгырып чыдыр: — Соок сутдан өккөп көр, хорозом ишти быжа бер чазым чыдыр. — База катан удуу калдым. Удатпаанда база-ла отту чаптап келдим! Бинаар: — Чоорганым кайм чоор, кырымдай каап каг!—дей-дир. — Сыгыр даң бажылда база-ла отту чаптап келдим. Кишим инаар шимээргей-дир: — От-костен салып, чечыштан хайныдырып көр, аштарымым.

Чөр бурзүнге кижишиң таны-корукчу черге тургулар. Бүдүү дышаалап чорурумга, суурда шынап-ла мээң бир хамаарыгалыг кижи бир билидин келген чүве. Каксы айтыргалап көрүмге, черге ол болгу деп. Бажың-балгалыг кады турарын билип алгып, бажыңка мен.

Менделештияс. Бидазында чызык чагайын коңчуг уругу болду.

Хоокүү Сылдысмаа туруп, кетпай эгелээн хире. Оң уйгундык кайли хаштан боор! Мен база бүдүү тура халымдым ам мээң уйгун калдым. Алдымга-даа өртөлөп чачкыкан мен. Чулуң секпереллип каапкан, дашкаар үлүп келдим. Сылдысмаа мйла чөржөк-чөржөк бүдүктүрүп токкаторын бичедейл чадап үрөлдөшкөн тур. «Мөгө-шымрак ийи эр бар хиревисте чаржычымысты» деп сеткилимдо эгеминишаан, уруг чөпшээрешпей турда-ла дузаалап кырыптим. Ша-даа чедирбей оваландыр бичелеп каапкан, көрүп келарымге, уруг хуаумуруй-дур: — Четтирдим! Оон башка чаданышаап боор мен ийи. Өөрөгөнчирев эге, эптиг! — Бина ошаа түү боор! — деп чоружуп каап, айтырдым: — Мээң эш чүдөмзирей берген чоор бе, туруп шылашкы аяп?

Часкар кыштын кысказымаар хүнү сии бизеңде олуруп чорда, хөлөгө оон-биле демчөөшпир шалыкканын аажок чылым көл чораво. Ээлчээ доозуп, азы халыкын көлү турары оң ийлаан: ажылчын хептиг-даа, албан-халкыч-даа кижиер ол-бо бажыңдарме далажал бар чордулар.

Менделештияс. Бидазында чызык чагайын коңчуг уругу болду.

Хоокүү Сылдысмаа туруп, кетпай эгелээн хире. Оң уйгундык кайли хаштан боор! Мен база бүдүү тура халымдым ам мээң уйгун калдым. Алдымга-даа өртөлөп чачкыкан мен. Чулуң секпереллип каапкан, дашкаар үлүп келдим. Сылдысмаа мйла чөржөк-чөржөк бүдүктүрүп токкаторын бичедейл чадап үрөлдөшкөн тур. «Мөгө-шымрак ийи эр бар хиревисте чаржычымысты» деп сеткилимдо эгеминишаан, уруг чөпшээрешпей турда-ла дузаалап кырыптим. Ша-даа чедирбей оваландыр бичелеп каапкан, көрүп келарымге, уруг хуаумуруй-дур: — Четтирдим! Оон башка чаданышаап боор мен ийи. Өөрөгөнчирев эге, эптиг! — Бина ошаа түү боор! — деп чоружуп каап, айтырдым: — Мээң эш чүдөмзирей берген чоор бе, туруп шылашкы аяп?

Часкар кыштын кысказымаар хүнү сии бизеңде олуруп чорда, хөлөгө оон-биле демчөөшпир шалыкканын аажок чылым көл чораво. Ээлчээ доозуп, азы халыкын көлү турары оң ийлаан: ажылчын хептиг-даа, албан-халкыч-даа кижиер ол-бо бажыңдарме далажал бар чордулар.

Менделештияс. Бидазында чызык чагайын коңчуг уругу болду.

Хоокүү Сылдысмаа туруп, кетпай эгелээн хире. Оң уйгундык кайли хаштан боор! Мен база бүдүү тура халымдым ам мээң уйгун калдым. Алдымга-даа өртөлөп чачкыкан мен. Чулуң секпереллип каапкан, дашкаар үлүп келдим. Сылдысмаа мйла чөржөк-чөржөк бүдүктүрүп токкаторын бичедейл чадап үрөлдөшкөн тур. «Мөгө-шымрак ийи эр бар хиревисте чаржычымысты» деп сеткилимдо эгеминишаан, уруг чөпшээрешпей турда-ла дузаалап кырыптим. Ша-даа чедирбей оваландыр бичелеп каапкан, көрүп келарымге, уруг хуаумуруй-дур: — Четтирдим! Оон башка чаданышаап боор мен ийи. Өөрөгөнчирев эге, эптиг! — Бина ошаа түү боор! — деп чоружуп каап, айтырдым: — Мээң эш чүдөмзирей берген чоор бе, туруп шылашкы аяп?

Часкар кыштын кысказымаар хүнү сии бизеңде олуруп чорда, хөлөгө оон-биле демчөөшпир шалыкканын аажок чылым көл чораво. Ээлчээ доозуп, азы халыкын көлү турары оң ийлаан: ажылчын хептиг-даа, албан-халкыч-даа кижиер ол-бо бажыңдарме далажал бар чордулар.

Менделештияс. Бидазында чызык чагайын коңчуг уругу болду.

Хоокүү Сылдысмаа туруп, кетпай эгелээн хире. Оң уйгундык кайли хаштан боор! Мен база бүдүү тура халымдым ам мээң уйгун калдым. Алдымга-даа өртөлөп чачкыкан мен. Чулуң секпереллип каапкан, дашкаар үлүп келдим. Сылдысмаа мйла чөржөк-чөржөк бүдүктүрүп токкаторын бичедейл чадап үрөлдөшкөн тур. «Мөгө-шымрак ийи эр бар хиревисте чаржычымысты» деп сеткилимдо эгеминишаан, уруг чөпшээрешпей турда-ла дузаалап кырыптим. Ша-даа чедирбей оваландыр бичелеп каапкан, көрүп келарымге, уруг хуаумуруй-дур: — Четтирдим! Оон башка чаданышаап боор мен ийи. Өөрөгөнчирев эге, эптиг! — Бина ошаа түү боор! — деп чоружуп каап, айтырдым: — Мээң эш чүдөмзирей берген чоор бе, туруп шылашкы аяп?

Часкар кыштын кысказымаар хүнү сии бизеңде олуруп чорда, хөлөгө оон-биле демчөөшпир шалыкканын аажок чылым көл чораво. Ээлчээ доозуп, азы халыкын көлү турары оң ийлаан: ажылчын хептиг-даа, албан-халкыч-даа кижиер ол-бо бажыңдарме далажал бар чордулар.

Менделештияс. Бидазында чызык чагайын коңчуг уругу болду.

Хоокүү Сылдысмаа туруп, кетпай эгелээн хире. Оң уйгундык кайли хаштан боор! Мен база бүдүү тура халымдым ам мээң уйгун калдым. Алдымга-даа өртөлөп чачкыкан мен. Чулуң секпереллип каапкан, дашкаар үлүп келдим. Сылдысмаа мйла чөржөк-чөржөк бүдүктүрүп токкаторын бичедейл чадап үрөлдөшкөн тур. «Мөгө-шымрак ийи эр бар хиревисте чаржычымысты» деп сеткилимдо эгеминишаан, уруг чөпшээрешпей турда-ла дузаалап кырыптим. Ша-даа чедирбей оваландыр бичелеп каапкан, көрүп келарымге, уруг хуаумуруй-дур: — Четтирдим! Оон башка чаданышаап боор мен ийи. Өөрөгөнчирев эге, эптиг! — Бина ошаа түү боор! — деп чоружуп каап, айтырдым: — Мээң эш чүдөмзирей берген чоор бе, туруп шылашкы аяп?

ЧАДАТА СОВЕТ ТРЕНЕРЛЕР

Спорттун беш хевирлери-биле: волейбол болгаш футбол, баскетбол, бокс болгаш чык влестикл таланы-биле Чад Республиканын национал шияндик командалары Совет Эвилелинде барган тренерлер белеткен турар. Чоопку

үгө чедир-ге Чадтың спортчулары дегелей маргыдалаарына барык-ла кирешип келгенер. Дуржугадыг совет тренерлерини удуругадыг удуу чургууну спортчу аныктары дегелей аренапылче үлүп эгелээп.

ЧУРУНТА: Азербайджандан барган совет тренер Х. Зульфугаровтун волейбол таланы-биле Чадтың национал шияндик командазын белеткен турар. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Телевидение

ИЮНЬ 20-ДЕ МОСКВАДАН 8.00—«Облачный край». Урал четин фильм. 9.30—«Царский отряд». Оңчул. 10.20—«Музыкальный вояж». Оңчул. 10.50—11.00—Чапсар. 11.00—Медальер. 11.10—Адымдар командадаларын арасында Европаның футбол чемпионы. Венгрия биле оркестрге концерт. Оңчул. 12.00—«Совет Эвилелинге барган бооп тур мен!». 13.00—Мультифильмдер программасы: «Гена прокодиль», «Уш койгун». Оңчул. 13.25—«Бир-ле дугарында телекритика». Д. Минкустуң «Дон Кихото» деп баледи. ССР Эвилелиниң Күрүенин академияның Улуг театрынын ишкел. Оңчул. 17.00—«Уш Информасты программа». 17.30—17.40—Чапсар. 17.60—«Мекендиң концерт залларында». Допчулал. Оңчул. 18.35—Документалдыг фильм.

18.55—«Бөгүн — Медицина ажылдакчымының хүнү». Дамчыдыла маргыдала министри академик В. Н. Петровский кирижир. Оңчул. 19.25—Медицина ажылдакчыларыга музыкалыг программа Оңчул. 20.00—Медальер. 20.15—«Царский отряд». Оңчул. 21.05—А. Иганов—Крамской. Гатара биле оркестрге концерт. Оңчул. 21.25—«Көдөңдүк ажыл-иш». 22.25—«Бир-76». Оңчул. 22.50—23.00—Чапсар. 23.00—23.30—«Уш Информасты программа». 17.00—«Шлапов биле ужурашкыш». Урал-чечен телефилми. 18.25—Телемедальер. 18.50—Уруугага музфильм. «Витаминдылар». 9-ку. 10-ту сериалдары. Фильм-коңцерт. 19.50—Улаачу контроль. Дамчыдыла. 20.15—«Орутуң ийи кижи». Допчулалдыг фильм. 20.25—Телемедальер. 20.35—Чарларал. 20.40—«Чарлар ГЭС». Документалдыг фильм. 21.00—23.00—«Иңчек». Тываның тогуму-шия театрынын шиял.

ШАК АЖЫРБААН

Кубласс «Ажырска» дээр шахтанын даг ажыкканы Иван Янина «Победа» деп марказып шахта шиянине шыкындылган. Транспортер-биле ол шак хей хомур-даш-биле чөй кырыне уяп саап. Ол шакты дилээрди эгелге, еңгер арзындалан иле шызыр-биле даяктале. Ол шак-биле шалыкын күш-ажыг дөпт Иванын шагнаан. Ила бижик база бижип каан.

Кырыпта чоруп келген, оон Лидерин хлөб азовуңун хөмүрдан скелдагыңа чеде берген. Ол скелдагы одакчы кижилер-дешти демир-хуррек-биле уэуп ая турган, кыларга чүүүлү эскерин каан: шак болган. Шакты дозубак-хирден ашаш, шакта бижикти номчаш, дыкыткан. Шак чүү-даа болгаш чүве дег ажылдап эгелей берген. Шакка септелге бөзий херек чок болган. Шакты ээинге элчип берген.

„Кижинин шокары иштинде“

Башкылап кирген баштайгы 1973 чылында О. Т. Көмбү нурунук, кижилерге өйлектен кызыл кижиериниң калдыг эртергерин албаан дээр. Эртең чылын июлда сендагырга чедир үш ай дургузунда үчүлп келген. Ол арзында ийи чап уругтуг калдыгыга канды-лаа уза көргүсүп. Амдылар чадап, бергенде чулаан, арагыча О. Т. Көмбү алынга эки келген. Уругларынын аданын көрүлдү билгенин, эртерген кылдыр болаш, оңу Иина Көмбү эвилек хулаң алган.

Араганың хайы

1975—1976 өрөсизде чыны эгелээп. Иина Көмбү база башкы. Калдыктын элди-биле Оруе-оол Көмбү база Бүрен-Аксы есе тыл школында башкылап кирген. Чечкини-даа чажыргында, оон калдынаан азыг ишкөк чооруу база катан эгелээп. Башкы нурун эсугунаш, амдыларын чагай орундан чылап, халын совет хоолууга бөзий удуу үлүгдигерин чыгыс эвес улаа кылган.

О. Т. Көмбүтүн дугайында калдык бижиктинин изерткен фактыларын хынала бүрүн баяккан. Ону эш-хуузуңун бөссөзаягыңа, партия, совет, профсоюз организациаларынга, коллективтин ийнини хурагынга каап улаа чугаалашкан.

Кижик шиянени ол бүгү дөптөгөринден түшөл кылдырып, арагалал прогудалаарын, шөш-содда кыларың, өргүч чурумун уураган уругулачулел келгенин барындаалаан. Бала-дем районун узе өрөсизде кылган Оруе-оол Тулушовин Көмбүту акшылыңдан үндүрөө.

Редакциянын АДРЕЗИ: ИИЛЕКС 667000

Кызыл. Шеткинж-Кравченко куучузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторлук ораамчаларынын 2-35-24, 2-31-75, прокаткада эгелээниң 2-31-75, харысалгалыг секретарьларын 2-23-54, партиянык амылдоо калдыктын 2-31-13, культура калдыктын 2-23-54, колду ажыл кылдырганын 2-21-47, тавычу калдыктын 2-23-64, чыгыс калдыктын 2-41-27, өформалда база совет тургузуп калдыктын 2-23-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтериянык 2-12-43 секретарьларын 2-23-35, солту келбей бергеле 2-32-75 телефонго алгылар.

КИНО
ИЮНЬ 20-ДЕ «НАЙРАЛ»: «Абу-Рабын» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00. «Мээң чуртум Моола» (кроска элчиге) 15.20 шакта. «ПИОНЕР»: № 3 музфильмдер чымыдымы 9.30, «Мотонжистерин чымы» 11.00, 12.40, 14.20, 16.00, «Ита биле Гета» (2 сериалдыг) 17.50, 20.40 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Ам ичанмас мөң 10.00, 11.30, «Индиялалган шиякмы» 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. ЧАПТЫ КИНОТЕАТРА: Киночымыды 11.00, «Ак-кычканын буурааны» 12.30, 14.20, «Хоорайшылдар» 16.30, 18.20, 20.10 шактарда. ИЮНЬ 21-ДЕ «НАЙРАЛ»: «Ипошьянын өлгөн» 9.40, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: «Робинзон Крузо» музфильми болгаш оң эгелээп ужурадыры 9.45, 11.35, 13.25, «Ак алыгынтың эш келгени» 15.15, 17.05, 18.55, 21.15 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Мотонжистерин чымы» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Музфильм чымыдымы» 15.00, «Аар-берге салгыдыры» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. Тираж 17247 ЧАГЫГ 1710. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 148 (10133)

1976 чылдың июнь 22, вторник

1925 чылда үндүрүлгөсү

Өртөө 2 көп.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ БОЛГАШ ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

«Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Колхозтарның болгаш совхозтарның агрохимикат хандырылганын өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган. Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган. Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган. Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган. Минералдык чөмүшчүлүктөргө аймактык үр-үтүндөй улам ийни бөдөр, оларны өсүртүп, кадагалар болгаш хөрүгө төгөр үдө чидиргич пазарлар база колхозтарны болгаш совхозтарны агрохимикат хандырылганы саймраштырар талам-биле хөмчөгөр дугайында» дон-таалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

С С Р Э - Н И Ң ЧОГААЛЧЫЛАР СЪЕЗДИЗИ

МОСКВА. (СЭТА). Июнь 21-де Кремльдиң Ужур ордуна ССРЭ-ниң чогаалчылар VI съезиди бодунуң ачылыгы эгеленди. Динийтиң үрүтүлгөдөгү адим чаксаакшылары-биле чымгалар тура эштер Л. И. Брежневти, В. В. Гришини, А. А. Громико, А. И. Кириленкову, А. И. Косыгина, Ф. Д. Кулакову, А. Я. Пельшица, И. В. Подгорный, М. А. Суворов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соколов, И. И. Долгих, К. Ф. Катусев, М. В. Зыкин, Н. У. Черепихов угулалдыр. Съезидиң Социалистик Күндүлүк Мадары чогаалчы Н. С. Тихонов айткан. Съезидиң хун айтырлары баштап: ССРЭ-ниң Чогаалчылар съезидиң баштап чырың отчот илгекте; ССРЭ-ниң Чогаалчылар съезидиң Төп ревизия комиссиясының отчоту; Чогаалчылар съезидиң ууртук органдарының соңуру. «Коммунизм дош демисеге совет литература болгаш СЭКП-ниң XXV съезидиң шийткөөрүнө хообат ооп согулгалар» деп ССРЭ-ниң Чогаалчылар съезидиң баштап чырың отчот илгекти (Улаңчызы 3-кү артында).

АЖЫЛ-ИШЧИ АЯН-ЧОРУК

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң болгаш Совет Чогаалчылар чыгыш-биле июнь 21-де Совет Эвлекчиге Финляндия Республикасының Президентин Урхо Калеве Кекконен ажил-ишчи аян-чорук кылып келген. Финляндияның болгаш Совет Эвлекчиге күрүне тутканы-биле шийткен байыскалыг Ленинград вокзалына Урхо Калеве Кекконен ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. И. Косыгин, алабын өске-даа килжирген утувал. Утаалчыларын аразында Финляндияның ССРЭ-ге элчиги турган. (СЭТА).

Г а з ТЫВКЫЛАРЫНЫҢ ЧЕДИШКИНИ

«Ореховгазпром» катты-жымының газ тывкылары чыл эгеленген бээр пландан ачыр 800 миллион кубометр оорду чүдүп кылып тыпкан. Инча санын газ-биле барык чырык миллион хире чуртукчылгач хоорайның хергелдин чы дүргүлүдө хандырып бодур. Инча — газ тывкыларының нарын ай бодур. Ол аяда установаларының дөй келин септер ууртук. Инчала-да тывкылар темпелерин ула-гатыртышкан. Ону, чыжа, профлактика уезин кымыр-мын ачында чедип алган. Бүгү установалар үттей өрү-нүн черлерден галып хуаж алган, хуусадан 3—5 хонук мурнай доолай дымчыкчы-ларже чорутуп эгеленди. Ол черлерде «Божомыга чыгыс-да хөдөөлү турар кил-д чокка!» деп доау-биле социалистик чарын калбарган. Баттыжышкын кылып ты-гарының графиттен бодун чар-тык ай мурнай берген. Болба-аырадып турар заводче 14 миллярд ак-көк оорду чүдү-лү чорутуп берген. Бо чылын чурт илтияз-биле 30 мил-лярд кубометр өрөйтүр га-зып алды. (СЭТА-ның корреспондентизи). Оренбург.

ЧЕМПИОННАР ИЛЕРЭЭН

Тандыда ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтун төп сүт-бараан форманың чыгыш оор-агеринге 1976 чылда машиниңгил саалдага республика чемпиону илердериндеп кон-куртуу эркен. Алаа Бий-Лем, Каз-Хем, Чоон-Хемчи, Танды, Бизды райондарының ажил-агыйларының эң дээр 31 саанычы киришкен.

Конкуртуу республиканың көдө ажил-агый министри-нин ораакчызы В. Куркутов айткан. Чыны апарган бо конкуртуу киришкениндегиде бейне чедишкешан, сүткүр

мал ажилын хөжүдөр талам-биле сорулгаларын ол чу-галалан. Республиканың эркен чыгыш конкурутууну тилекчиле-ри Галина Данилина болгаш Мария Сат олар тукту көдүр-ген. Бонкуртуу негелдеди уау, үш улауан тургустунга. «Болга» деп саалда аппара-дын чазары болгаш эгээр, ону арылган, чуру болгаш саалданы чорудары негелде-ди кирген. Уял етп үдө чүг-ле шалып ажилдарын эвес, апараттын тургузуу бил-и-

Оң даразында 1975 чыл-да республиканың анык саан-чыларының чемпиону Мария Сат чеди келген. Чымылган болгаш конкуртуу киришкенинде анык кыстың ажилын сөвүргүл-биле хай-гаарат сурган. Мария Сат ажилды 6 мүнута 7 секунда-ла кылган. Баштайгы дээр

көргүзүп ол болган. Иччала-да оор даразындагы киришкениде шалыңдык чөр, бөдө көргүзүп дээр боттарының мергежлени эки билерин база көргүскен. Оларга В. Со-ломенникова, Ф. Брен, Н. И-сиков, П. Сувак, Л. Тарасенко болгаш эркен чыгыш чемпи-он Ленинградка эркен Бүтү-эв-дел конкурутууну киришкени Г. Данилина олар хамзар-шыр.

Бирин чер дээр демисел улам чидилген. Маргалда конкуртуу үшкү аягы — саалда бүгү чүвени шийттир-гелен. Судьяларын кол ки-чөөнгой чүгө саалда техно-логияныч эвес, продукция-нын арыг шынарыч ула-ган. И. Исиков болгаш Г. Да-нилина олар хамыты мурнап, чедимче чок байдалга тава-рышкан: баштайгызын са-ган сүдүнде, хир бар, ийги-линде сүтүн саар нормазы чептеш барган.

Ийги чери Тываның көдө ажил-агый дуржуга станция-нын саанычы Фанна Ахмет-ова Брель болгаш үлүкүзү «Брель» совхозтун төлөзи Шини-Уруг, Сувак эгелен. Эркен чыгыш тилекчилери

М. Сат, Т. Смирнова, Л. Та-расенко олар торгоал санна-рың база алган. Иччагыш олар бирги черже үшер ар-ганы чидирген. Машинаның саалдагы 1972 чылда рес-публика чемпиону «Револю-циянык чыбыжы» совхозтун саанычы В. Соломенникова «скелерден артык мергеж-лидин көргүскен, ийгилик-биле 98,5 санын алган. Мария Ни-колаевна Соломенниковага 1976 чылда республика че-мпионуң кымыл лентанын ба-йырып байдалга тыпкан. Алаа Хундузел бижикти бол-гаш дымтаналга бажыңыга баар халас пүтүккэн база тыпкан.

Ийги чери Тываның көдө ажил-агый дуржуга станция-нын саанычы Фанна Ахмет-ова Брель болгаш үлүкүзү «Брель» совхозтун төлөзи Шини-Уруг, Сувак эгелен. Эркен чыгыш тилекчилери

Г. Данилина болгаш М. Сат олар дөргү, бешки черлерин алган. Конкурсуз киришкен анык саанычыларын чарымын түнүлгө судья коллегиямы үндүргөш, бирги чери эркен чыгыш чемпион Мария Сатка тыпсарын шийткөөр. Алаа чемпионуң кымыл лентанын болгаш. РККСМ обкомунуң «Эн дээр анык ажилчы» деп диплому тыпкан. Ийги чери Каз-Хемде «Ленинчи орук» совхозтун саанычы Татьяна Смирнова болгаш үш-күзү конкуртуу эрттирген черин төлөзи, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтун саан-чымы Лембев Тарасенко эг-елен.

КУШ-АЖЫЛГА ДӨГҮМ

«Өш» совхозун ажил-шөчөдөр эрткей беш чылдарда күрүгө тарыа, сүт, эт, дүк сазарынын планын деалгалаары чедиктиги күтүктөк, партиянын төлөүдү XXV съездинин шийткери аймадырага ботандыраары-биле боттарды боткек сошвалыг хулаалге ага күнелинширерг ажиллап турар.

1976 чылда совхоз күрүгө элти 800 тонна, сүтү — 1200 дүкү — 101 болган тарыа — 1000 тонна, сазар. Бо дөргө павла көрүгө-ниде боткек хулаалге. Бо чыны ажил-шөчөдөр чаш беш чылда эки аймадыраары-биле ага магалдыкыны, күрүгө эт сазарынын чарык чыл планын март айда, сүтү май айы чырылган күтүктөк. Часын тарыага боткек ажиллап иегелде-ле дүштүр чоруткан, тары-лавын үшүлдү боткек артыр-ган. Тарыа үшүлдү чар ажил-дыгарынын ага калбар-ган сошвалыг чарыкына ия удаа тилекти боткек, СЭКП райкомунун боткек райку-комунун шийткери Кызыл түтү-биле ия удаа шаандык, эл-зон шийде берги чери эл-зон келген.

Ажилды чедикширерг ажиллап иегелде-ле боткек моральдыг иди беришкннери күш-ажылга үзү дүшү боткек берген. Сошвалыг чарыкы калбар-ган, ош түнелин доштамал үндүрү келген, чарыкына доштамал чедик алып дөш ажиллап үзү дүшү боткек. Чарыктын түнелин үндү-рерде ия барымдалаар иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

«Өш» совхозун ажил-шөчөдөр эрткей беш чылдарда күрүгө тарыа, сүт, эт, дүк сазарынын планын деалгалаары чедиктиги күтүктөк, партиянын төлөүдү XXV съездинин шийткери аймадырага ботандыраары-биле боттарды боткек сошвалыг хулаалге ага күнелинширерг ажиллап турар.

1976 чылда совхоз күрүгө элти 800 тонна, сүтү — 1200 дүкү — 101 болган тарыа — 1000 тонна, сазар. Бо дөргө павла көрүгө-ниде боткек хулаалге. Бо чыны ажил-шөчөдөр чаш беш чылда эки аймадыраары-биле ага магалдыкыны, күрүгө эт сазарынын чарык чыл планын март айда, сүтү май айы чырылган күтүктөк. Часын тарыага боткек ажиллап иегелде-ле дүштүр чоруткан, тары-лавын үшүлдү боткек артыр-ган. Тарыа үшүлдү чар ажил-дыгарынын ага калбар-ган сошвалыг чарыкына ия удаа тилекти боткек, СЭКП райкомунун боткек райку-комунун шийткери Кызыл түтү-биле ия удаа шаандык, эл-зон шийде берги чери эл-зон келген.

М. КАРА-САЛ, совхозта партия секретары.
А. САНЧАЙ, ажилдын комитетинин даргала.

ДАЯНЫР АКТИВЧИЛЕРИВИС

Эрзин суура херээженнер чөвүлелин ия үш кизи составыт. Ош даргаам Ханы Шойна Шойнова Кенжет. Квартап планын бугаар ажилдавы-шаан, чөвүлелин хураалын ай-да бир каттап, чугула апарган таарылгада ияи, үш-даа каттап эрттирер. Уенин иегелде-лери айтуур тургустунуп келген айтырларын ага чугула-лаагыр. Илангы херээ-женнерини болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Арага-лаашкыга болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Ажиткватиралар — чөвүн чурттап турар черини айл-биле кизи-дингелге ажилды чорударынын, херээженнери хей-пиги ажилдык хара ууларынын таарылгалыг кавтар апарган. Агы үзө Эрзин суура 16 агиткватирара бар. Оларны херээженнер чөвүлелин иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

район боткек кезде Советтерини депутаттарына хулаалге. Олар агиткватиралар даргалары-биле бир демит ажиллап турар.

Оларны айл-биле Култура бажыныга дежурныйлашкыны эрттирер, ага болган боткек ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Бисти суура агиткватиралар төптөргө агиткватираларынын даргаам Ханы Шойна Шойнова Кенжет. Квартап планын бугаар ажилдавы-шаан, чөвүлелин хураалын ай-да бир каттап, чугула апарган таарылгада ияи, үш-даа каттап эрттирер. Уенин иегелде-лери айтуур тургустунуп келген айтырларын ага чугула-лаагыр. Илангы херээ-женнерини болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

район боткек кезде Советтерини депутаттарына хулаалге. Олар агиткватиралар даргалары-биле бир демит ажиллап турар.

Оларны айл-биле Култура бажыныга дежурныйлашкыны эрттирер, ага болган боткек ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Бисти суура агиткватиралар төптөргө агиткватираларынын даргаам Ханы Шойна Шойнова Кенжет. Квартап планын бугаар ажилдавы-шаан, чөвүлелин хураалын ай-да бир каттап, чугула апарган таарылгада ияи, үш-даа каттап эрттирер. Уенин иегелде-лери айтуур тургустунуп келген айтырларын ага чугула-лаагыр. Илангы херээ-женнерини болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

АМЫДЫРАЛГА БЕДИК КУЛЬТУРА ДЭЭШ

«Коммунизмге өрк» колхозта херээженнер чөвүлели суура херээженнерини хураалын ай сайында эрттирер, ага амыдыралгы культураны боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Төкү беш чылда ияны-биле 71 кизиго коммунист күш-ажылды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

Партиянын ажилын болган конкомитеттерини уурууларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

М. КАРА-САЛ, совхозта партия секретары.
А. САНЧАЙ, ажилдын комитетинин даргала.

район боткек кезде Советтерини депутаттарына хулаалге. Олар агиткватиралар даргалары-биле бир демит ажиллап турар.

Оларны айл-биле Култура бажыныга дежурныйлашкыны эрттирер, ага болган боткек ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Бисти суура агиткватиралар төптөргө агиткватираларынын даргаам Ханы Шойна Шойнова Кенжет. Квартап планын бугаар ажилдавы-шаан, чөвүлелин хураалын ай-да бир каттап, чугула апарган таарылгада ияи, үш-даа каттап эрттирер. Уенин иегелде-лери айтуур тургустунуп келген айтырларын ага чугула-лаагыр. Илангы херээ-женнерини болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

М. КАРА-САЛ, совхозта партия секретары.
А. САНЧАЙ, ажилдын комитетинин даргала.

район боткек кезде Советтерини депутаттарына хулаалге. Олар агиткватиралар даргалары-биле бир демит ажиллап турар.

Оларны айл-биле Култура бажыныга дежурныйлашкыны эрттирер, ага болган боткек ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

Бисти суура агиткватиралар төптөргө агиткватираларынын даргаам Ханы Шойна Шойнова Кенжет. Квартап планын бугаар ажилдавы-шаан, чөвүлелин хураалын ай-да бир каттап, чугула апарган таарылгада ияи, үш-даа каттап эрттирер. Уенин иегелде-лери айтуур тургустунуп келген айтырларын ага чугула-лаагыр. Илангы херээ-женнерини болган ажилди урууларын ортузунга кизи-динге ажилды кавтар чоруду-руп, арага-дарык хандыры, уруг-дарынын өрөдүлгөни-че, кизи-дингелгине кизи-динге айтырларын боткек чугула-лаагыр. Ош боткек өскө-дө ажилдыры боткек чугула-лаагыр.

М. КАРА-САЛ, совхозта партия секретары.
А. САНЧАЙ, ажилдын комитетинин даргала.

И.А. ЛИХАЧЁВТУН ДУГАЙЫНДА

1924 чылдын ноябры-нын 7-де баштайт «АМО» деп маркалыг он тире чүкү машиналары ош заводтун хериянын өккюлгө ия-селер. Ош улаштыр ия чылдын дургузунга база он-он машиналар боту-турткен. Бо уенин депделди-биле алырга ош хей авес сан-лар ияи.

Ош директорча партия Иван Алексеевич Лихачёвту точуйлаан. Ош органи-зацы талантыны, калды-бөргөге тордубаан, Лени-чи сеткил-сагыны өрөпкө көргөш, ош берге ажил-че чоруткан. И. А. Лихачёвту ош бугу талаары ре-волюция үзүлгө. ВЧК-га Ф. Э. Дзержинский-биле калды ажиллап турган үзүл-гө-ле тодараттыган.

Заводка ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

И. А. Лихачёв өскө-дө боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

И. А. Лихачёв ош авто-заводка чарык ажил чыл иштине директорлап кел-ген. Ош сонда ортумак машина түзүлгө ияи-биле кизи-дингелге өрө-нип, шийткери апарган. Ош үзүлгө-ле 1926 чылда 342 автомобиль, 1929 чылда — 1 203-ту, 1930 чылда — 3 227-а, 1938 чылда — 69 233 машина-ларын үк завод ботуруп үндүргө.

И. А. Лихачёв ош авто-заводка чарык ажил чыл иштине директорлап кел-ген. Ош сонда ортумак машина түзүлгө ияи-биле кизи-дингелге өрө-нип, шийткери апарган. Ош үзүлгө-ле 1926 чылда 342 автомобиль, 1929 чылда — 1 203-ту, 1930 чылда — 3 227-а, 1938 чылда — 69 233 машина-ларын үк завод ботуруп үндүргө.

И. А. Лихачёв ош авто-заводка чарык ажил чыл иштине директорлап кел-ген. Ош сонда ортумак машина түзүлгө ияи-биле кизи-дингелге өрө-нип, шийткери апарган. Ош үзүлгө-ле 1926 чылда 342 автомобиль, 1929 чылда — 1 203-ту, 1930 чылда — 3 227-а, 1938 чылда — 69 233 машина-ларын үк завод ботуруп үндүргө.

ХАРЫСАЛГАНЫ УЛАМ БЕДИДЕР

Чөө-Хемчиктин Баян-Тала дэрге хойжулар тургу бол-гай Хойжуларын Сошвалыг Күш-Ажылды боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

Чөө-Хемчик райкусокуму-дүк даргаам Б. Чудук райо-нуу уузу ажил-агы павлы куузелдерин херээжен чөвү-лелин ортук ошалаа демдел-гешкан, амыдыра-чурталга-нын культураны улам кез-дүр, коммунизм тургузун-шкунуу үзүлгө шийткери апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

Чөө-Хемчик райкусокуму-дүк даргаам Б. Чудук райо-нуу уузу ажил-агы павлы куузелдерин херээжен чөвү-лелин ортук ошалаа демдел-гешкан, амыдыра-чурталга-нын культураны улам кез-дүр, коммунизм тургузун-шкунуу үзүлгө шийткери апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

НЕФТИЛИГ СИБИРЬНИН ТӨВУ

Суралгы Санкт-Петербур-да ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган. Ажилды хулаалге, эки шийрерг боткек ажиллап иегелде-ле боткек ажилды шийрер апарган.

ЧИЦГИНЕ ПЛАН ЁЗУГААР

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Чуртталга фондузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

Бакунун чуртталга фон-дузун ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт. Илангы совет чыл-дарда ияи кизиго совет үзө түзөт.

1941 чылдын июнь 22-де...

1941 чылдын июнь 22-де, эртен 6 шакта туп-тура халааш...

Оргентин шаптып иле сое каап-лаш...

Тургутушун келген байдалды чыңалтканын, уластуу Х Уругу Хураалы бүгүн кежир...

Хураа, митинг белеткенин кыдыр эштерге тус-тузууда тодорган даялгаларын берген...

ОЛ-ЛА КЛУБ ДУГАЙЫ

Дегин мурун культуралык ода болур клубун ачышы-биле таныжыккан мев...

Берт-Даг суур уугу, чаа кудумчулар-даа немесип турар...

— Орта ажылдавас, арага-лаар тулгуздар келген, дедир чорудупкан бис...

Хире олут бар, а ол сандайларын чандыкын үренип-бууш...

Оон чылдагааны клуб эргелекчилеринин үр-даа болбайн халажып турарында хире...

Кызыл, Шетински-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуну 2-24-63...

С. К. Тока — хей-кинтини өсүү ажылдакчымыз бозбу...

Шилер тыншып тымайн чүү-ле болган ирги дээшкээт чет...

Бүгү Эвилелдин Номуустиги (Эвильевики) намынни, Советтук чыңалган башталгыч...

Совет Социалисттик Республиканын Эвилели беле Герман моод мурунда энтайымдын керелтип турган...

Германия фашистери бола Голландия, Бельгия, Норвегия чегерлеп кыдыр турган...

Совет Социалисттик Республиканын Кызыл Шерия, Далайын болган Агаарын Кызыл флоттары, ужудукчулары...

Уругу Хураалдык чөпсөрава үезинде Политбюрога сүмелетип алганынсыз даразында чүүдериң...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

СПОРТ

Спорттук национал хейриеринге республика спартакиадада үш хуу...

Тыва хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

КУШТУГЛЕР, КАШПАГАЙЛАР ШЫЛГАРААН

Киров (Бай-Тайга) үшкү черлерин алган.

Аар дөңгөдөңгө Уругу-Хемден келген Сергей Далай-Белек чөпсөрава атка чедип...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Киров (Бай-Тайга) үшкү черлерин алган.

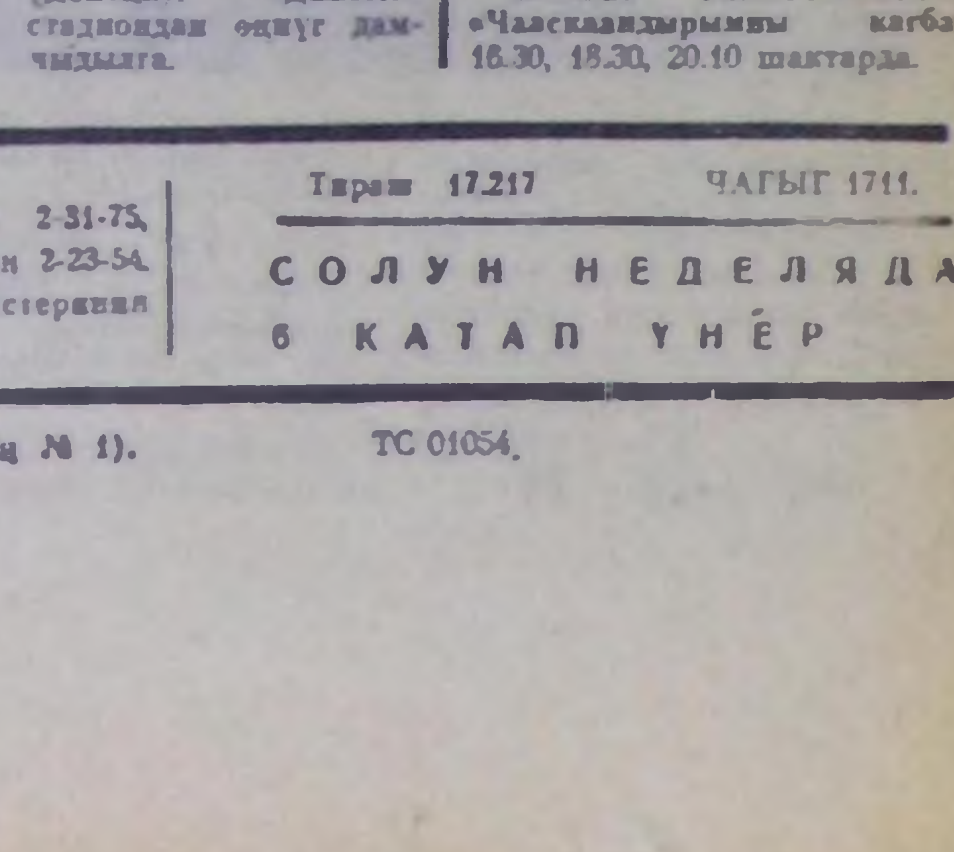
Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

Бүгү хураа, 60 килограмм чедир дөңгө Ташкыт таласын төлөсөн Валерий Самбуко...

82 килограмм чедир дөңгө Кызылдын мөгөн Билчип Мартай-оол шылтарап үгөн...

АГААР

Бөгүн республикага болган Кызылга бүргөп, азыр...

Редактор В. С. ШАРВАН.

КИНО

ИЮНЬ 22-ДЕ «НАВЫГАЛ»: «Ынашанвар» 19.50, «Япониянын буурамы» 9.40...

«ПИОНЕР»: «Робинзон Крузо» 15.00, «Мотоциклдери» 9.45, «Ал азылгычтын өнүгүшү» 13.15...

«КАА-ХЕМ»: «Зарчыл кудумчулууда» 15.00, «Ынакшыдын автотонна» 16.50, «ВОСТОК»: «Мультифильмдер чымылды» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ЧАЛГЫ КИНОТЕАТРА: «Чалгалдырмын» 16.50, 18.30, 20.10 шактарда.

Тыраш 17.217 ЧАГЫТ 17.11. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

